

Krešimir Erdelja • Igor Stojaković

KLIO 7

radna bilježnica za povijest
u sedmom razredu osnovne škole

Izdavač

Školska knjiga, d. d.
Zagreb, Masarykova 28

Za izdavača

dr. sc. Ante Žužul

Direktorica školskog programa

Matilda Bulić, prof.

Glavna urednica

Jelena Lončarić

Urednici

dr. sc. Deniver Vukelić
Sonja Miličević Vukelić, prof.

Recenzent

Janko Kalšan, prof.

Art-direktorica

Ana Marija Žužul

Dizajn

Lana Grahek

Naslovnicu opremili

Ivan Stanišić, Lana Grahek

Ilustracije

Ivan Stanišić
Piktoteka Školske knjige

Zemljovid

Tomislav Kaniški

Agencija za odgoj i obrazovanje odobrila je uporabu ovog dodatnog obrazovnog materijala odlukom:

KLASA: 602-09/20-01/0087

URBROJ: 561-05/13-20-3

Zagreb, 10. ožujka 2020.

© ŠKOLSKA KNJIGA, d. d., Zagreb, 2020.

Nijedan dio ovog dodatnog obrazovnog materijala ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pisanog dopuštenja.

KREŠIMIR ERDELJA IGOR STOJAKOVIĆ

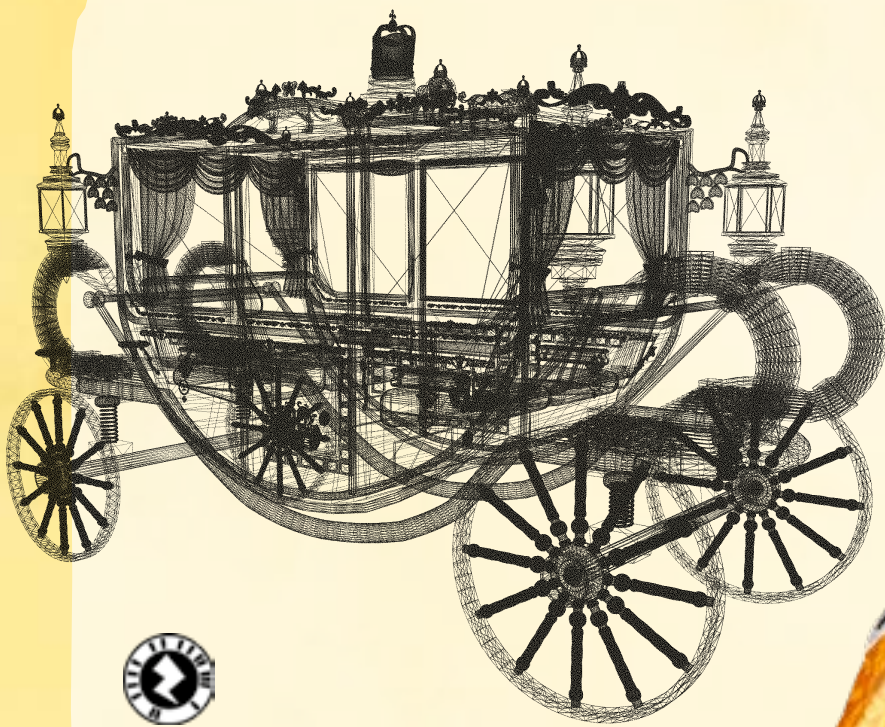
KLIO 7

**radna bilježnica za povijest
u sedmom razredu osnovne škole**

Zagreb, 2020.

 školska knjiga

PROSVJETITELJSTVO I PROSVIJEĆENI APSOLUTIZAM

Doba prosvijećenog apsolutizma doba je i apsolutne moći europskih vladara. Oni su svoju moć pokazivali velebnim građevinama ali i skupo ukrašenim prijevoznim sredstvima. Uključi aplikaciju e-sfere i pogledaj pozlaćenu carsku kočiju iz XVIII. stoljeća sa svih strana.

DOBA PROSVJETITELJSTVA

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni zašto su se prosvjetitelji protivili prevelikom utjecaju Crkve. Kako je to povezano s njihovim zauzimanjem za vladavinu razuma i znanja?

Crkva je osporavala svako razmišljanje i učenje koje se nije poklapalo sa crkvenim, kao na primjer

ona koja su govorila o raj, paklu ili se suprotstavljati progonu žena koje su bile optužene da su

vještice i i nakon mučenja spaljivane na lomači. To je bilo u suprotnosti s učenjem prosvjetitelja.

2. Ispravi netočnosti u rečenici.

Znanost je u XVIII. stoljeću nazadovala zato što su se prosvjetitelji protivili stjecanju novih znanja.

Znanost je u XVIII. stoljeću napredovala zato što su se prosvjetitelji zalagali za stjecanje novih znanja.

3. Objasni kako je prosvjetiteljstvo utjecalo na razvoj poljoprivrede.

Razvijaju se moderniji i napredniji načini obrade zemlje, a u sklopu prosvjetiteljskog učenja razvio

se i fiziokratizam.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

4. Jesu li na tvoj dosadašnji život više utjecale prosvjetiteljske ili liberalne ideje?

Objasni odgovor.

MOGUĆI ODGOVOR: Na moj su odgoj rekao bih, više utjecale liberalne ideje, jer zahvaljujući njima naše je obrazovanje ugodno i zanimljivo, a ujedno bez stroge discipline ili fizičkih kazni koje su u vrijeme prosvjetiteljstva bile normalna pojava.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

5. Usporedi merkantilizam i fiziokratizam. Koje je od dvaju učenja, prema tvom mišljenju, bolje za gospodarstvo?

MOGUĆI ODGOVOR: Po mojem mišljenju najbolja je kombinacija tih dvaju sustava, jer na taj način svaka

država postavlja čvrste temelje svojem gospodarstvu i lakše može prebroditi eventualne ekonomske krize.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

6. Pročitaj tekst i odgovori na pitanje.

Znanstvenici u XVII. i XVIII. stoljeću nisu bili usko specijalizirani. Isaac Newton rado se upuštao u razmišljanja o vrlo različitim pojavama, ne samo s područja fizike:

„Zašto je ugljen crn, a njegov pepeo bijel?

Zašto zvuk zvona vibrira, baš kao i ljudski glas?

Kojom se brzinom kreće zvuk? Kreću li se brže oštri ili mukli zvukovi?

Zašto se dah vidi zimi, a ljeti ne?

Kako to da se um često sjeća svojih snova, a dok sanja nije svjestan da sanja?

Dolaze li snovi od tijela ili od uma?”

(<http://www.newtonproject.ox.ac.uk/view/texts/normalized/THEM00092>)

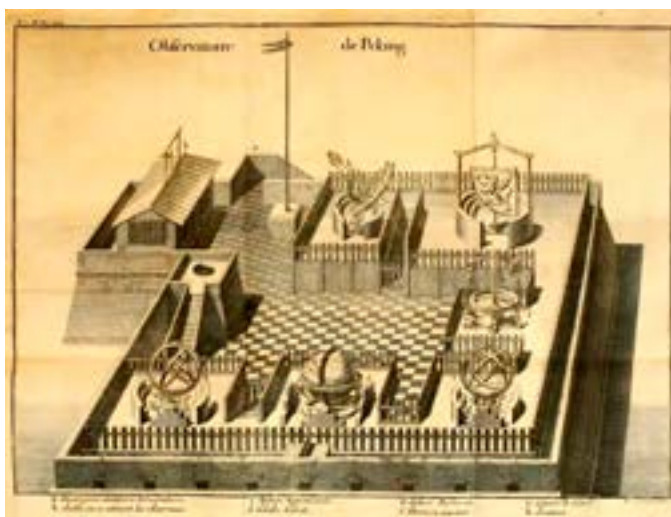
Koje bi moderne znanosti mogle odgovoriti na Newtonova pitanja?

Fizika, kemija, matematika, medicina

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

7. Promotri ilustraciju, pročitaj njezin opis i odgovori na pitanje.

Zvezdarnica u Bejingu, u Kini, na europskoj ilustraciji iz 1736. godine. Kina ima dugu astronomsku tradiciju. Godine 1054. kineski su astronomi prvi put u povijesti zabilježili eksploziju velike zvijezde – supernove.

Što misliš, zašto o dostignućima europske astronomije znamo više nego o onima kineske?

Zato jer nam je Europa sama po sebi bliža, europski jezici i pisma poznatija su od kineskog jezika i pisma.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

U toj su knjizi sva znanja svijeta. I povijest i geografija i praktične vještine. Kako se gradi kuća, kako se sprema kompot I PJENA OD CIKLE.

ENCIKLOPEDIJA

PROSVIJEĆENI APSOLUTIZAM

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni razliku između prosvjetiteljstva i prosvijećenog apsolutizma.

Prosvijećeni apsolutizam nastaje u trenutku kada pojedini apsolutistički vladari počinju mijenjati način vladanja. Prosvjetitelji se zalažu za cijeli niz općih sloboda i prava malog čovjeka, borbu protiv neznanja i praznovjerja, svemoći Crkve itd., dok prosvijećeni apsolutisti prihvaćaju samo dio tih ideja.

2. Zašto su reforme Fridrika II. i Katarine II. bile djelomično, a ne posve uspješne?

Zbog toga jer bi se za potpuni uspjeh reformi morali odreći i svoje moći i utjecaja, a također nisu si mogli priuštiti da se provođenjem nekih reformi zamjere plemićima o kojima su često ovisili.

3. Zašto je Katarina II. potkraj svoje vladavine gotovo odustala od prosvjetiteljskih reformi?

Događaji u Francuskoj 1789. koji su kasnije doveli i do smrti francuskog kralja.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

4. Usporedi uvođenje opće školske obveze u Pruskoj i Rusiji.

Uvedena opća školska obveza za mušku djecu od 5 do 13 godina, uključujući djecu kmetova. U Rusiji objavljen plan utemeljenja školskog sustava u gradskim središtima, škole nisu bile predviđene za djecu kmetova.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

5. Na koji je način Fridrik II. modernizirao sudski sustav u Pruskoj?

Fridrik II. uvodi odredbe prema kojima su sudci morali biti primjereno obrazovani i položiti vrlo zahtjevne ispite ako su željeli obavljati sudsku djelatnost te je zabranio mučenje osumnjičenika pri istražnom postupku.

POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA

6. Pročitaj kako su Fridrik II. i Katarina II. zamišljali ulogu vladara u državi.

Fridrik II.:

„U državi kakva je ova nužno je da vladar upravlja sam, jer on će, ako je mudar, slijediti javni interes, jer to je i njegov vlastiti interes. (...) Vladar predstavlja državu. On i narod jedno su tijelo. Vladar i njegovi podanici mogu biti sretni jedino ako su ujedinjeni.”

(<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/hre-prussia.asp>)

Katarina II.:

„Vladar je apsolutan, jer nema autoriteta osim autoriteta jedne osobe. Jedino s apsolutnom vlašću vladar može efikasno djelovati u tako velikoj državi kao što je Rusija.”

(<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/18catherine.asp>)

Kako je potrebu za apsolutnom vlasti u državi tumačio Fridrik II., a kako Katarina II.? Slažeš li se s njihovim argumentima? Objasni.

Fridrik II. smatra da je nužno da vladar vlada sam, jer će ako je mudar i pametan on vladati za javni tj. opći

interes koji je i njegov osobni interes. Katarina II. smatra da u tako velikoj državi kao što je Rusija može vladati

samo onaj vladar koji ima apsolutnu ili sveopću moć i vlast. Ne slažem se sa njihovim argumentima jer mislim

da nije dobro da jedna osoba donosi samostalno odluke o cijeloj državi i da odlučuje sama o svemu.

POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

7. Promotri ilustraciju, pročitaj njezin opis i odgovori na pitanja.

Burlaci na rijeci Volgi, na slici Ilje Rjepina iz 1870. godine. Burlaci su uzvodno vukli brodove ruskim rijekama. Uglavnom su taj teški posao obavljali siromašni seljaci ili oni bez zemlje. Premda je slika naslikana u drugoj polovici XIX. stoljeća posao burlaka bio je isti i stoljeće prije. Nestali su tek pojavom parobroda u XX. stoljeću.

a) Kakav dojam ostavljaju burlaci na slici?

Ostavljaju dojam iscrpljenih ljudi koji naporno rade kako bi preživjeli.

b) Opiši njihovo držanje i odjeću.

Odjeća im je skromna, prljava i rastrgana, a njihovo držanje govori da su umorni od teškog

i napornog rada.

c) Procijeni težinu njihova posla.

Njihov posao je vrlo težak, jer snagom svojih tijela moraju uvući ogromne brodove u sigurna pristaništa.

8. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Volim knjige, volim i znanost, podupirem prosvjetiteljstvo, a pokraj mene je
I TA DRAGA KRUNA.

K ATARINA D RUGA

HRVATSKE ZEMLJE U DOBA PROSVIJEĆENOG APSOLUTIZMA

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Opiši širenje prosvjetiteljskih ideja u Hrvatskoj.

Prosvjetiteljske su ideje u Hrvatskoj imale razmjerno slab odjek. Pojedini hrvatski pisci kao npr. Matija Antun Relković, pisali su djela poučnog sadržaja i nisu se upuštali u kritiku vlasti ili Crkve.

2. Ispuni tablicu uzroka i posljedica.

Uzrok	Događaj/poja	Posljedica
Marija Terezija pokreće više prosvjetiteljskih reformi.	izdavanje novih urbara	Zakonski su napravljeni popisi kmetova, određene su granice posjeda i visina kmetских davanja.
Marija Terezija nastoji ojačati svoju središnju vlast.	1767. osnovano Kraljevsko vijeće za Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.	Hrvatski ban (koji je bio na čelu Vijeća) odgovoran je izravno bečkome dvoru. Hrvatska samostalnost unutar Monarhije znatno je smanjena.
Josip II. nastavlja provoditi prosvjetiteljske reforme, koje je jednim dijelom započela njegova majka carica Marija Terezija.	Josip II. dopušta kmetovima slobodno seljenje.	kmetovi se mogu slobodno kretati i birati zanimanje
težnja Josipa II. da ograniči moć Crkve	Patentom o o toleranciji Josip II. omogućava ravnopravnost pripadnika triju glavnih grana kršćanstva. Ukinuto 700 samostana i mnoge obrazovne ustanove pod okriljem Crkve.	Nezadovoljstvo Crkve i plemstva spomenutim reformama, izbijanje pobuna u Monarhiji.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE****3. Usporedi reforme Marije Terezije i Josipa II. prema sljedećim odrednicama.****a) Brojnost**

I Marija Terezija i Josip II. sprovode cijeli niz reformi.

b) Sveobuhvatnost

Reforme Josipa II. konkretnije su kada je riječ o Crkvi i smanjenju njene moći nego što su bile one Marije Terezije.

c) Trajnost

Reforme Marije Terezije bile su trajnije, zato jer je Josip II. poništio velik dio svojih reformi ili su to učinili njegovi nasljednici.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA****4. Koje su reforme Marije Terezije i Josipa II. ugrađene u zakone modernih demokratskih država (primjerice Hrvatske), a koje nisu?**

Ugrađene su zabrana mučenja tijekom sudskog postupka, opća školska obveza te stavljanje moći i utjecaja Crkve pod nadzor države. Nisu ugrađene stavljanje suđenja vješticama pod državni nadzor, uvođenje njemačkog jezika kao jedinog službenog itd.

5. Usporedi dostignuća Ruđera Boškovića i Matije Antuna Relkovića.

Bošković je bio svestraniji od Relkovića, bavio se matematikom, fizikom, astronomijom i filozofijom.

Relković je bio aktivan na polju književnosti.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA****6. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.**

Josip II. nastojao je ukinuti mnoge stare običaje koje je smatrao nedopustivima. Posebno su ga ljutili dvoboji, koji su u njegovoj vojsci bili prilično raširena pojava.

„Moj generale...

Odmah zatvorite grofa od K. i kapetana W. Grof je mlad, temperamentan i umišljen zbog svog plemićkog porijekla. Uz to, pretjerano je častoljubiv. Kapetan W. je stari vojnik, koji će u svakoj prepirci posegnuti za mačem i pištoljem, i koji će vrlo rado prihvatiti izazov mladog grofa. Neću više trpjeti dvoboje u svojoj armiji. U inat onima koji tu praksu žele ozakoniti, i onima koji su u stanju hladnokrvno probosti drugog čovjeka (...)

Naredite vojnom sudu da organizira suđenje za ova dva časnika. Istražite slučaj i budite objektivni u istrazi, što tražim i od svakog suca. Kad ustanovite tko je kriv, žrtvujte ga njegovoj sudbini i zakonima.

Takav barbarski običaj, (...) koji je ražalostio tolike obitelji, ja ću zabraniti i kažnjavati, makar naišao na protivljenje polovice mojih časnika. Još uvijek postoje ljudi koji isto-
dobno mogu biti junaci i dobri podanici; a to su oni koji poštuju zakon.”

(Mackay, str. 691.)

a) Zašto se Josip II. protivio dvobojima?

Zato jer je dvoboj smatrao barbarskim običajem koji je ražalostio mnoge obitelji i koji nanosi štetu

njegovoj vojsci.

b) Na osnovi gornjeg primjera izvedi zaključke o uzrocima dvoboja.

Branjenje časti, temperamentnost ili umišljenost nekog časnika ili vojnika te općenita spremnost

na borbu do smrti zbog najmanjih prepirki i/ili nesporazuma.

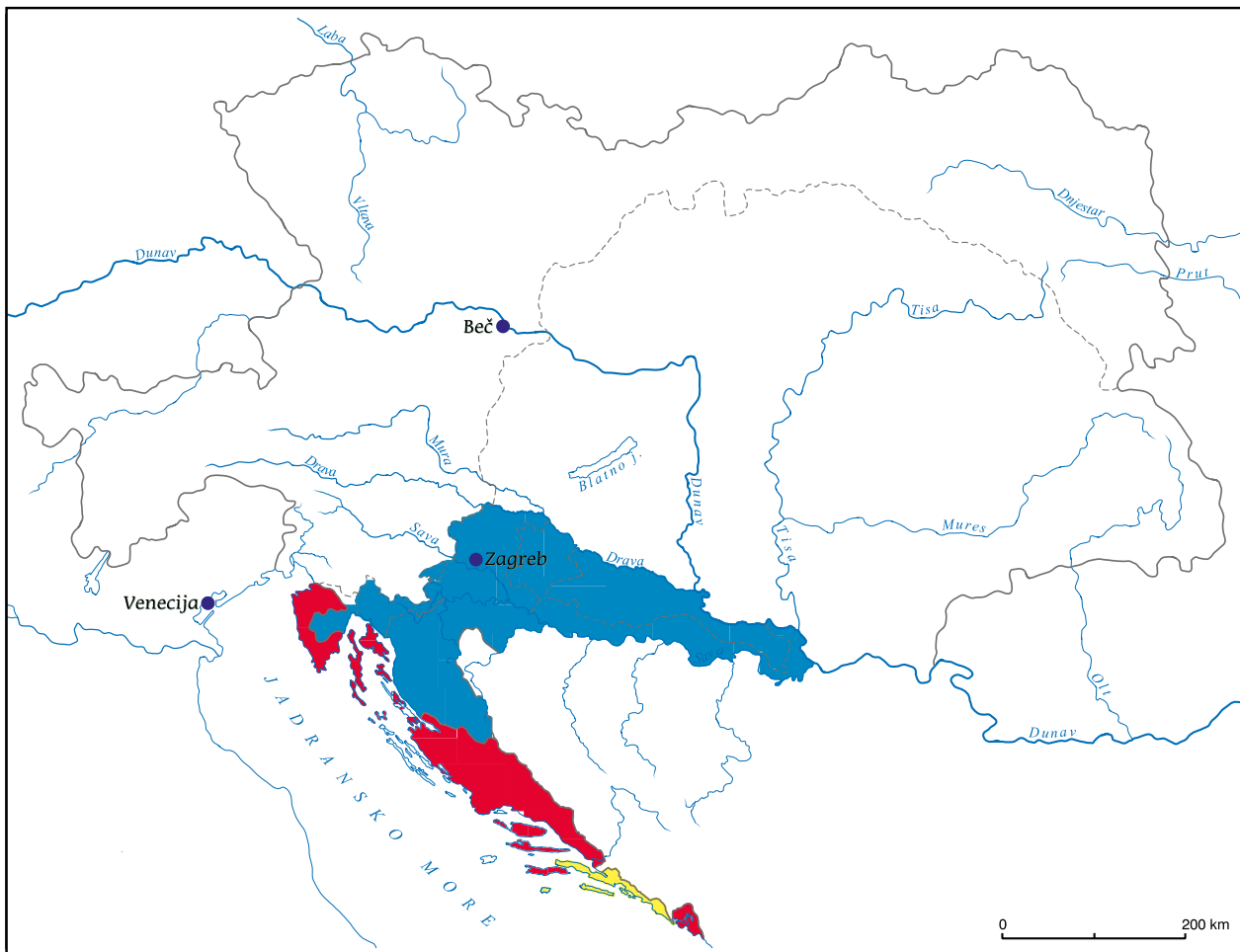

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

7. Napiši imena osoba iz razdoblja prosvjetiteljstva unutar granica država u kojima su živjele: Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, John Locke, Mary Wollstonecraft, Fridrik II., Katarina II., Marija Terezija, Josip II., Ruder Bošković, Matija Antun Relković

8. Na slijepoj karti označi i riješi zadatak.

- Plavom bojom označi hrvatska područja u sastavu Habsburške Monarhije.
- Crvenom bojom označi hrvatska područja u sastavu Mletačke Republike.
- Zelenom bojom označi hrvatska područja u sastavu Dubrovačke Republike.
- Doznaj koje se današnje države, uz Hrvatsku, nalaze na području koje je u XVIII. stoljeću pripadalo Habsburškoj Monarhiji.

Češka, Slovačka, Poljska, Slovenija, Austrija, Italija, Mađarska, Ukrajina, Rumunjska, Srbija.

9. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Domaći prosvjetitelj uzme olovku i papir i UZE BRČKATI ŠTIVO.

T I T U Š B R E Z O V A Č K I

REVOLUCIJE I NACIONALNI POKRETI

Sloboda je bila jedna od ključnih ideja revolucija XVIII. i XIX. st. Upravo je zato Francuska 1886., na stotu obljetnicu neovisnosti Sjedinjenih Američkih Država od Velike Britanije poklonila SAD-u Kip slobode, punim imenom „Sloboda prosvjetljuje svijet”. Kip prikazuje rimsku božicu Libertas (lat. Sloboda). Postavljen je na ušću rijeke Hudson u američkom gradu New Yorku. Uključi aplikaciju e-sfera i pogledaj Kip slobode sa svih strana.

AMERIČKI RAT ZA NEOVISNOST

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

1. Ocijeni važnost Deklaracije neovisnosti. Je li ona važna samo za SAD ili ima šire značenje? Objasni.

Deklaracija neovisnosti ima šire značenje, a ne samo za SAD. Ona je bila poticaj svim narodima i općenito obespravljenim ljudima da se počnu boriti za svoja prava i bolji život jer su kao što i sama Deklaracija kaže svi ljudi stvoreni jednakima.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

2. Prema čemu se američka demokracija nakon pobjede u ratu za neovisnost razlikovala od demokracije danas?

Tada pravo glasa u SAD-u nisu imali Indijanci, žene i robovi dok danas mogu glasati svi punoljetni građani SAD-a.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

3. Ispravi netočnosti u tekstu (tri pogreške).

Ustavom SAD-a predviđena je jaka izvršna vlast kralja. On ima velike ovlasti, ali ipak Ustavom SAD-a predviđena je jaka izvršna vlast **predsjednika države**. On ima velike ovlasti, ali ipak ograničene Vladom, najvišim zakonodavnim tijelom u zemlji. Nad radom svih tijela vlasti ograničene **Kongresom**, najvišim zakonodavnim tijelom u zemlji. Nad radom svih tijela vlasti nadzor ima Općinski sud koji može poništiti sve zakone koji su suprotni Ustavu. nadzor ima **Vrhovni sud** koji može poništiti sve zakone koji su suprotni Ustavu.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

4. Kako bi se ti ponašala/ponašao da si se zatekla/zatekao u Sjevernoj Americi u doba rata za neovisnost? Bi li poduprla/podupro neku stranu u ratu ili bi nastojala/nastojao ostati neutralna/neutralan? Objasni svoj izbor.

Ako bih imao obitelj nastojao bi ostati neutralan, jer bi se bojao da se neka od sukobljenih strana ne osveti kasnije mojim roditeljima ili djeci. Ako ne bih imao obitelj podupro bhi stranu koja se borila protiv Engleske vlasti i za slobodu britanskih kolonija u Americi.

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**
5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanje.

Nakon Bostonske čajanke general Thomas Gage, koji je zapovijedao tamošnjim britanskim snagama, imenovan je guvernerom Massachusettsa. Na upite iz Londona da procijeni snagu protivnika napisao je da nema puno razloga za zabrinutost, jer se radilo o narodnim masama, a ne o profesionalnim vojnicima. Međutim, ipak je dodao: „Ako se želite oduprijeti, a ne popustiti, otpor mora od samog početka biti učinkovit. Ako vjerujete da je dovoljno deset tisuća ljudi, pošaljite ih dvadeset tisuća. Tako ćete, na kraju, potrošiti manje novca i krvi. Velike snage mnoge će preplašiti i navesti ih da prijeđu na vašu stranu, a nedovoljne snage samo će ohrabriti protivnike, a vama neće pribaviti prijatelje.”

(Cravetto, Goldstein: *Povijest* 12, str. 385.)

Kakav savjet vladi daje general Gage? Zašto misli da će slanje dvadeset tisuća ljudi stajati manje od slanja deset tisuća? Slažeš li se s njegovim mišljenjem? Objasni.

Savjetuje vladi da pošalje što veći broj vojnika jer će u konačnici sukob sam po sebi trajati kraće

i ustanici će se prepasti brojnosti britanske. Mislim da se ljudi koji brane svoje kuće i obitelj neće prepasti

brojnosti neprijateljskih vojnika i neće tako lako odustati od borbe.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA**
6. Promotri ilustraciju, pročitaj njezin opis i odgovori na pitanje.

Bill of Rights (Povelja o pravima) iz 1789. godine. Nakon donošenja Ustava dio stanovništva SAD izražavao je bojazan od prevelike centralizacije, tj. od pretjerane moći središnje vlasti. Stoga su Poveljom o pravima predložene dopune (amandmani) Ustava. Godine 1791. od 12 članaka prihvaćeno je njih 10 koji su postali dio Ustava. Njima se štite neka temeljna prava poput slobode govora, tiska, vjeroispovijesti, ali i pravo na nošenje oružja (2. amandman). Doznaj zašto upravo taj amandman u današnjem SAD-u izaziva mnogobrojne rasprave.

Slážeš li se sa zagovornicima prava na nošenje oružja ili s njihovim protivnicima? Objasni odgovor.

MOGUĆI ODGOVOR: Protiv sam prava na nošenje oružja jer mislim da se na taj način potiče nasilje,

a djecu i mlade uči da uporabom oružja mogu riješiti međusobne sukobe i svađe, a ne razgovorom

i argumentiranom diskusijom.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Skupina američkih prosvjednika pobacala je u more sanduke s čajem. Englezi su reagirali, ali bila je to KASNA JAKOST, ČOBAN.

BOSTONSKA ČAJANKA

ŠIRENJE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA U XIX. STOLJEĆU

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Što znaš o sudbini Indijanaca u SAD-u?

Europski doseljenici potiskuju ih na zapad Sjevernoameričkog kontinenta. Vremenom su gotovo

istrebljeni i smješteni su u rezervate u kojima uglavnom žive i danas, a na njihovu zemlju naselili su se

novopridošli doseljenici iz Europe.

POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA

2. Kako bi se ti ponašala/ponašao da si:

a) pripadnica/pripadnik indijanskog plemena koje potiskuju neobični došljaci

MOGUĆI ODGOVOR: Pokušao bih se s njima dogovoriti da živimo u suživotu, poštujući jedni druge.

Ako ne bih imao drugog izbora morao bih se boriti da zaštitim svoje pleme, svoju obitelj i prijatelje.

b) useljenica/useljenik iz Europe koji polazi na zapad, prema teritoriju naseljenom Indijancima

Nastojao bih upoznati indijanske običaje i kulturu, sprijateljiti se s njima i nastojao što više od njih naučiti,

a prenosio bih im svoja znanja i vještine koja bi im mogla pomoći da bolje žive.

3. Zlatna groznica je:

- a) alergija na zlatni nakit
- b) nagli pad vrijednosti zlata
- c) bolest uzrokovana prekomjernim konzumiranjem jabuka sorte zlatni delišes
- ☒ d) ubrzano naseljavanje Kalifornije nakon otkrića zlata.

POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR

4. Na sljepoj karti:

a) koristeći se kartom iz udžbenika različitim bojama prikaži teritorijalno širenje SAD-a

b) upiši ime glavnoga grada SAD-a.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE****5. Što je abolicionizam?**

Abolicionizam je pokret za oslobođenje američkih robova.

6. Objasni vezu između abolicionizma i borbe za ženska prava.

Žene u SAD-u nisu imale jednaka prava kao punoljetni muškarci. Mnoge su žene aktivno sudjelovale

u abolicionističkom pokretu te stekle vrijedno organizacijsko iskustvo za pokretanje borbe za prava

žena.

7. Popuni tablicu.

	Konfederacija	Unija	Tvoje mišljenje
mišljenje o robovlasništvu			U svemu se slažem sa mišljenjem stanovnika Unije.
objašnjenje	Podržava robovlasništvo – smatraju da su crnci dovedeni iz Afrike više sličniji životinjama nego ljudima i da je sasvim opravdano i logično da besplatno rade na plantažama svojih gospodara, dijem južnog dijela SAD-A	Protivi se robovlasništvu – smatraju da su svi ljudi jednaki i da svi ljudi moraju biti slobodni, a robovlasništvo smatraju nedopustivim, rotuzakornim, nepravednim i gnjusnim.	

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA****8. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.**

Frederick Douglass pozvan je 1852. godine da u Rochesteru održi govor u povodu najvećeg američkog blagdana – Dana neovisnosti (4. srpanj). Ovo je mali dio njegova govora intoniranog poput optužnice cijeloj naciji koja slavi slobodu i neovisnost, a istodobno drži robove:

„Dragi sugrađani! Oprostite mi, i dopustite mi da pitam zašto sam pozvan da danas ovdje govorim? Kakve ja, ili oni koje predstavljam, imam veze s vašom nacionalnom neovisnošću? [...] Što američkome robu znači vaš Dan neovisnosti? To je dan koji mu

više od bilo kojeg drugog dana u godini otkriva svu veličinu nepravde i okrutnosti kojih je stalna žrtva. Njemu je vaša proslava sramotna; vaša hvaljena sloboda bezbožno razmetanje; vaša nacionalna veličina – napuhana taština; vaše radosne pjesme su prazne i bez srca; vaši uskllici slobodi i jednakosti – šuplje izrugivanje; vaše molitve, mise, Dani Zahvalnosti, sa svom tom vašom vjerskom paradom i dostojanstvenošću, njemu su nadutost, prijevara, podvala, nepoštovanje i licemjerstvo – tanak veo koji bi trebao prekriti sramotne zločine nacije divljaka. U ovome trenutku nijedan narod na Zemlji nije odgovoran za šokantnije i krvavije postupanje prema drugim ljudskim bićima od naroda SAD-a. Tražite gdje želite, prođite kroz sve monarhije Staroga svijeta, proputujte Južnom Amerikom, bilježite sva zlostavljanja i kad pronadete ono posljednje, usporedite ih sa svakodnevnim ponašanjem ove nacije pa ćete zajedno sa mnom zaključiti: u gnusnom barbarstvu i besramnoj dvoličnosti Amerika prevladava bez premca.”

(<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/douglass-hypo.asp>)

Prisjeti se što Amerikanci slave 4. srpnja. Što misliš, je li se taj govor uklopio u njihovu proslavu? Zašto? U čemu Douglass vidi dvoličnost Amerike?

Nije se uklopio u njihovu proslavu jer je on vezana za Dan neovisnosti i pobjede u borbi za slobodu svih

građana Amerike, dok su američki Crnci u to vrijeme i dalje živjeli kao robovi u najtežim uvjetima. Dvoličnost

vidi u tome što Amerikanci pjesmama, vjerskim svečanostima i paradom slave i hvale slobodu svoje zemlje

i svojih građana, dok paralelno američki Crnci rade besplatno na plantažama južnih američkih država.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

9. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Dio naših iseljenika bavio se unosnim poslom držanja gostionica (saloon). Salooni su bili važno središte u privatnom životu iseljenika. Evo što je o saloonima napisao Hinko Sirovlatka koji je na početku XX. stoljeća proveo nekoliko godina među iseljenicima u SAD-u:

„Salooni’ ili po našem ,saluni’, to su vam kao naše krčme i gostionice. Takve ,salune’ nađete svugdje gdje je išta od našeg naroda. Nema tu moguće ni društva ni čitaonice, ni škole, ni crkve, ali ,saluna’ imade sigurno svuda [...]. Imade ih mnogo više nego što ih traži prava potreba. U nekim mjestima stoje jedan do drugoga, a otvaraju ih većinom takvi ljudi kojima je samo do toga da na lak način što više izrabe svoje znanje i uže zemljake. Pije se rakija, pivo, vino, puše cigare, u mnogim su još kuglane [...]. Znatan dio cijele svoje krvave zaslužbe ostavljaju mnogi u tim ,salunima’ [...], većina nerazumno troši i uludo razbacuje novac za koji troši svoju tjelesnu snagu i izlaže na pazar svoje tijelo i život.”

(Čizmić, str. 142.)

Međutim, ne dijele svi Sirovlatkino mišljenje. Primjerice, Jure (George) Prpić u svojoj knjizi *The Croatian Immigrants in America (Hrvatski imigranti u Americi)* iz 1971. godine tvrdi:

„[...] saloon je postao važno mjesto hrvatskog iseljeničkog života i aktivnosti i on je zadržao svoje značenje čak poslije osnivanja mnogobrojnih hrvatskih domova, dvorana i klubova. [...] Saloon je bio mjesto gdje je iseljenik sretao svoje sunarodnjake subotom uvečer, u nedjelju ili u vrijeme praznika [...], gdje je slušao tamburicu i pjesme iz staroga kraja [...]. Hrvati nisu redovito išli u saloone zato što su voljeli piti; oni su tamo išli u želji za svojim društvom.”

(Čizmić, str. 143.)

a) Što o saloonima misli Sirovlatka, a što Prpić?

Sirovlatka misli da je to mjesto u kojem vlasnici saloona izrabljuju svoje sunarodnjake koji nerazumno troše teško zarađeni novac, a Prpić u saloonima vidi mjesto u kojima Hrvati sreću svoje sunarodnjake i oživljavaju sjećanje na domovinu uz zvuke tamburice i hrvatske pjesme.

b) Kada je nastao prvi izvor, a kada drugi? Što misliš, utječe li to na razlike u mišljenju? Objasni.

Prvi izvor je nastao početkom XX. stoljeća, a drugi 1971. godine. Utječe. Prvi je izvor vjerodostojniji jer

je nastao u vremenu u kojem se govori i sam je Sirovlatka posjećivao takve saloone o kojima, dok je Prpić

živio puno kasnije i donio je svoje zaključke na temelju nečega što nije osobno vidio već čuo ili pročitao.

10. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Ljudi su masovno dolazili u Kaliforniju i tražili vrijedan metal ne bi li se obogatili. Oni nesebičniji su OTRGLI ZA ZNANCA.

ZLATNA GROZNICA

FRANCUSKA REVOLUCIJA: UZROCI I POČETAK

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

1. Popuni tablicu: navedi tko je pripadao pojedinom staležu, brojnost svakog od staleža te njihov društveni i materijalni položaj.

Prvi stalež	Drugi stalež	Treći stalež
– visoko svećenstvo – oko 120 000, žive raskošno, sudjeluju u donošenju odluka, dijele se na više i niže svećenstvo	– plemstvo – oko 350 000, žive raskošno i bogato, sudjeluju u donošenju odluka, dijele se na više i niže plemstvo	– puk, kmetovi – oko 26 milijuna, manji dio trećeg staleža može se mjeriti u bogatstvu s plemstvom, ne mogu sudjelovati u donošenju odluka, seljaci i kmetovi čine najbrojniji dio trećeg staleža oko 23 milijuna.

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

2. Kakve su promjene u načinu glasanja u Skupštini državnih staleža zahtijevali pripadnici trećeg staleža? Zašto?

Tražili su da svaki čovjek ima po jedan glas, a ne da se glasa 1 stalež = 1 glas.

Kako ne bi uvijek bili nadglasani već da se uvede pravedniji sustav glasanja.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

3. Poredaj događaje kronološkim redom.

pad Bastille	4
Narodna skupština	2
Deklaracija o pravima čovjeka i građanina	5
sazivanje Skupštine državnih staleža	1
Ustavotvorna skupština	3

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE****4. U tablicu upiši uzroke i posljedice navedenih događaja.**

Uzrok	Događaj	Posljedica
Prazna državna blagajna	Luj XVI. saziva Skupštinu državnih staleža	Traženje promjene u načinu glasovanja na način 1 čovjek 1 glas
Pobuna pripadnika trećeg staleža	pad Bastille	Oslobođenje malobrojnih zatvorenika, a taj je događaj zapravo označio izbijanje dugotrajne Francuske revolucije

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA****5. Prouči izvor i odgovori na pitanja.**

Načela jednakosti izložena u *Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina* nisu bila općeprihvaćena. Osobito su im se suprotstavljali vlasnici plantaža u francuskim kolonijama zbog straha od gubitka besplatne radne snage. Stoga je odluka o ukidanju ropstva iz 1791. godine vrijedila samo u Francuskoj, ne i u njezinim kolonijama. Ropstvo je potpuno ukinuto tek 1848. godine. Pročitaj dio izlaganja jednog od bijelih kolonista, održanog u Skupštini u svibnju 1791., u vrijeme nemira u kolonijama.

„Mi, gospodo, živimo u miru među našim robovima. Već odavna je očinska vladavina ublažila stanje crnaca, i mi se usuđujemo reći da milijuni Europljana koje taru sve muke i progone sve bijede, primaju manje dobrote nego oni koje su vama i cijelom svijetu prikazali da su okovani u lance i da izdišu u dugotrajnim mukama. (...) Neka osjetljiv i obrazovan čovjek uspoređi očajno stanje u Africi s umjerenim i blagim uvjetima koje robovi uživaju u našim kolonijama. Zaštićeni od svih životnih tegoba, okruženi blagostanjem nepoznatim u većini europskih sela, njegovani u bolesti troškom i pažnjom koju bi uzalud tražili u tako čuvenim bolnicama Engleske, zaštićeni, poštovani u bolesti i starosti, oslobođeni pošto su izvršili nekoliko važnih usluga: to bi bila prava, neuljepšana slika vladavine nad našim crncima, i taj se idilični život usavršavao osobito posljednjih deset godina pomnjom kojoj nećete naći uzora u Europi. Najiskrenija privrženost vezala je gospodara i robove. Mi smo spavali sigurni usred tih ljudi, koji su postali naša djeca, i mnogi od nas nisu imali ni brave ni kračuna na svojim kućama.”

(Pavičić, str. 79. – 80.)

- a) Može li se vjerovati ovome poslaniku i njegovu opisu blagostanja robova i njihove sloge s gospodarima? Zašto? Što od prije znaš o postupcima prema robovima?

Ne može se vjerovati ovome poslaniku jer znamo kakav je bio odnos robovlasnika prema robovima.

Robovlasnici su se prema njima odnosili kao prema životinjama, besplatno su radili za njih, zatvarali su ih, tukli svakodnevno i prodavali na tržnicama.

- b) Usporedi ovaj izvor s *Deklaracijom o pravima čovjeka i građanina*. Što zaključuješ? Kako su robovlasnici tumačili *Deklaraciju*?

Deklaracija predviđa drugačiji odnos prema ljudima općenito pa tako i prema robovima.

Robovlasnici su Deklaraciju tumačili kao previše slobodnu i bojali se da ne ostanu bez besplatne

radne snage na svojim plantažama.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

6. Prouči izvor i odgovori na pitanja.

U rujnu 1791. godine spisateljica Olympe de Gouges objavila je izjavu nazvanu *Prava žene i građanke*. Oponašajući uzor, ističe muško obilježje *Deklaracije o pravima čovjeka i građanina* iz 1789. godine:

„Čl. 1. Žena se rađa slobodna i ima jednaka prava kao muškarac. Društvene razlike mogu biti utemeljene samo na općoj koristi.

Čl. 2. Cilj svakog političkog udruživanja jest očuvanje prirodnih i nezastarivih prava žene i muškarca. Ta prava su sloboda, vlasništvo, sigurnost i ponajviše otpor potlačivanju.

Čl. 4. Sloboda i pravda sastoje se u vraćanju svega onoga što pripada drugima; ostvarivanje prirodnih prava žena ograničeno je muškom tiranijom stoga se ta ograničenja moraju mijenjati u skladu sa zakonima prirode i razuma.

Čl. 10. Nitko ne treba biti proganjan zbog vlastitih mišljenja; žena ima pravo popeti se na stratište, stoga treba imati i jednako pravo popeti se na govornicu pod uvjetom da njezino izlaganje ne remeti javni red utvrđen zakonom.”

(<http://chnm.gmu.edu/revolution/d/293/>)

- a) Na što je Olympe de Gouges nastojala upozoriti svojom verzijom *Deklaracije*? Slažeš li se s njezinim mišljenjem? Objasni.

MOGUĆI ODGOVOR: Željela je naglasiti da se u *Deklaraciji* u najvećem djelu spominju i naglašavaju

prava muškaraca, ali se ne spominju i žene. Slažem se jer je poznato da su tada žene u pravilu bile

smatrane manje vrijednima i bile su obespravljene.

- b) Koji članak sadržava i jedan sarkastičan komentar? Objasni. Ako ti nije jasan taj pojam, potraži ga u rječniku.

Članak četiri. Želi se reći da žena ako prekrši zakon može biti kažnjena jednako strogom kaznom kao muškarac, a pritom su njezina prava znatno manja i ograničena, te nema pravo javnog istupanja i držanja govora kao što to imaju muškarci.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Jedan od najvažnijih događaja novovjekovne povijesti:

UCJENA, RASULO, FRKA, VIC.

FRANCUSKA REVOLUCIJA

FRANCUSKA REVOLUCIJA: OD REPUBLIKE DO TERORA

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

1. Koje su promjene uvedene u Francuskoj Ustavom iz 1791. godine?

Francuska je proglašena ustavnom monarhijom, kralj je dijelio vlast sa skupštinom, ostavljeno mu je pravo

veta ali nije mogao raspustiti Skupštinu. Ustav je potvrdio ravnopravnost građana pred zakonom, ali puna

ravnopravnost nije ostvarena jer su puno biračko pravo imali samo bogati, a ženama je i dalje uskraćeno.

POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE

2. Popuni tablicu.

	jakobinci	žirondinci
Predstavljaju...	siromašno građanstvo	bogato građanstvo
Zauzimaju se za...	ukidanje monarhije i proglašenje republike	zastupaju interese bogatog građanstva i protive se općem pravu glasa.

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

3. Zašto su europske vladare zabrinjavala zbivanja u Francuskoj?

Zato jer su se bojali širenja ideja Francuske revolucije i na njihove zemlje.

POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE

4. Zamisli da živiš u Francuskoj početkom XIX. stoljeća i da prema svojoj volji možeš izabrati državno uređenje. Koje bi državno uređenje (apsolutistička monarhija, ustavna monarhija, republika) izabrala/izabrao da si:

a) pripadnica/pripadnik bogatoga građanstva (i objasni odgovor)

Izabrao bih ustavnu monarhiju jer bih kao pripadnik bogatog građanstva imao pravo glasa i sudjelovanja

u vlasti, a vlast kralja bi pak bila ograničena ustavom.

b) pripadnica/pripadnik plemstva (i objasni odgovor)

Izabrao bi apsolutističku monarhiju, jer znam da bih mogao zadržati sve privilegije koje sam do tada

imao i da bi i dalje lagodno živio, a treći stalež ne bi mogao ni najmanje utjecati na vlast kralja kao što

ne bi mogao niti ugroziti nas gospodu plemiće.

c) kraljica/kralj (i objasni odgovor).

Izabrao bih apsolutističku monarhiju jer bi to značilo da sve odluke mogu i nadalje donositi sam

i zadržati sveopću moć i pravo vladanja u svojim rukama.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE**
5. Prouči izvor i odgovori na pitanja.

Pismo Luja XVI. pruskom kralju Fridriku Vilimu II. od 3. prosinca 1791. pokazuje kraljeve veze sa stranim vladarima nakon donošenja Ustava (kojim je bio vrlo nezadovoljan).

„Gospodinu mom bratu, kralju Prusije!

Gospodine moj brate, saznao sam od gospodina Motiera o brizi koju je Vaše veličanstvo posvjedočilo ne samo za moju osobu nego i za dobro mojega kraljevstva. (...) Ja molim s punim povjerenjem u času kada, unatoč tome što sam primio novi ustav, buntovnici otvoreno pokazuju namjere da unište do kraja ostat-

ke monarhije. Obratio sam se caru, ruskoj carici, kraljevima Španjolske i Švedske te im predlažem saziv jednog kongresa glavnih europskih sila s osloncem na oružanu snagu kao najbolji način da se ovdje zaustave buntovnici, da se pruže sredstva radi uspostavljanja poželjnijeg poretka i spriječi da zlo koje nas muči ne zahvati ostale države Europe. Nadam se da će Vaše veličanstvo odobriti moje zamisli i da će ove moje korake poduzete prema Vašem veličanstvu sačuvati kao najpotpuniju tajnu. Vaše će veličanstvo moći lako saznati da me okolnosti u kojima se nalazim sile na najveći oprez, i to je razlog da je samo baron de Breteuil upućen u moje planove, i Vaše veličanstvo može po njemu poručiti što hoće. (...)”

(Pavičić, str. 60. – 61.)

a) Što Luj XVI. traži od Fridrika Vilima II.?

Da mu pomogne u borbi protiv francuskih revolucionara.

b) Kojim argumentom nastoji pridobiti Fridrika Vilima II.?

Objašnjava mu da je njegova vlast već ograničena ustavom, ali da je svjestan da takozvani buntovnici neće na tome stati.

c) Zbog čega sve drži u velikoj tajnosti?

Jer zna da bi ga revolucionari, ako saznaju za njegove namjere, optužili za izdaju Francuske.

d) Što se dogodilo nakon što je njegovo pismo postalo dostupno javnosti? Prouči ilustraciju.

Bio je osuđen na smrt kao izdajnik i giljotiniran.

6. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Sprava za smaknuća, možda i uz pogrdne riječi:

LJIGO, NA TI!

G I L J O T I N A

NAPOLEONOVO DOBA

1. Dopuni rečenice.

- a) Prvi veliki Napoleonov uspjeh bila je vojna pobjeda protiv Venecije 1797. godine. Sljedeće godine krenuo je u osvajanje Egipta. Vlast je preuzeo državnim udarom 1799. godine i proglasio se (Prvim) Konzulom. Godine 1804. okrunio se carem Francuza kao Napoleon I.
- b) Bečki kongres sazvan je 1814. godine. Njegova je glavna zadaća bila obnova starog poretka i stanja u Europi kakvo je bilo prije Francuske revolucije.
- c) Na kongresu je odlučeno da se osniva vojni savez Sveta Alijansa, sva Napoleonova osvajanja su poništena, a Francuska se morala vratiti u granice iz 1790. godine, morala je platiti visoku ratnu odštetu, a usto je izgubila gotovo sve kolonijalne posjede.

POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR

2. Događaje poredaj kronološkim redom.

Napoleonova krunidba za cara	<u>2</u>
Bečki kongres	<u>5</u>
Bitka kod rta Trafalgara	<u>3</u>
pohod na Rusiju	<u>4</u>
ukidanje Mletačke Republike	<u>1</u>

3. Na karti plavom bojom oboji područja pod Napoleonovim nadzorom. Upiši mjesta najvećih Napoleonovih bitaka. Crvenom strelicom označi Napoleonov pohod na Rusiju. Zelenom bojom oboji državu protiv koje je bila usmjerena kontinentalna blokada.

4. Poveži pojmove i njihovo značenje.

kontinentalna blokada	→	politički savez više država
državni prevrat	→	Napoleonova zabrana trgovanja s Velikom Britanijom
alijsa	→	nasilno preuzimanje vlasti, obično primjenom vojne sile

5. Izbaci uljeza i objasni razlog izbacivanja.

Rusija, Habsburška Monarhija, Francuska, Pruska

Francuska. Sama je ratovala protiv ostalih država koje su bile članice saveza koji je imao za cilj ugušiti

Francusku revolucije i kasnije Napoleona.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE**
6. Prouči izvor i odgovori na pitanje.

Nakon prisilnog povlačenja (internacije) i kratkotrajnog kraljevanja na otoku Elbi, Napoleon se odlučio vratiti u Francusku. To je razdoblje poznato pod nazivom *Sto dana*. Pročitaj kako je vijest o Napoleonovu povratku primljena u Beču gdje je u tijeku bio kongres europskih vladara:

„Jedanaestog ožujka 1815. je sjajan bal kod kneza Metternicha. Najednom se proširila vijest: On je u Francuskoj. Svatko zna na koga se misli. Ples se prekida, razgovor je pre-sahnuo, orkestar uzalud svira. Vladari šutke odlaze kući, a ostali gosti za njima. Svjetla gasnu, čitav je grad pritislula tjeskobna tmina. Opet je rat... [...] Na putu od Cannesa do Pariza nije opaljena nijedna puška, a čitava vojska, koja je izaslana protiv Napoleona prešla je na njegovu stranu. Neki su ljudi umrli od radosti čuvši da se je vratio.”
(Friedell, str. 400. – 401.)

Kako je vijest o Napoleonovu povratku primljena u Beču, a kako u Francuskoj? Objasni odgovor.

U Beču je zavladao strah, panika i opća nevjerica, a u Francuskoj radost i sveopće oduševljenje.

Vladari koji su bili na kongresu u Beču bojali su se Napoleonove osвете i novih ratova, dok su se

Francuzi nadali oslobođenju Francuske od okupacije stranih država i obnovi ideja Francuske revolucije.

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**
7. Prouči izvor i odgovori na pitanja.

Nakon Napoleonova konačnog poraza kod Waterlooa, Engleska i njezini saveznici odlučili su upornog cara zatočiti na otočiću usred Atlantika, oko 1900 km udaljenom od najbliže obale:

„Dana 30. srpnja priopći jedan engleski povjerenik caru službeno: Apsolutno je potrebno da general Bonaparte bude ograničen u svojoj osobnoj slobodi... Kao njegovo buduće boravište izabran je otok Sveta Helena; podneblje otoka je zdravo, a mjesni položaj omogućit će da se s njime postupa s više blagosti, nego što bi to inače bilo moguće. [...]

Dana 10. prosinca nastanio se u Longwoodu (na Sv. Heleni), odakle nije više izašao. To je bila posljednja njegova «palača»; seljačka jednokatnica s više nego skromnim uređenjem, gdje su štakori bili prava nevolja. [...] Područje Longwooda bilo je točno omeđeno. Napoleon je imao prostor s opsegom od dvanaest milja, gdje se mogao prošetati, pješke ili na konju, bez pratnje engleskoga časnika. Oko te ograde bio je postavljen niz stražara i vojnika. Veličina toga, tobože slobodnog, područja mijenjala se nešto, ali je čitav prostor uvijek bio pod budnom paskom. Svake večeri, oko 9 sati, primakle bi se straže i opkolile Longwood tako da nitko nije mogao neopažen ni ući ni izaći.”

(Lacour-Gayet, str. 240., 242. i 243.)

a) Zbog čega su suparničke države odlučile Napoleona poslati tako daleko od domovine? Što misliš, zašto nije zatvoren u tamnicu u nekoj od zemalja pobjednica?

Zato da bi ga maknule od javnosti i bile sigurne da se neće moći vratiti u Europu. Bojale su se da bi

opet mogao pobjeći iz zatočeništva kao što je pobjegao s otoka Elbe i započeti nove ratove.

Bojale su se da će ga pokušali osloboditi njihovi vlastiti podanici.

b) Komentiraj sljedeći izvadak iz teksta: ‘...mjesni položaj omogućit će da se s njime postupa s više blagosti, nego što bi to inače bilo moguće.’ Zašto će se na Sv. Heleni prema Napoleonu moći postupati s više blagosti? Što misliš, zašto su nakon tolikih godina sukoba Napoleonovi protivnici odlučili prema njemu postupati blago?

Zato što se neće nalaziti u tamnici ili u samici već će moći povremeno prošetati po tom malom otoku.

Zato jer su bili sigurni u svoju nadmoć, neki od protivnika smatrali su ga plemićem i da se samim time treba odnositi prema njemu sa više dostojanstva. S druge strane odlučili su prema njemu postupati „blago” jer su bili sigurni da je doživio konačan poraz i da ih sigurno više nikada ne može ugroziti.

8. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

U početku je bio vrlo uspješan, ali već nakon Rusije je

NAPOLA OBOREN, NAPET.

N A P O L E O N B O N A P A R T E

HRVATSKE ZEMLJE POD FRANCUSKOM VLAŠĆU

1. Objasni naziv Ilirskih pokrajina. Zašto se nazivaju Ilirskima kad Iliri već stoljećima nisu živjeli na tom području?

Zato jer se tada pogrešno vjerovalo da su Južni Slaveni potomci Ilira.

2. Dopuni rečenice.

Vjerojatno najvažnija cesta izgrađena u vrijeme francuske uprave bila je Lujzinska

cesta

. Povezivala je Karlovac

i Rijeku, a bila je duga 140 km.

3. Ispravi netočnosti u tekstu (tri pogreške).

Civilni upravitelj Ilirskih

Civilni upravitelj Ilirskih

pokrajina bio je Maksimilijan

pokrajina bio je **Vicenzo**

Vrhovac, koji je pokrenuo prve

Dandolo, koji je pokrenuo prve

novine na hrvatskome jeziku

novine na hrvatskome jeziku

Kraglski Slavonac. Istodobno

Kraglski Dalmatin. Istodobno

su objavljivane i na francuskom

su objavljivane na **talijanskom**

jeziku pod nazivom *Il Regio*

jeziku pod nazivom *Il Regio*

Dalmata.

Dalmata.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**
4. U tablicu upiši dobra i loša obilježja francuske uprave u pokorenim zemljama.

Pozitivna obilježja francuske uprave	Negativna obilježja francuske uprave
– svi su ljudi izjednačeni pred zakonom – ukinute su staleške povlastice svećenstva i plemstva – djelomično su ukinuti feudalni odnosi – uveden je građanski brak, ukinuti su neki samostani i isključen je vjeronauk iz škola – gradnja cesta	– provedenim reformama ipak nije znatnije popravljeno teško gospodarsko stanje – nekadašnja Dubrovačka Republika ostala je bez većine brodova, a zamrla je i trgovina sa zaleđem – ratni porezi, novačenja u vojsku

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**
5. Bi li poduprla/podupro francusku vlast ili bi joj se protivila/protivio da si u to doba živjela/živio u Ilirskim pokrajinama? Zašto?

Podupro bih francusku vlast. Iako tuđinska, francuska je vlast donijela brojne pozitivne promjene

i napravila revolucionarne pomake u odnosima među staležima, koji bi bez dolaska Napoleona

ostali nepromijenjeni vjerojatno još puno stoljeća. Posebno bi me veselilo to što su bar djelomično

ukinuti feudalni odnosi i što su svi ljudi izjednačeni pred zakonom.

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

6. Na karti oboji područja Hrvatske koja su početkom XIX. stoljeća bila u sastavu Ilirskih pokrajina. Plavom bojom upiši ime glavnoga grada Ilirskih pokrajina. Crvenom bojom upiši ime grada koji je sve do dolaska Francuza bio samostalna republika. Pokraj njega upiši godinu ukidanja te republike.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

7. Napiši pismo Napoleonu u kojem mu opisuješ stanje pod francuskom upravom (odluči hoćeš li u pismu hvaliti francusku upravu, kritizirati je ili jedno i drugo).

Dragi Napoleone, hvala ti što si donio u moju zemlju zakon koji nas je sve izjednačio pred sudom,

i nas kmetove i bogate feudalce. Hvala ti što si nas sve izjednačio u plaćanju poreznih nameta

i što si konačno ukinuo crkvenu desetinu. Znam da želiš unaprijediti i poboljšati život nas siromašnih

ali moram ti reći da usprkos svemu, mi i dalje veoma teško živimo, ratni porezi nas skroz osiromašuju, a naša djeca i unuci se novače u vojsku i ratuju za tebe diljem Europe. U mom je kraju upravo zbog takve teške situacije izbila pobuna protiv francuske vlasti. Molim te sklopi primirje sa zaraćenim zemljama i pobrini se da ljudi u tvom carstvu zaista žive bolje i što je najvažnije, da žive u miru.

8. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Napoleon je civilnu upravu nad Ilirskim pokrajinama povjerio Vicenzu Dandolu, A STRATEGU UMNOM povjerio je vojnu upravu.

AUGUSTE MARMONT

IDEOLOGIJE XIX. STOLJEĆA

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Kako je jačanje liberalnih ideja utjecalo na konzervativne ideje tijekom XIX. stoljeća?

Konzervativci polako počinju prihvaćati liberalne ideje kao što su sloboda govora, tiska i okupljanja, s vremenom i opće pravo glasa.

2. Zašto se tijekom XIX. stoljeća pojavilo više pokreta i stranaka koji su se zauzimali za poboljšanje položaja radnika?

Razvojem industrije i ukidanjem kmetstva broj je radnika sve više rastao. Radnici su bili vrlo slabo plaćeni i radili i do 16 sati na dan. Pojavljuju se više pokreta i stranaka koje imaju za cilj izboriti se za radnička prava i život dostojan čovjeka.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA**
3. Pročitaj izvor, promotri ilustraciju i odgovori na pitanja.

Metternich bježi iz Beča nakon početka revolucije 1848. godine. Njegova je politika na kraju ipak doživjela poraz.

Habsburška Monarhija Metternichova vremena imala je strogu i centraliziranu vlast koja je proganjala građane i provodila cenzuru tiska. Metternich je o cenzuri izjavio:

„Najhitnije moramo utjecati na novine općenito, a posebno na one koje ne prestaju širiti laži o nama, i to krajnje nevjerojatne i smiješne laži.(...) Zašto mi ne bismo novinama slali istinite vijesti? Zašto mi nemamo kontrolu nad novinskim dopisnicima iz Beča i zašto ne pobijamo laži koje oni objavljuju?”

(<https://networks.h-net.org/habsburg>: https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/1503/Metternich_Censorship_1808.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

a) Kako je Metternich zamišljao ulogu novina?

Metternich je zamišljao da je uloga novina da piše što on želi bez ikakvih kritika upućenih vlasti.

b) Što misliš, zašto mu je smetalo što novinari pišu drukčije nego što bi on pisao?

Novinari su pisali istinu, razotkrivali laži i kritizirali njegovu vlast i postupke, a to mu je smetalo.

c) Kako je prikazan na karikaturi? Što se 1848. godine promijenilo u njegovu položaju?

Karikatura ga prikazuje kao razbarušenog i iznenađenog čovjeka koji napušta grad i sa čudom gleda masu ljudi koja se nalazi u daljini.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

4. Napiši pismo državniku iz druge polovice XIX. stoljeća u kojem ćeš mu argumentirati zbog čega je potrebno da žene dobiju pravo glasa.

Žene su naše majke, sestre, bake i prijateljice. Jednako su vrijedne, marljive, pametne i sposobne raditi sve poslove kao i muškarci. Nepravedno ih je smatrati manje vrijednima i zabraniti im da mogu glasati na izborima. Jedino ono društvo u kojem muškarci i žene žive izjednačeni u svim pravima može biti napredno i skladno na zadovoljstvo svih njegovih članova.

5. Pretpostavi s kojim bi se teškoćama mogli suočiti anarhisti u ostvarivanju svojih ciljeva, ukidanju države i privatnog vlasništva.

Ljude bi se teško moglo kontrolirati u cilju postizanja općeg dobra. Neki bi ljudi velikom nepravdom zasigurno smatrali činjenicu da oni moraju raditi od jutra do mraka a na kraju dana ili godine sve moraju, uvjetno rečeno, dijeliti s onima koji cijele godine odmaraju i ništa ne rade.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

6. Promotri sliku i njezin opis i odgovori na pitanja.

Socijalisti i komunisti smatrali su da postojeći društveni sustav omogućuje manjini bogatih da iskorištava većinu siromašnih. Na slici je plakat z 1911. godine koji na podrugljiv način prikazuje piramidu kapitalističkog sustava.

Novac

Vladari, političari – „Mi vladamo nad vama”.

Svećenici – „Mi vas zavaravamo.”

Vojska – „Mi pucamo na vas.”

Bogato građanstvo – „Mi jedemo za vas.”

Radnici – „Mi vas sve hranimo.”

a) Usporedi društveni položaj pojedinih slojeva stanovništva.

Društveni položaj prikazu nije pravedan te je jasno da bogata manjina živi na teret siromašne većine.

b) Kako su radnici (sudeći prema gornjoj piramidi) gledali na postojeći društveni poredak?

Radnici smatraju da se nalaze na samom dnu društvene ljestvice. Iskorištavani su od strane vladara,

svećenika, vojske i bogatog građanstva koji lagodno žive zahvaljujući teškom radu i mucu radništva.

c) Prema čemu se vidi da povlašteni društveni slojevi iskorištavaju radnike?

Po tome što malo ili gotovo uopće ne rade, a žive lagodno i bogato. Dok radnici koji se nalaze na samom dnu

društvene ljestvice rade u tvornicama i po 16 sati dnevno, a plaća im je jedva dovoljna samo za preživljavanje.

7. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Borba za ravnopravnost žena u društvu počela je još krajem XVIII. stoljeća. Mary Wollstonecraft napisala je 1792. godine:

„Oslobodite žene muške prevlasti i one će postati mudre i kreposne, kao što to i muškarci postaju sve više, jer napredak mora biti obostran, inače će nepravdi na koju je primorana polovica ljudske rase pribjegavati i one, odgovorivši istom mjerom svojim ugnjetavačima.”

(Wollstonecraft, str. 221. – 222.).

Hrvatska književnica Dragojla Jarnević zapisala je u „Dnevniku”:

„Pa da se ja vežem za ovakova kakova surovnjaka, da mu postanem ženom, ropkinjom? Oj kako je krasno bit neudatoh, ako se živi bez gdje kojih radostih, živi se ali i bez podložnosti. Ne, ne udavati se neću!”

(Jarnević, str. 407.)

a) Usporedi dva zapisa: što je zajedničko u razmišljanju Mary Wollstonecraft i Dragojle Jarnević, a u čemu se razlikuju?

Oba govore o teškom i nejednakom položaju žena u ondašnjem društvu. Razlika je u tome što se

u zapisu Mary Wollstonecraft govori i o mogućnosti nasilnog otpora i borbi protiv takve nepravde

i onima koji ugnjetavaju žene, dok se u zapisu Dragojle Jarnević tako nešto ne spominje.

b) Je li se položaj žena do danas poboljšao u odnosu na položaj žena u vrijeme Mary Wollstonecraft i Dragoje Jarnević? Vrijedi li to za cijeli svijet? Objasni odgovor.

Poboljšao se. Žene danas imaju pravo glasa i u puno su boljem položaju nego onda, iako još imam zemalja

u svijetu gdje žene nemaju sva prava kao i muškarci.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Pripadate li toj bogatoj skupini starinskih nazora, onda vam vjerojatno
CVATE KRZNO, I VI.

KONZERVATIVCI

NACIONALNA SVIJEST. HRVATSKI NARODNI PRE- POROD. ILIRSKI POKRET

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Analiziraj stanje u hrvatskim zemljama uoči nacionalnog preporoda. Je li ono pogodovalo jačanju nacionalne svijesti? Objasni odgovor.

Početak XIX. stoljeća pod utjecajem Francuske revolucije među europskim narodima,

pa tako i u Hrvatskoj jačala je nacionalna svijest. Pripadnost određenom narodu postaje važan

čimbenik u kulturi i politici.

2. Opiši kakve je posljedice jačanje nacionalne svijesti imalo za hrvatsko-mađarske odnose.

Jačanje nacionalne svijesti dovodi do pogoršanja hrvatsko-mađarskih odnosa, a uzročno posljedičnim

slijedom i do sukoba. Jačanje nacionalne svijesti u Hrvatskoj izravno je smetalo Mađarima, koji su

Hrvatsku htjeli što više vezati za sebe i spriječiti razvoj bilo kakve ideje o dodatnom jačanju svijesti

o pripadnosti hrvatskom narodu ili naciji.

3. Zaokruži točan odgovor. Vlada u Beču je 1843. godine zabranila korištenje ilirskog imena jer je smatrala:

- ☒ a) da njegova uporaba ugrožava stabilnost Habsburške Monarhije
- b) da će se pravi Iliri tome usprotiviti
- c) da to ime čudno zvuči
- d) da ono ugrožava odnose Habsburške Monarhije s Crkvom.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

4. Ispravi netočnosti u rečenicama

- a) Ljudevit Gaj napisao je debelu knjižurinu *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja* i pokrenuo *Novine horvatzke* s tjednim književnim prilogom *Venerom horvatzkom, slavonszkom y dalmatinzkom*. (dvije netočnosti)

Ljudevit Gaj napisao je knjižicu *Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja* i pokrenuo

Novine horvatzke s tjednim književnim prilogom *Daniczom horvatzkom, slavonszkom y dalmatinzkom*

- b) Ivan Kukuljević Sakcinski napisao je prvu kazališnu predstavu na hrvatskom jeziku *Juran i Slavica* ili *Turci kod Bjelovara*. Vatroslav Lisinski skladao je prvu hrvatsku operu *Ljubav iz zlobe*. (tri netočnosti)

Ivan Kukuljević – Sakcinski napisao je prvu kazališnu predstavu na hrvatskom jeziku „Juran i Sofija

ili Turci pod Siskom”. Vatroslav Lisinski skladao je prvu hrvatsku operu „Ljubav i zloba”.

5. Objasni zašto tvrdnja nije točna.

- a) Svi pripadnici Horvatsko-vugerske stranke ponosili su se time što pripadaju slavnome mađarskom narodu.

Pripadnici Horvatsko-vugerske stranke nisu se smatrali pripadnicima mađarskog naroda, oni su najčešće

bili hrvatski plemići koji su smatrali da je bolje surađivati s Mađarima (ugarskom vladom) nego s Ilircima.

- b) Ljudevit Gaj je 1835. godine predložio da se u Hrvatskom saboru govori štokavskim, a ne kajkavskim narječjem.

Ljudevit Gaj 1835. godine pokreće *Novine horvatzke*, ali se već 1830. općenito zalagao za to da

štokavsko narječje postane zajedničko svim Hrvatima.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

6. Odredi sličnosti i razlike između pojmova naroda i nacije.

Narod je zajednica ljudi, isti kao i nacija, ali sa time da je narod povezan podrijetlom, kulturom ili jezikom

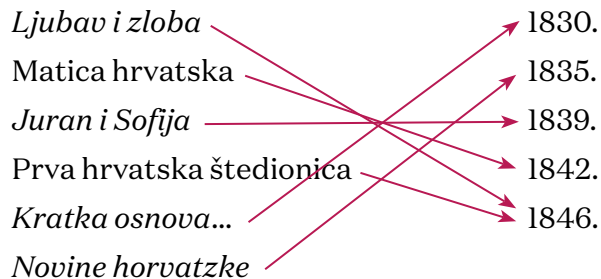
ali pripadnici jednog naroda ne moraju nužno imati svoju državu. Pripadnici određene nacije najčešće

su također povezani podrijetlom, kulturom ili jezikom, ali imaju i svoju nacionalnu državu.

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

7. Poveži godinu i događaj.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA**

8. Pročitaj tekst o trojici preporoditelja i odgovori na pitanje.

Vatroslav Lisinski bio je činovnik (bilježnik) po zanimanju. Pravo ime bilo mu je Ignac Fuchs. Skladao je prvu hrvatsku operu, „Ljubav i zloba”, operu „Porin” te uglazbio veliki broj hrvatskih budnica i lirskih pjesama.

Jakob Frass je rođen u Sloveniji i isprva je bio slovenski književnik. Svoje je pjesme na hrvatskom jeziku u *Danici horvatzkoj* na početku potpisivao kao „Ilir iz Štajerske”, a zatim književnim imenom Stanko Vraz pod kojim je danas općepoznat.

Ljudevit Vukotinović bavio se književnošću, botanikom i mineralogijom. Obiteljsko ime Farkaš promijenio je u Vukotinović. („Farkas” na mađarskom znači vuk.)

Što je preporoditelje motiviralo na promjene imena?

Razvoj hrvatskoj preporodnog pokreta, a svojim su imenima dodatno htjeli iskazati pripadnost

hrvatskom narodu i hrvatskoj naciji u nastajanju.

9. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Dragi Dnevniče, inače ne pišem o životinjama, ali ORLIĆ VRNE JAJA. GAD!

D R A G O J L A J A R N E V I Ć

NARODNI PREPOROD U DALMACIJI I ISTRI

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni povezanost između nacionalnog preporoda u Banskoj Hrvatskoj te u Dalmaciji i Istri.

Nacionalni preporod je započeo u Banskoj Hrvatskoj, a predvodnici preporoda željeli su proširiti

preporodne ideje i među domaćim hrvatskim stanovništvom u Dalmaciji i Istri. U Dalmaciji i Istri

također se vodila borba za uvođenje hrvatskog jezika u sve institucije.

2. Je li gospodarsko stanje u Dalmaciji i Istri pogodovalo preporoditeljskim nastojanjima? Objasni odgovor.

Gospodarsko stanje nije pogodovalo preporoditeljskim nastojanjima. Ljudi su živjeli jako teško

u siromaštvu i gladi, nepismenost je bila velika, interes za preporoditeljske ideje u takvim uvjetima

ispočetka je bio veoma mali.

3. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Ljudevit Gaj je 1841. godine, zajedno s kolegom ilircem Antunom Mažuranićem, putovao u Dalmaciju i Crnu Goru. Do Zadra je stigao kočijom, a dalje je išao parobrodom. Već tada je postojala stalna parobrodarska veza uz istočnu obalu Jadrana tvrtke *Austrijski Lloyd*. Evo što je Mažuranić zapisao o posjetu Dubrovniku:

„U Dalmaciji bit će od velike koristi, što je Gaj ovamo pošo, a osobito ovde u Dubrovniku. Ovo sve vreme ne govori se ništa drugo u Dubrovniku nego o našem dolazku. Svi najugledniji Dubrovčani dali su Gaju slavni obed u Budmanićevoj kući, gdje je i banda svirala; a ova gospoda koji su svi kao domaćini u društvu bili recitirali su Gaju, kao gostu, svaki po jednu pesmu kao zdravicu, i to najviše ilirski, samo nekoji latinski.”

(*Danica ilirska*, 10. srpanj 1841. godine, broj 28, članak: „Dopis iz Dalmacie”)

a) Kako su Gaj i Mažuranić dočekani u Dubrovniku?

Svečano i uz velike počasti.

b) Što misliš, kako je opisani posjet utjecao na jačanje hrvatske nacionalne svijesti u Dalmaciji?

Vrlo pozitivno je utjecao na jačanje hrvatske nacionalne svijesti.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

4. Zaokruži točan odgovor.

Autonomaši su smatrali da:

- a) Dalmacija treba imati autonoman položaj u Banskoj Hrvatskoj
- b) Dalmacija treba razvijati turizam
- ☒ c) Dalmacija treba imati autonoman položaj u Habsburškoj Monarhiji
- d) Dalmacija ne treba imati autonoman položaj u Habsburškoj Monarhiji.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

5. Što se promijenilo, a što je ostalo isto:

a) u Dalmaciji u drugoj polovici XIX. i početkom XX. stoljeća

ISTO	NIJE ISTO
<i>gospodarska zaostalost, niska industrijalizacija, slaba prometna povezanost sa ostatkom Hrvatske, iseljavanje stanovništva</i>	<i>talijanski više nije službeni jezik</i>

b) u Istri u drugoj polovici XIX. i početkom XX. stoljeća

ISTO	NIJE ISTO
<i>gospodarska zaostalost, niska industrijalizacija</i>	<i>u općinama gdje žive Hrvati nastava se vodi na hrvatskom jeziku, Pula postaje glavna vojna luka Habsburške Monarhije</i>

6. Promotri sliku i odgovori na pitanje.

Početkom XX. stoljeća Istra se počinje okretati turizmu. Na fotografiji je prikazano luksuzno odmaralište na Brijunima.

Što se promijenilo u turističkoj ponudi na Jadranu u posljednjih sto (i više) godina?

Sagrađeno je mnogo hotela, kampova i apartmana za smještaj gostiju. Osmišljeni su novi turistički sadržaji. Danas si turistički boravak može priuštiti više ljudi, tada je to bila privilegija za elitne slojeve stanovništva.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

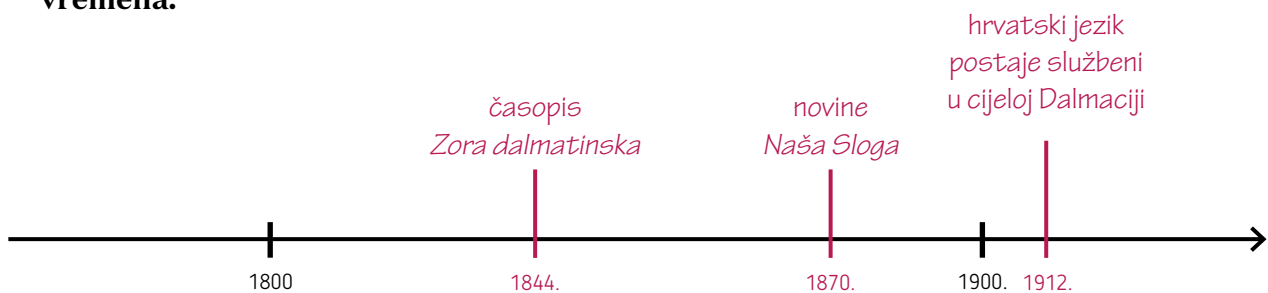
7. Usporedi Mihovila Pavlinovića i Jurja Dobrila. Što im je zajedničko, a prema čemu se razlikuju?

Obojica su svećenici. Mihovil Pavlinović djeluje u Dalmaciji, a Juraj Dobrila u Istri. Obojica se bore za uvođenje hrvatskog jezika u škole, urede i sudove. Juraj Dobrila nalazi se na novčanici od 10 kuna. Dobrila pokreće prve novine na hrvatskom jeziku u Istri: *Naša sloga*.

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

8. Odaberi tri ključna događaja iz razdoblja preporoda u Dalmaciji i Istri. Napravi crtu vremena.

9. Koji se naziv krije iza ispremetanih slova?

MLAD, ORAN TISAK ZA dalmatinske preporoditelje

ZORA DALMATINSKA

REVOLUCIJE 1848. – 1849. U EUROPI

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Odredi uzroke revolucije 1848. – 1849. godine. Pokušaj objasniti zašto se revolucija proširila velikim dijelom Europe.

Ljudi su tržili liberalne reforme: pravo glasa, slobodu tiska, okupljanja i političkog djelovanja, ukidanje

plemićkih povlastica i feudalnih odnosa. Stanovništvo diljem Europe je bilo nezadovoljno političkim

sustavima i načinom vladanja, vijesti o podizanju revolucija brzo su se širile od jedne do druge zemlje.

2. Zašto revolucionarna gibanja 1848. – 1849. godine nazivamo i *Proljećem naroda*? Objasni simboliku proljeća.

Proljeće simbolizira godišnje doba u kojem se sve budi, nanovo rađa i cvjeta. Revolucionarna gibanja

1848. – 1849. godine bila su prirodni nastavak dotadašnjih nacionalnih pokreta te ih se zbog toga

naziva *Proljećem naroda*.

3. Zašto nemađarski narodi u Ugarskoj nisu prihvaćali ciljeve mađarskih revolucionara?

Zato jer mađarska vlada nije priznavala nacionalna prava drugim narodima u Ugarskoj.

Zamišljali su cijelu Ugarsku kao nacionalnu državu mađarskog naroda.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

4. Ispravi netočnosti u rečenicama.

- a) Početkom Revolucije 1848. – 1849. godine građani su tražili konzervativne reforme, a poslije su se revoluciji pridružili radnici koji su tražili ukidanje tvornica. (dvije netočnosti)

Početkom Revolucije 1848. – 1849. godine građani su tražili liberalne reforme, a poslije se revoluciji

priključio siromašan dio stanovnika koji je tražio poboljšanje radnih i životnih uvjeta.

- b) Mađarski su revolucionari 1848. godine isprva tražili državnu samostalnost za Ugarsku, ali su 1849. godine ublažili svoj zahtjev i zatražili veću samostalnost Ugarske unutar Habsburške Monarhije. (dvije netočnosti)

Mađarski su revolucionari 1848. godine isprva tražili veću samostalnost Ugarske unutar Monarhije,

ali su 1849. povećali svoj zahtjev i tražili su potpunu samostalnost Ugarske.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

5. Poredaj vremenskim redoslijedom sljedeće događaje u Francuskoj od 1848. do 1852. godine. Na crtu napiši odgovarajući redni broj.

car Napoleon III.	4
raspuštanje parlamenta	3
izbori za predsjednika	1
predsjednik Luj Bonaparte	2

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

6. Razmisli o mogućim razlozima koji su Luja Bonaparte naveli da od demokratski izabranog predsjednika postane apsolutistički vladar. Napiši mu pismo u kojemu ga nagovaraš da odustane od uvođenja apsolutističke vlasti.

Dragi Luj, znam da vjerojatno maštaš o tome da stvoriš carstvo kakvo je stvorio tvoj ujak Napoleon

Bonaparte. Možda ti smeta što si kao predsjednik morao djelomično dijeliti vlast sa parlamentom i nisi

mogao sve odluke donositi samostalno, ali nemoj zaboraviti da je i tvoj ujak bio sudionik Francuske revolucije

i najbolji general revolucionarne vojske koja se borila protiv apsolutističkih vladara i protiv apsolutističke

vladavine Luja XIV. Uvedi opet demokraciju u svoju državu, jer narod je najsretniji kada se njegovom

državom demokratski upravlja. Ljudi će to znati cijeniti i bit ćeš uvijek iznova izabran za predsjednika.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

7. Usporedi ciljeve revolucionara u Francuskoj i Habsburškoj Monarhiji. Odredi sličnosti i razlike.

Liberalne ideje su vodile revolucionare u obje države. Francuski revolucionari traže veća prava

za radnike, poboljšanje radnih i životnih uvjeta. Revolucionari u Habsburškoj Monarhiji tražili su

pravo na samoodređenje: veći stupanj samostalnosti unutar Monarhije ili pak potpunu neovisnost

što u Francuskoj nije bio slučaj.

POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

8. Pročitaj i promotri izvore i odgovori na pitanja.

Zapis George Sand nakon propasti radničke revolucije u Parizu u lipnju 1848. godine:

„Moje je srce slomljeno. (...) Više ne vjerujem u Republiku koja svoj vijek počinje ubijanjem radnika. To je krajnje neobičan način da se riješi problem siromaštva” (*Letters of George Sand*, str. 59.)

Zarobljenici nakon gušenja radničke revolucije u lipnju 1848. u Parizu

a) Opiši prizor.

Vojnici vode zarobljene revolucionare kroz grad.

b) Čime je George Sand bila razočarana i zašto?

Time što su vojnici po naređenju predsjednika pucali na radnike i ubili ih više od 1500.

Nije mogla vjerovati u takve postupke Republike.

c) Komentiraj rečenicu o rješavanju problema siromaštva. Je li George Sand mislila ozbiljno?

Nije mislila ozbiljno, ironično je govorila o tome.

9. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Kad počne revolucija, posvuda niču te ulične prepreke, a pobunjeni narod BIRA KADA će ih postaviti.

BARIKADA

REVOLUCIJA 1848. – 1849. U HRVATSKOJ

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Ispuni tablicu uzroka i posljedica.

Uzrok	Događaj /pojava	Posljedica
zahtjev narodne skupštine da Josip Jelačić postane hrvatski ban	Josip Jelačić proglašen je hrvatskim banom, imenovan je zapovjednikom Vojne krajine, a poslije namjesnikom Rijeke i Dalmacije	ujedinjenje do tada razjedinjenih hrvatskih zemalja
nezadovoljstvo politikom Ugarske prema Hrvatskoj	Hrvatska prekida suradnju s Ugarskom vladom	hrvatsko-mađarski rat
zahtjev narodne skupštine da Josip Jelačić postane hrvatski ban	ban Jelačić prelazi Dravu i kreće prema Budimu	Bitka kod Pakozda

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

2. Riješi zadatke na karti i odgovori na pitanje.

a) Na karti Habsburške monarhije približno označi smjerove kretanja:

- vojske bana Jelačića (plavom bojom)
- austrijske vojske (crvenom bojom)
- ruske vojske (zelenom bojom)
- mađarske vojske (žutom bojom).

b) Zašto je Jelačićeva vojska krenula prema Budimu, zatim skrenula prema Beču i potom opet prema Budimu?

Zato jer je u Beču započela revolucija pristaša austrijskog ujedinjenja sa Njemačkom, pa je Jelačić

pritekao u pomoć Bečanima. Kasnije opet Jelačićeva vojska u sklopu carskih postrojba sudjeluje

u pohodu na Budim i Peštu.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

3. Zašto tvrdnja nije točna?

Josip Jelačić bio je omiljen u svim dijelovima Habsburške Monarhije.

Nije mogao biti omiljen prije svega u Ugarskoj, jer se sukobio sa mađarskom vojskom i sudjelovao

u gušenju revolucije u Ugarskoj.

4. Koje hrvatsko područje nije bilo pod upravom bana Jelačića 1848. godine?

- a) Dalmacija
- ☒ b) Istra
- c) Banska Hrvatska
- d) Vojna krajina

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

5. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

O Bitci kod Pàkozda između hrvatske i mađarske vojske piše povjesničar Anđelko Mijatović:

„Toga je dana (...) došlo do sukoba s mađarskom vojskom (...) između sela Pàkozda i Velence. Sukob je završio neodlučeno. Idućeg je dana na mađarski zahtjev sklopljeno primirje na tri dana. (...) Budući da je postalo jasno da hrvatska slabo opremljena vojska ne može voditi značajnije operacije, Jelačić je nakon savjetovanja s generalom Zeisbergom (...) iskoristio primirje i 1. listopada poduzeo brzi bočni manevar s hrvatskom vojskom prema sjeverozapadu.”

(Mijatović, Anđelko, str. 140.)

O istoj bitci piše mađarski povjesničar Zoltán Bodolai:

„Hrvatske postrojbe ušle su u Mađarsku u rujnu, no njihovu dobro opremljenu vojsku porazili su malobrojni i na brzinu okupljeni pripadnici mađarske nacionalne garde pod zapovjedništvom dvojice mladih časnika.”

(Bodolai, str. 152.)

a) Prema čemu se razlikuju dva opisa Bitke kod Pákozda?

Drugi opis govori da je pobijedila malobrojna mađarska vojska, a prvi govori da je bitka završila neodlučeno i da je sklopljeno primirje na mađarski zahtjev.

b) Što misliš, zašto povjesničari Bitku kod Pákozda različito opisuju i tumače?

Zato što je jedan povjesničar Hrvat, a drugi Mađar, pa iako ne bi trebali, pišu ne objektivno o ovoj bitci

već pristrano.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

6. Koje zahtjeve iz *Zahtijevanja naroda* u današnjoj Hrvatskoj možemo smatrati ispunjenima? Objasni odabir.

Zahtjev 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7. Hrvatska je ujedinjena u cjelosti, imamo neovisnu hrvatsku vladu,

hrvatski jezik koristi se u upravi i školstvu, ne postoji kmetstvo, svi su ljudi jednaki pred zakonom

i u poreznim obvezama, uvedene su spomenute građanske slobode.

7. Izdvoji dva zahtjeva koji su imali privremeno obilježje.

Da Josip Jelačić postane hrvatski ban i da se uvede zastupnički sabor staleškog sabora.

POVIJESNI KONCEPT USPOREDBA I SUČELJAVANJE

8. Usporedi političke ciljeve Hrvatske i Ugarske (Mađarske) tijekom Revolucije 1848. – 1849. godine.

Obje su države tražile veći stupanj samostalnost i autonomije, s time da je Ugarska na kraju

tražila potpunu neovisnost. Hrvatska je priznavala nacionalna prava drugim narodima koji su živjeli na njenom teritoriju, za razliku od Mađara, koji su cijelu Ugarsku zamišljali kao nacionalnu državu mađarskog naroda.

9. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Prvi sastav hrvatskog parlamenta izabran na donekle demokratskim izborima. U sabornici zajedno sjede pripadnici različitih staleža. Pogledaj u KUT: BOS ZAPISNIČAR.

ZASTUPNIČKI SABOR

STVARANJE NACIONALNIH DRŽAVA – PRIMJER ITALIJE

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Dopuni rečenice.

Vodstvo u procesu ujedinjenja talijanskih država preuzelo je Kraljevstvo Sardinije i Pijemonta. Na čelu te talijanske države bio je kralj Viktor Emanuel II., ali ključna je bila uloga predsjednika vlade, grofa Camilla Cavoura.

2. Kojoj je državi najviše smetalo ujedinjenje Italije i zašto?

Habsburškoj Monarhiji. Jer bi u slučaju ujedinjenja Italije ostala bez svojih najbogatijih pokrajina Lombardije i Venecije.

3. Što znaš o osobi sa slike?

Giuseppe Garibaldi, talijanski revolucionar i borac za ujedinjenje Italije. Predvodnik čuvenih crvenokošuljaša. Sudjeluje u neuspjeloj oružanoj pobuni u Savoji, nakon čega je osuđen na smrtnu kaznu. Zato bježi u Južnu Ameriku. Ondje se borio za neovisnost Brazila i sudjeluje u Urugvajsko-argentinskom ratu. U Italiju se vraća 1854. i u sljedećih petnaestak godina daje važan doprinos ujedinjenju talijanskih država.

4. Čiji je ovo simbol? Ocijeni i obrazloži važnost te organizacije.

Znak Crvenog križa, polumjeseca i kristala. Crveni križ najveća je i najstarija svjetska humanitarna organizacija koja postoji u gotovo svim zemljama svijeta. Zaslužna je za nastanak mnogobrojnih međunarodnih ugovora, kojima se uz ranjenike, nastoje zaštititi i ratni zarobljenici i civili te općenito osobe koje ne sudjeluju u ratnim operacijama.

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanje.

Kralj Viktor Emanuel II. obratio se pijemontskom parlamentu u siječnju 1859. Dio njegova govora na neki je način najava rata protiv Habsburške Monarhije, koji je ubrzo slijedio:

„[...] Gospodo senatori, gospodo zastupnici. Horizont usred kojeg se rađa nova godina nije u potpunosti vedar, no unatoč tome spremićete se uobičajenom revnošću za vaše parlamentarne poslove. Ojačani dosadašnjim iskustvom idemo odlučni u susret novim mogućnostima u budućnosti.

Ta će budućnost biti sretna i naša će se politika temeljiti na pravdi, ljubavi prema slobodi i domovini. Naša zemlja, iako teritorijalno mala, zadobila je povjerenje u europskim vijećima jer je velika po idejama koje predstavlja i po simpatijama koje pobuđuje. Ovo stanje nije lišeno opasnosti. Budući da poštujemo rasprave, nismo ravnodušni prema krikovima koji se iz mnogih dijelova Italije uzdižu prema nama.

Snažni u slozi, puni povjerenja u naše dobro pravo, očekujemo pažljivi i odlučni odluke Božje providnosti.”

(Cravetto, Goldstein, *Povijest 14*, str. 137.)

Koji je dio kraljeva govora na neki način najavio sukob s Habsburškom Monarhijom? Objasni. Ako ti nije jednostavno pronaći taj dio govora, imaj na umu da je on to učinio oprezno, pomno biranim riječima.

Rečenicom: *Ovo stanje nije lišeno opasnosti, zasigurno je na neki način najavio sukob s Habsburškom*

Monarhijom. Također se zadnjom rečenicom iz drugog odlomka, najavljuje da Kraljevina Sardinije

i Pijemonta neće prekriženih ruku promatrati zbivanja u drugim dijelovima Italije.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

6. Riješi zadatke na karti.

- Žutim crtama označi državu koja je predvodila ujedinjenje Italije i upiši njezino ime.
- Plavom crtom uokviri područje koje je Kraljevina Italija obuhvaćala 1861. godine.
- Crvenim crtama označi područje koje je Kraljevini Italiji pripojeno 1866. godine, a zelenim crtama područje koje joj je pripojeno 1870. godine.
- Crvenom bojom upiši ime glavnoga grada Kraljevine Italije (od 1871. godine).

7. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Revolucionar s juga Europe, ratovao u više zemalja. Ako i nema oružja, on GRABI PEGLU, IDE, SIPA metke iz rukava.

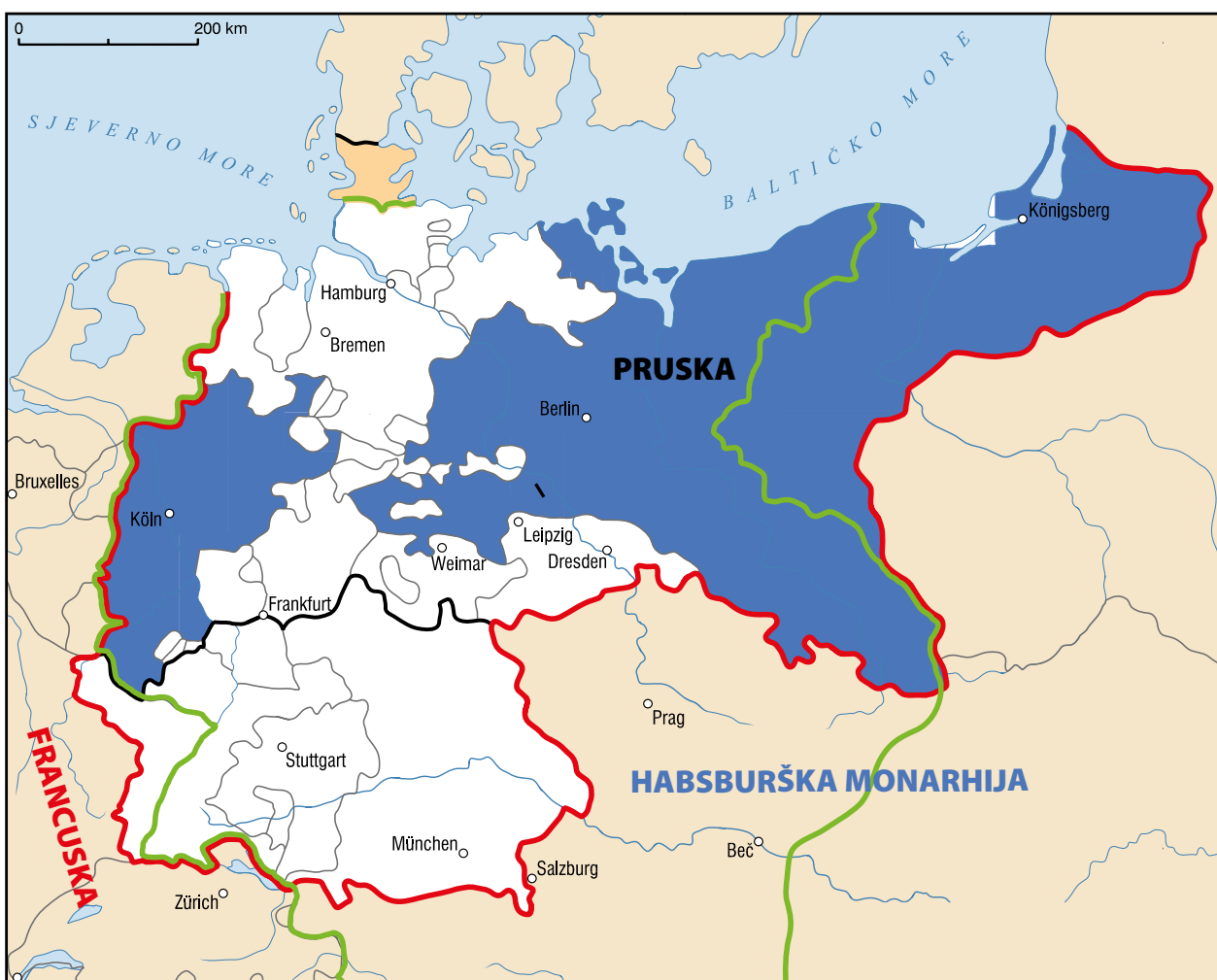
G I U S E P P E G A R I B A L D I

STVARANJE NACIONALNIH DRŽAVA – PRIMJER NJEMAČKE

POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR

1. Riješi zadatke na karti.

- Plavom bojom oboji područje najveće njemačke države prije ujedinjenja i upiši njezino ime.
- Zelenom crtom označi granicu Njemačkog saveza iz 1815.
- Crvenom crtom označi područje Njemačkog Carstva iz 1871.
- Crvenom bojom upiši ime države u kojoj je proglašeno Njemačko Carstvo.
- Plavom bojom upiši ime države s kojom se Pruska sukobila 1866. godine.

2. Popuni tablicu.

	Njemački savez	Sjevernonjemački savez
godina nastanka	1815.	1866.
područje koje obuhvaća		područja sjeverno od Majne
država predvodnica	Austrija	Pruska

3. Dopuni rečenice.

Potkraj XVIII. stoljeća na području Njemačke bilo je više od 300 manjih država. U doba Napoleona Bonaparte oko 200 državica je ukinuto i pripojeno većima. Na Bečkom kongresu 1815. godine je broj njemačkih država dodatno smanjen na 38.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE**
4. Što prikazuje ilustracija? Na temelju čega je moguće zaključiti da prikazuje neki važan povijesni događaj? Koje su posljedice toga povijesnog događaja?

Čin proglašenja njemačkih država u Njemačko Carstvo.

Prikazani ljudi svečano su obučeni, vide se zastave

i mnoštvo vojnika koje ushićeno dižu sablje u zrak.

Nastanak Njemačkog Carstva, ubrzano jačanje te države,

ali i oduzimanje nekih teritorija Francuskoj.

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**
5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanje.

O sukobu kod Königgrätza 1866. izvještavale su i hrvatske novine:

„Jedan topnički častnik koji se je sa českoga ratišta ovih dana u Beč vratio, pripovijeda čudnovati način, koji mu je život spasio. On je u bitci kod Kraljeva gradca jednu bateriju zapovijedao; usred najžeštje vatre doleti mu najednom ljubljeno štene, koje mu je sluga kod pèrtljage čuvao. On se smilova štenetu i metnu ga preda se na sedlo. Odmah zatim pèrsnu jedna pruska granata, koja je više topnikah ubila. Štene ciknu, a kad ga

je na to častnik pogledao, vidje, da je kèrvavo i da izdiše. Komad granate smèrtno ga udari, ali s tim spasi život svomu gospodaru, jer bi mu taj isti komad bio bez dvojbe tèrbuh provalio. Ovdie spominjemo i strašnu prostosèrdnost jedne gospoje koja je na svršetku poviedanja rekla: „Ah, štete li za jedno štenešce!”

(*Narodne novine*, Zagreb, 20. srpanj 1866., str. 1.)

a) Tko se sukobio kod Königgrätza i kako je taj sukob završio?

Austrijska vojska i vojska ujedinjenih njemačkih država koje je predvodila Pruska.

b) Koje su bile posljedice tog sukoba?

Poraz Austrije u ratu i nastanak Sjevernonjemačkog saveza.

c) Što je spasilo život ovomu topničkom časniku?

Mali psić kojeg je stavio na svoje sedlo.

d) Razumiješ li sve riječi u tekstu? Što, primjerice, znači riječ ‚prostosèrdnost‘ (pronaći ćeš je u zadnjoj rečenici)? Zašto autor teksta misli da je ta gospođa ‚prostosèrdna‘?

Razumijem većinu. Prostoserdnost bi se mogla shvatiti kao jednostavnost ili čak glupost. Zato jer

je prema njenim riječima njoj važniji život psića koji je nažalost tragični stradao, nego jednog vojnika.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

6. Opiši gospodarsko i političko stanje u Njemačkome Carstvu nakon ujedinjenja.

Nakon ujedinjenja Njemačko Carstvo se odmah moglo ubrojiti u velesile, imalo je 41 milijun stanovnika,

a vojno i gospodarski bilo je iznimno moćno. Iz agrarne države pretvorila se u tehnološki vrlo naprednu

industrijsku državu. Potkraj stoljeća u Njemačkoj sve više jača nacionalizam. Uvedeno je opće pravo glasa

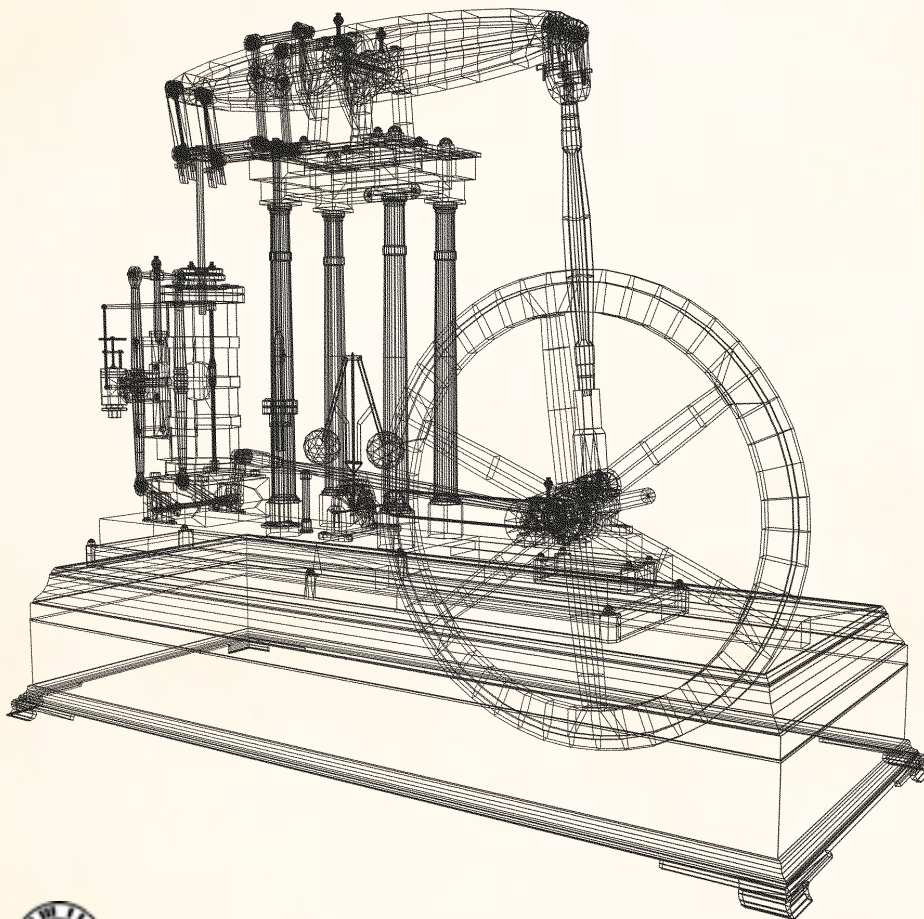
za muškarce. Bismarck smanjuje utjecaj Crkve te uvodi zdravstveno i mirovinsko osiguranje za radnike.

7. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

Mi u novostvorenom Njemačkom Carstvu vodimo nacionalnu politiku i
BRSTIMO NOVCA TOK.

O T T O V O N B I S M A R C K

GOSPODARSKI I DRUŠTVENI RAZVOJ

Parni stroj jedan je od najvažnijih izuma XIX. stoljeća i jedan od glavnih pokretača industrijske revolucije. Uključi aplikaciju e-sfere i pogledaj jedan od prvih modela parnoga stroja sa svih strana.

PRVA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

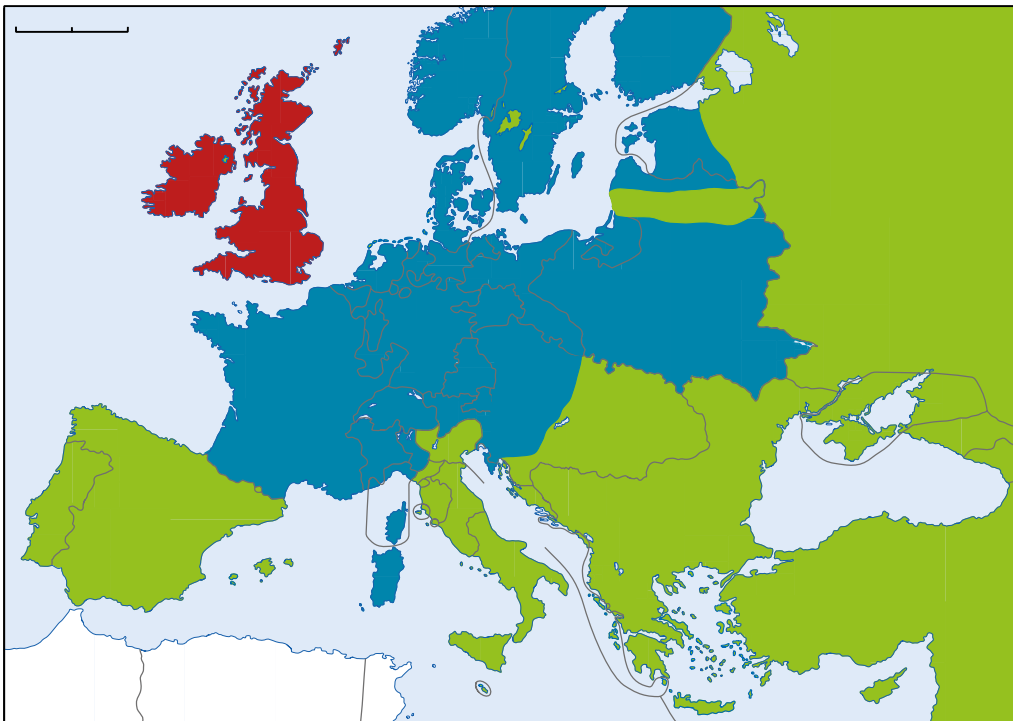
1. Objasni pojam industrijske revolucije.

Nagla i korjenita promjena u načinu proizvodnje.

POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR

2. Na karti Europe crvenom bojom označi državu u kojoj je industrijalizacija počela najprije, plavom područja na koja se potom proširila, a zelenom područja koja su zaostajala u industrijalizaciji.

3. U tekstu prekriži netočne podatke i iznad njih ispiši točne (pet netočnih podataka).

Prvu industrijsku revoluciju pokrenuo je izum parobroda potkraj XIX. stoljeća. Riječ industrija
 Prvu industrijsku revoluciju pokrenuo je izum parnog stroja potkraj XIX. stoljeća. Riječ industrija
 označuje paru, a pojam revolucija označuje naglu promjenu. Industrijska revolucija najprije je
 označuje proizvodnju, a pojam revolucija označuje naglu promjenu. Industrijska revolucija najprije je
 počela u Habsburškoj Monarhiji, a potom se širila prema zapadu Europe. Ubrzano napreduje
 počela u Engleskoj, a potom se proširila na ostatak Europe. Ubrzano napreduje
 promet. Robert Fulton usavršio je lokomotivu, a James Watt parobrod.
 razvoj proizvodnje i prometa. Robert Fulton je usavršio parobrod, a James Watt je parni stroj.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE****4. Objasni međusobnu ovisnost širenja željezničke mreže i razvoja rudarstva i metalurgije.**

Razvojem željezničke mreže lakše se i brže doprema materijal potreban za gradnju rudnika

i metalurške proizvodnje, a brže se iz rudnika doprema ugljen u gradove kao i metalurški proizvodi.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA****5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.**

Tehnološki napredak nisu baš svi dočekali s oduševljenjem. Godine 1794. engleski su radnici u parlamentu predstavili peticiju protiv uporabe automatskih strojeva za češljanje vune: „Potpisnici ove peticije uvijek su bili smatrani korisnim članovima društva koji zarađuju za svoj život te nisu tražili pomoć župe više od bilo koje druge kategorije radnika. No, izum i upotreba stroja za češljanje na uznemirujući način smanjuje potrebu za radnom snagom i opravdano kod radnika pobuđuje strah da će, zajedno sa svojim obiteljima, postati težak teret za državu jer su utvrdili da samo jedan stroj, pod nadzorom jedne odrasle osobe koju opslužuje četvero ili petero djece, radi toliko koliko tridesetero ljudi koji ručno proizvode prema starim metodama. [...] Uvođenje gore navedenog stroja prouzročit će trenutačan gubitak posla golemog broja obrtnika. Bogati i moćni poduzetnici preuzet će sve poslove i, poslije kratke borbe, dodatni profit od proizvoda, dobiven ukidanjem ručnoga rada, završit će u džepovima stranih potrošača. [...]” (Cravetto, Enrico; Goldstein, Ivo (urednici), *Povijest 12*, str. 482.)

a) Čime su nezadovoljni potpisnici ove peticije?

Strojevi im oduzimaju radna mjesta.

b) Kojim argumentima objašnjavaju svoje nezadovoljstvo?

Činjenicom da jedan stroj koji opslužuje četvero-petero djece proizvede onoliko koliko bi proizvelo tridesetero ljudi koji ručno proizvode po starim metodama, te će oni iako su do tada smatrani korisnim članovima društva ostati bez kruha, a bogati i moćni poduzetnici preuzet će sve poslove.

c) Što misliš, što su očekivali od države? S kakvim bi odgovorom bili zadovoljni? Je li bilo realno očekivati takav odgovor? Objasni.

Pomoć i da spriječe uvođenje strojeva u tvornice. S odgovorom da će njihova radna mjesta biti sačuvana te da će dobivati istu plaću ili da se neće dozvoliti uporaba spomenutih strojeva. Nije bilo realno. Obrtnicima je bilo u interesu ostvariti što veći profit, industrijalizaciju općenito bilo je gotovo nemoguće zaustaviti, a briga države o radnicima bila je općenito veoma slaba.

d) Komentiraj dio peticije u kojem se spominje tko opslužuje stroj za češljanje vune. Što misliš zašto su poslodavci rado zapošljavali djecu?

Djecu su zato rado zapošljavali jer su ih mogli manje plaćati nego odrasle ljude i tako bi im ostalo

više novca.

6. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

OPA, ONA MOTRI VLAK – nije ni čudo, riječ je o posve novom izumu.

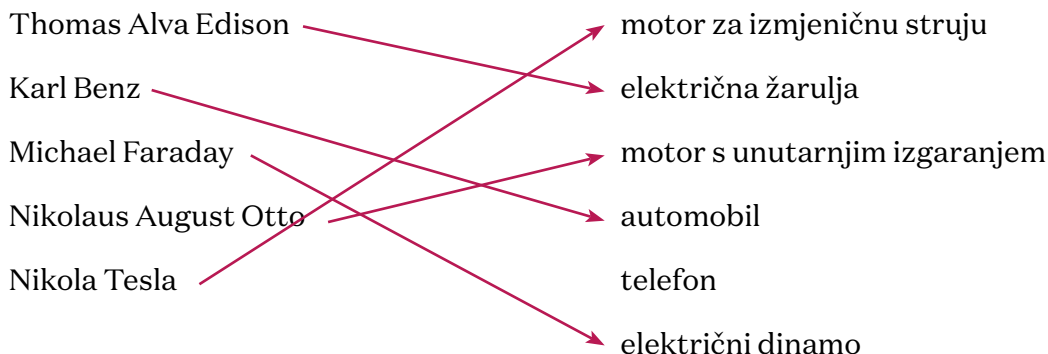
PARNA LOKOMOTIVA

DRUGA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

1. Što je pokrenulo Drugu industrijsku revoluciju?

Početak uporabe električne energije i nafte.

2. Crtama poveži izumitelje i njihove izume. Pazi, na desnoj strani jedan je izum višak!

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

3. Što znaš o osobi sa slike? Godina 2006. u Hrvatskoj je proglašena godinom Nikole Tesle. Saznaj gdje se još obilježavala godišnjica njegova rođenja i zašto.

To je Nikola Tesla. Rođen je u mjestu Smiljan u Lici. Izumio je motor

za izmjeničnu struju. Dugo je godina živio i radio u SAD-u.

Nažalost njegov je laboratorij izgorio pa nije mogao dokazati da je

izumitelj brojnih izuma i da je recimo prvi otkrio x-zrake i radiovalove.

Godišnjica njegova rođenja obilježava se i u SAD-u, zato jer ga

i Amerikanci smatraju svojim izumiteljem.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE**

4. Ocijeni važnost izuma motora s unutarnjim izgaranjem.

Izum tog motora snažno je utjecao na naftnu industriju. I dana danas naftna industrija je od velike

važnosti u cijelom svijetu, za koji se vode čak i ratovi.

5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Prvu transkontinentalnu prugu u SAD-u zajedničkim su snagama gradile dvije kompanije: Union Pacific gradio je od istoka prema zapadu, a Central Pacific od zapada prema istoku. Dvije su pruge, ukupne dužine 3000 km, spojene na visoravni sjeverno od Salt Lake Citya 1869. godine. Posljednja zakovica, kojom je pričvršćen posljednji komad tračnice, bila je izrađena od zlata, a na njoj je ugravirano: „Neka Bog ujedini našu zemlju kao što je ova pruga ujedinila dva svjetska oceana.” Prije izgradnje ove pruge putovanje s jedne na drugu obalu SAD-a trajalo je mjesecima, a nakon izgradnje manje od tjedan dana. Uz to, trošak putovanja uvelike se smanjio.

a) Što je transkontinentalna pruga?

Pruga koja povezuje dvije obale nekog kontinenta ili se proteže dužinom cijelog kontinenta.

b) Ocijeni važnost otvaranja transkontinentalne pruge.

Na taj način značajno je skraćen put od Atlantskog do Tihog oceana, trošak puta općenito se uvelike smanjio, a samim time su Sjedinjene Američke Države postale na neki način ujedinjenija država.

6. Doznaj što je, osim električne žarulje, izumio Thomas Alva Edison.

Kirkofon s ugljenim zrnima, megafon, fonograf, telegrafski

aparati koji otiskavaju tiskana slova, kvadrupleks aparat.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Sljedeća rečenica ne bi bila moguća da junaci Industrijske revolucije nisu otkrili kako je proizvesti LUSTER, ČITAJ EKRAN

E L E K T R I Č N A S T R U J A

NAPREDAK ZNANOSTI I PROMJENE U DRUŠTVU

1. Izbaci uljeza i objasni svoj odabir.

telegraf, x-zrake, telefon, radiovalovi

X-zrake nisu izum koji je vezan za komunikaciju za razliku od ostalih.

POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE

2. U sljedećem tekstu prekriži netočne podatke (sedam) i iznad njih ispiši točne.

Teorija evolucije ruskog prirodoslovca Guglielma Marconija iz temelja je promijenila ljudsko

Teorija evolucije engleskog prirodoslovca Charlesa Darwina iz temelja je promijenila ljudsko

poimanje prirode. U svojoj knjizi *O porijeklu moje obitelji* on tvrdi da su se živa bića kroz

poimanje prirode. U svojoj knjizi *O porijeklu vrsta* on tvrdi da su se živa bića postupno mijenjala

dugotrajnu prošlost postupno mijenjala i razvijala od složenijih organizama prema

i razvijala od jednostavnijih organizama prema složenijima.

jednostavnijima. Te su promjene uzrokovane prilagođavanjem živih bića uvjetima koji ih

Te su promjene uzrokovane prilagođavanjem živih bića uvjetima koji ih

okružuju, nasljeđem i prirodnim odabirom (tj. opstankom samo onih jedinki koje su se
 okružuju, nasljeđem i prirodnim odabirom (tj. opstankom samo onih jedinki koje su se
 najlošije prilagodile okolini). Njegovo je djelo proizvelo revoluciju u matematici i izazvalo
 najbolje prilagodile okolini). Njegovo je djelo proizvelo revoluciju u biologiji, ali i
 žestoke napade umjetničkih krugova koji su smatrali da je Darwinova teorija u suprotnosti
 žestoke napade crkvenih krugova koji su smatrali da je Darwinova teorija u suprotnosti
 s biblijskim prikazom postanka života i čovjeka.
 s biblijskim prikazom postanka života i čovjeka.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

3. Izaberi jedan izum o kojemu si čitala/čitao u ovoj temi i pokušaj zamisliti današnji svijet bez njega. Napiši kraći sastavak o izgledu današnjega svijeta bez tog dostignuća naših predaka.

Današnji dan bez izuma električne energije tj. motora za izmjeničnu struju mi je gotovo nezamisliv.

Grad bez svjetla i javne rasvjete, bez TV-a, laptopa i mobitela. Ljudi provode večer čitajući knjigu

uz svjetlost svijeća ili igrajući domino ili možda „čovječe ne ljuti se“. Gradski tramvaj vuku konji,

a sladoleda kakvog danas poznajemo ne bi bilo jer bi se odmah rastopio obzirom da ne bi bilo frižidera.

4. Što znaš o osobi s fotografije?

Maria Skłodowska-Curie, kemičarka i fizičarka, rodom Poljakinja.

Studirala je u Parizu gdje se zajedno sa svojim mužem posvetila

istraživanju radioaktivnosti i otkrila dva nova kemijska elementa:

radij i polonij. Dobitnica je dviju Nobelovih nagrada, za kemiju

i fiziku.

5. Poveži znanstvenika i njegovo otkriće.

Edward Jenner	→	steriliziranje medicinskih instrumenata
Robert Koch	→	cjepivo protiv velikih boginja
Louis Pasteur	→	uzročnik kolere
Joseph Lister	→	cjepivo protiv bjesnoće
	→	uzročnik tuberkuloze

6. Prouči izvor i odgovori na pitanja.

Dio izvještaja Johna Snowa iz 1849. godine o širenju kolere:

„Sa širenjem kolere povezane su određene općenite okolnosti koje ću ovdje prikazati. [...] Kad se nađe na nezaraženom otoku ili kontinentu, uvijek prvo izbija u lukama. Nikada ne napada članove posade koji iz kolerom nezaražene zemlje putuju u zemlju kojom hara kolera, dok ne pristanu u luku ili ne uspostave kontakt s obalom. Nije uvijek moguće ući u trag točnom načinu širenja iz grada u grad, no pojavljuje se isključivo na mjestima gdje je mnogo prilika za prenošenje kontaktom među ljudima.”

(Cartwright, str. 140.)

a) Koje je pravilnosti u širenju kolere uočio John Snow?

Da se kolera na nezaraženom kontinentu ili na otoku uvijek pojavljuje tamo gdje ima puno ljudi.

b) Što se u ono vrijeme još nije znalo o načinu širenja bolesti?

Nije se znalo da se bolest prenosi kontaktom i kako se točno prenosi. Nije se znalo da treba prati ruke te se također nije znalo kako liječiti bolesnika, a da se i samo medicinsko osoblje ne dovede u rizik da se zarazi.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Zahvaljujući njima danas na daljinu mogu komunicirati DIV, LAV I ORAO.

RADIOVALOVI

RAZVOJ GRADOVA I RADNIČKO PITANJE

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni vezu između industrijalizacije i povećanja broja gradskog stanovništva.

Kako nazivamo taj proces?

Razvojem industrijalizacije u gradovima se grade tvornice, a kako bi tko imao raditi u tim tvornicama

u gradove se doseljava velik broj stanovnika sa sela. Doseljavanje ljudi sa sela u gradove nazivamo

urbanizacija.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA****2. Opiši izgled radničkih naselja u industrijaliziranim gradovima te životne uvjete u tim naseljima.**

To su četvrti s izrazito lošim uvjetima stanovanja, ljudi su živjeli u prljavštini i smogu. Sirotinjska radnička naselja bila su prenapučena i bez osnovnih higijenskih uvjeta. U trošnoj kući s dvjema sobama često je živjelo i do dvadesetero ljudi. Privatnost, higijena i čista voda postali su nemogući u tim uvjetima, a zarazne bolesti su se brzo širile.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE****3. Uoči uzročno-posljedične veze.**

Uzrok	Događaj	Posljedica
teški radni i životni uvjeti radnika	stvaranje sindikata	počinje organizirana borba za prava radnika, štrajkovi, vremenom su uvjeti rada poboljšani, a prava radnika povećana

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA****4. Što je štrajk? Je li odnos vlasti prema štrajku i štrajkašima danas drukčiji nego prije 150 godina? Ako je odgovor potvrđan, objasni zašto. Doznaj kako je pitanje štrajka regulirano hrvatskim zakonima.**

Štrajk je način borbe radnika za njihova prava prilikom kojeg oni obustave rad do ispunjenja svojih zahtjeva. Drukčiji je, danas su štrajkovi dozvoljeni i nisu više gušeni nasiljem kao što je to bio slučaj prije 150 godina. Svaki radnik u Hrvatskoj ima pravo na štrajk, država ima mogućnost uvođenja radne obveze, ako dođe do toga radnik koji se ne odazove na radnu obvezu može dobiti otkaz.

5. Prouči fotografiju i odgovori na pitanja.

a) Što prikazuje fotografija?

Djecu koja rade u tvornicama.

b) Zašto su poslodavci rado zapošljavali djecu?

Zato jer su ih mogli manje plaćati

nego odrasle pa bi još više zarađivali.

c) Zašto su to njihovi roditelji dopuštali?

Zato jer im je trebao i novac koji bi njihova djeca zaradila kako bi mogli prehraniti cijelu obitelj.

6. Prouči ilustraciju i odgovori na pitanje.

Što prikazuje ilustracija? Što obilježavamo na taj dan?

Prikazuje sukob radnika i policije u Chicagu 1. svibnja 1886. godine kada je 40 000 radnika stupilo

u štrajk tražeći osmosatno radno vrijeme. Taj dan obilježavamo Praznik rada.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Ako ste se IKAD SITNI osjetili, učlanite se svakako u tu organizaciju.

S I N D I K A T I

INDUSTRIJALIZACIJA HRVATSKE

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Uoči uzročno-posljedične veze.

Uzrok	Događaj	Posljedica
pojava jeftinijeg američkog i ruskog žita, većina hrvatskih seljaka bavilo se poljoprivredom na zastarjeli način	poljoprivredna kriza u hrvatskim zemljama potkraj XIX. stoljeća	seljačko stanovništvo traži zaposlenje u malobrojnim gradovima, masovno iseljavanje u Sjevernu i Južnu Ameriku te Australiju.

2. Na koji su način porast gradova i napuštanje sela utjecali na način života? Je li taj utjecaj bio dobar ili loš? Objasni odgovor.

Ljudi odlaze sa sela u gradove u potrazi za poslom. Gradovi postaju prenapučeni, a sela često

ostaju prazna i zapuštena. Nema nikoga da obrađuje plodnu zemlju. Zbog velikog broja ljudi u gradovima,

kao i zbog razvoja industrije gradovi su često zagađeni, a mogu biti i izvorišta bolesti.

S druge strane seljak koji na selu nije mogao preživjeti od svoga rada, sretan je ako uspije pronaći

posao u gradu.

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**
3. Riješi zadatke na karti i odgovori na pitanja.

a) Crvenom bojom ucrtaj trasu pruge puštene u promet 1862. godine.

b) Zelenom bojom ucrtaj trasu pruge puštene u promet 1873. godine.

c) Upiši imena gradova kroz koje prolaze te pruge.

d) Koju od tih dviju pruga smatraš važnijom i zašto?

Prugu koja je sagrađena 1873. godine smatram važnijom jer je njome Rijeka kao važna pomorsko-trgovačka luka izravno povezana sa unutrašnjošću Hrvatske. Ta je pruga duža od one iz 1862. i povezuje više hrvatskih gradova.

e) Plavom bojom podebljaj tokove rijeka važnih za riječni promet i upiši njihova imena.

f) Crvenom bojom upiši imena gradova koje je povezivao parobrod 'Sloga'.

g) Usporedi važnost riječnoga prometa tada i danas. Objasni odgovor.

Riječni je promet tada bio važniji nego što je danas jer Zagreb nije bio povezan sa istokom Hrvatske

ni jednom kvalitetnom cestom, a pruga koja bi izravno povezivala Zagreb sa Osijekom recimo, uopće

nije postojala.

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

4. Zašto Hrvati nisu imali gotovo nikakav utjecaj na smjer gradnje pruga? Koje su posljedice toga?

Zato jer su se sve odluke vezano za gradnju pruga donosile u Budimpešti i Beču.

Prometna nepovezanost Hrvatske i sporiji gospodarski razvoj.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

5. Zamisli da si ravnateljica/ravnatelj željeznice u Hrvatskoj u drugoj polovici XIX. stoljeća i da imaš dovoljno novca i za izgradnju pruge duge nekoliko stotina kilometara. Između koja bi dva grada izgradila/izgradio tu prugu? Objasni svoju odluku.

Izgradio bih prugu između Zagreba i Zadra ili Zagreba i Splita, jer je Dalmacija bila tada veoma loše

povezana sa ostatkom Hrvatske. Na taj bi način bilo napravljeno puno za ujedinjenje cijele Hrvatske,

osnažilo bi se gospodarstvo kako u Dalmaciji tako i u kontinentalnom dijelu Hrvatske, a značilo bi to puno i za podizanje nacionalne svijesti i pružanje otpora Mađarima i Austrijancima.

POVIJESNI KONCEPT RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

6. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Inženjer Stjepan Szavits-Nossan je u povodu 70. godišnjice otvaranja pruge Zidani Most – Zagreb – Sisak u Tehničkom listu 1932. godine objavio tekst o njezinoj izgradnji: „Radovi oko trasiranja početi su nakon raznih priprema godine 1852., a građevni radovi godine 1855. od Zidanog mosta dolinom Save prema Zagrebu. Kako je između Zidanog mosta i Radeča bilo znatnih terenskih poteškoća, a i zbog pogoršanja državnih financija, napredovali su građevni radovi prilično sporo. (...) Do većeg zastoja u građevnim radovima došlo je početkom godine 1862. kod sela Mraclina, zbog pobune seljaštva protiv izvlaštenja zemljišta. Tek intervencijom vlasti uspjelo je uspostaviti mir i omogućiti daljnji rad. (...) Mjeseca jula i augusta 1862. forsiralo se s polaganjem kolosijeka, tako da je već 31. augusta pod upravom višeg inženjera Paulusa stigla u Zagreb prva lokomotiva iz Zidanog mosta. (...) Tokom mjeseca septembra položeni su telegrafski vodovi i postavljeni signali i sigurnosni uređaji, pa je 1. oktobra otvoren javni saobraćaj na pruzi Zidani most – Zagreb – Sisak. Prvi je vlak krenuo iz Siska u 6

½ sati te stigao u Zagreb oko 8 ½ sati; nakon stanke od četvrt sata nastavio je vožnju prema Zidanom mostu kamo je prispio oko 11 sati. Naročitih svečanosti kod otvorenja nije bilo. (...) Time je u tišini predana saobraćaju prva hrvatska željeznica. (...) Vožnja od Zidanog mosta do Siska ili obratno trajala je ukupno oko 3 ½ sata, što je za ono vrijeme značilo odličan rezultat. (...) Duljina pruge iznosi od Zidanog mosta do Zagreba (bivši 'Južni kolodvor') 75,442 km, a od Zagreba do Siska 49,869 km, ukupno dakle 125,311 km."

(Szavits-Nossan, str. 129. – 131.)

a) Kakvih je sve poteškoća bilo tijekom izgradnje ove željezničke pruge?

Terenskih poteškoća, pogoršanja državnih financija i pobune seljaštva kod sela Mraclin zbog izvlaštenja zemljišta.

b) S kakvim su se problemom graditelji pruge suočili u selu Mraclinu? Što misliš, kako su vlasti uspjele riješiti taj problem?

Seljaštvo se tamo pobunilo zbog izvlaštenja sa zemljišta. Teško je reći, možda su im vlasti dale

pravedniju naknadu za zemlju ili su taj problem riješile primjenom sile.

c) Usporedi duljinu tadašnjeg putovanja s današnjim na istoj relaciji. Što zaključuješ?

Danas se putuje kraće na toj relaciji što znači da je željeznica modernija i brža nego tada.

d) Bi li otvorenje pruge slične duljine u današnje vrijeme prošlo bez svečanosti (premda ne bi bila riječ o prvoj pruzi)? Objasni.

Danas otvorenje takve pruge ne bi prošlo bez svečanosti, zato jer je danas sve medijski bolje popraćeno i informacije su puno dostupnije nego tada. Također i svaka vlada želi bilo kakav uspjeh koji ostvari, prezentirati građanima i svekolikoj javnosti.

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

7. Uoči uzročno-posljedične veze.

Uzrok	Događaj	Posljedica
Dalmacija je Habsburškoj vlasti bila važna ponajprije iz vojno-političkih i strateških razloga, ne pokazuju brigu za gospodarski napredak Dalmacije	prometna izoliranost Dalmacije	skromna industrijalizacija, prometna odvojenost od ostalog hrvatskog područja, iseljavanje stanovništva

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Osnutku te tvrtke pogodio je zemljopisni položaj Rijeke, A I PARNI PROCVAT.

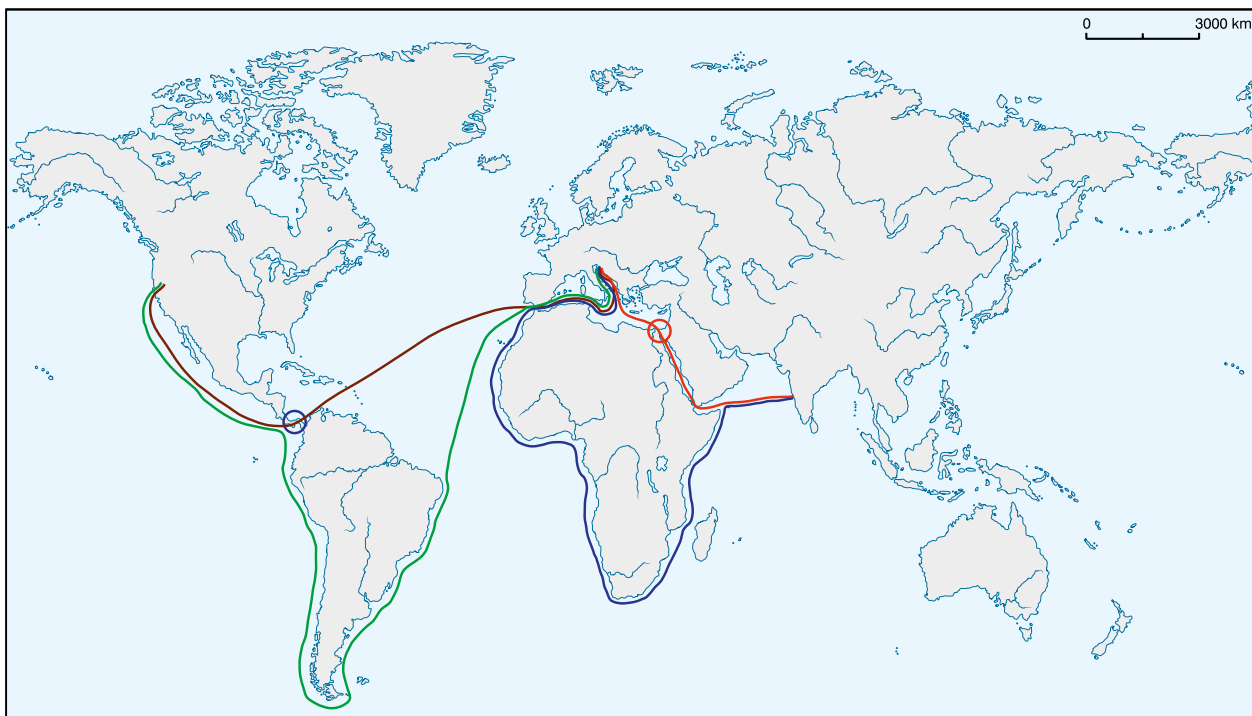
TVORNICA PAPIRA

GOSPODARSKE I DRUŠTVENE PROMJENE NA PRIJELAZU IZ XIX. U XX. STOLJEĆE

POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR

1. Na slijepoj karti crvenim krugom označi Sueski kanal, a plavim Panamski kanal. Plavom crtom označi pomorski put od Hrvatske do Indije prije izgradnje Sueskog kanala, a crvenom crtom nakon njegove izgradnje. Zelenom crtom označi pomorski put od Hrvatske do zapadne obale SAD-a prije izgradnje Panamskog kanala, a smeđom nakon njegove izgradnje.

- a) Još jedanput prouči što si ucrtala/ucrtao na slijepu kartu i ocijeni važnost izgradnje Sueskog i Panamskog kanala.

Znatno su skraćivali trajanje plovidbe između velikih oceana te brodovi nisu morali više ploviti oko čitavih kontinenata nego mogu presjeći put.

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

2. Što prikazuje ilustracija? Komentiraj naziv novina.

Naslovnicu novina *Zajedničar* koje od 1904.

izdaje Hrvatska bratska zajednica. Naziv novina

promovira i potiče zajedništvo među našim

iseljenicima.

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

3. Koji su bili glavni razlozi iseljavanja iz Hrvatske? Koja su bila najčešća odredišta iseljavanja?

Teške ekonomske prilike u Hrvatskoj, slabo razvijeno gospodarstvo, nemogućnost preživljavanja

u Hrvatskoj. Sjeverna i Južna Amerika i Australija.

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

4. Prouči ilustracije i odgovori na pitanja.

Chicago 1866.

Chicago 1900.

Kakve su se promjene u Chicagu dogodile u samo nekoliko desetljeća? Što se još mijenja u izgledu gradova na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće?

Gradski promet je moderniziran. Gradom 1900. godine prolaze električni tramvaji i motorna vozila.

Grad se visoke i kvalitetnije zgrade, kako bi se na manjem prostoru moglo smjestiti što više ljudi.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

5. Uživi se u ulogu žene s kraja XIX. stoljeća i u prvome licu opiši svoju svakodnevicu.

a) žena iz radničke obitelji

Ustajem ujutro oo 4:30h spremam doručak na za svoju djecu i odlazim na posao sa najstarijim sinom

koji ima 13 godina. Radim u tvornici do 20h kada se vraćam doma i čistim kuću te pomažem svojoj djeci

oko pisanja zadaće. Imam šestero djece starije od 6 godina, ali samo za jedno imamo dovoljno novca

da mu mogu priuštiti školovanje.

b) žena iz bogate građanske obitelji

Nakon buđenja oko 8h sluškinja mi poslužuje doručak, a pri tom mi ponekad i češlja kosu i složi frizuru.

Oko 9:30h dolazi guvernantka koja se brini o našoj kćerkici i sinu, podučava ih osnovama matematike, govorništa i lijepog ponašanja, te se brine o njima do 16h kada svi zajedno popijemo šalicu čaja uz kekse.

Važno mi je da naša djeca usvoje manire koji su tipični za naše plemstvo, jednog će dana biti još cjenjenija u društvu zbog toga. Ostatak dana provodim u šetnji i čitanju. Moj muž obično se vraća sa posla oko 19h, kada večeramo, a sluge nas kasnije, dok sjedimo uz vatru kamina, poslužuju našim omiljenim desertima i čajevima.

c) Usporedi opise i uoči sličnosti i razlike.

Život žene iz radničke obitelji neusporedivo je teži i naporniji. Obje imaju djecu, s time da ih žena

iz radničke obitelji ima šestero, a iz bogate građanske obitelji dvoje. Žena iz radničke obitelji može

priuštiti školovanje samo jednom djetetu, dok djeca žene iz bogate građanske obitelji imaju svoju

privatnu učiteljicu.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

6. Zamisli da živiš potkraj XIX. stoljeća na jednom od dalmatinskih otoka. Bolest vinove loze uništila je tvoje vinograde i nemaš čime prehraniti obitelj. Odlučuješ otputovati u Ameriku. Opiši svoje putovanje te prvih nekoliko dana u novoj i nepoznatoj zemlji (naravno, kao i većina drugih useljenika, ne znaš ni riječi engleskog jezika).

Nakon što je bolest vinove loze uništila naš vinograd, ukrcao sam se sa svojom obitelji na brod i krenuo put Amerike. U potpalublju broda, gužvali smo se sa brojnim drugim obiteljima koje je zadesila slična sudbina i koje su odlučile potražiti sreću na drugom kontinentu. Kada smo došli na Atlantski ocean 3 dana nam nisu uopće dozvolili da izađemo na palubu. Djeca su dobila morsku bolest i često su povraćala. Kada smo došli konačno u Ameriku, iskricali smo se sa broda u New Yorku, najvećem gradu koji sam do tada vidio. Nikoga nisam razumio ni riječi jer su svi govorili engleski. Imao sam na komadu papira napisano nekoliko rečenica na engleskom jeziku koje mi je napisao moj brat, on je već tri godine živio u Americi. Taj sam papir pokazivao ljudima i nekako smo iz luke uspjeli doći na željezničku stanicu i ukrcati se na vlak za St. Louis. U vlaku je bilo puno ljudi iz različitih država, ali nisam ni njih ništa razumio. U St. Louisu nas je dočekao moj brat i od tog trenutka sve je bilo puno lakše.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Moćan i bogat društveni sloj. Čim namaknemo nešto novaca pridružiti ćemo se, i ja
I BURAZ JOŽA.

BURŽOAZIJA

ROMANTIZAM

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Zašto su se umjetnici romantizma angažirali u revolucijama i nacionalnim pokretima?

Zbog romantičarskog zanosa i želje da sudjeluju u velikim povijesnim događajima. Revolucionari su isticali slobodu kao jedan od svojih ciljeva, a umjetnici romantizma bili su angažirani u u nacionalnim pokretima kao književnici ili skladatelji.

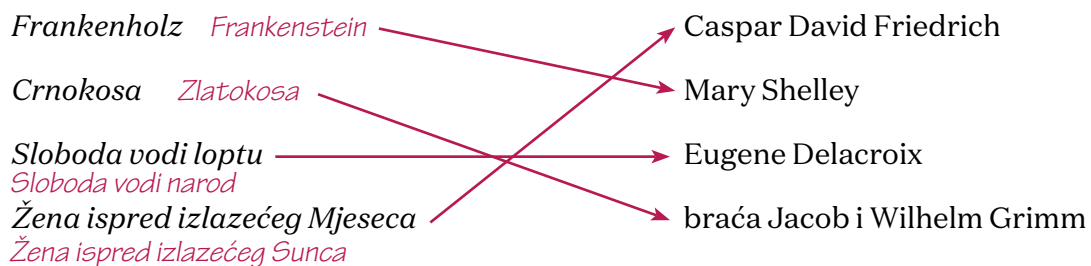

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

2. Umjetnici romantizma cijenili su osjećaje više od razuma. Nisu cijenili dostignuća industrijske revolucije. Razmisli o navedenim tvrdnjama i pretpostavi kako bi se umjetnici romantizma osjećali da žive u našem dobu. Objasni odgovor.

Umjetnici romantizma osjećali bi se danas razočarano i poraženo jer u današnjem užurbanom svijetu čovjek nema vremena razmisliti o osjećajima i prirodi.

3. Ispravi pogrešno naslovljeno umjetničko djelo i spoji ga s njegovim autorom.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

4. Navedi omiljene teme umjetnika romantizma. Jesu li one i danas popularne u književnosti, na filmu i u računalnim igrama? Odgovore potkrijepi primjerima.

Osjećaji, ljubav, priroda, slavna i zanimljiva prošlost, natprirodno i fantastika, daleke i neobične zemlje.

Popularne su i danas. Mnoga današnja književna djela govore o ljubavi ili fantastici. Snimljeni su brojni

filmovi koji govore o slavnoj i zanimljivoj prošlosti kao i računalne igre u kojima se radnja zbiva u prošlosti

ili nekim fantastičnim svjetovima.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

5. S pomoću tablice usporedi živote i djela umjetnika romantizma. (Nije nužno da sve rubrike budu popunjene.)

Umjetnik	Grana umjetnosti	Djela	Politički angažman
Mary Shelley	književnost	Frankenstein	
George Byron	književnost	Opsada Korinta	sudionik ustanka u Grčkoj protiv osmanske vlasti
Eugene Delacroix	slikarstvo	Sloboda vodi narod	sudionik revolucionarnih zbivanja u Francuskoj
Margaret Fuller	književnost i novinarstvo		sudionica revolucionarnih zbivanja u Italiji
Vatroslav Lisinski	glazba	Ljubav i zloba	aktivan sudionik preporodnog pokreta u Hrvatskoj

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**

6. Koje interese umjetnika romantizma prepoznaješ na slici?

Karl Brjulov, *Posljednji dani Pompeja*

Interes za slavnu i zanimljivu prošlost, interes za natprirodno i fantastiku, interes za prirodu.

7. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Andrija Kačić-Miošić svojim je „Razgovorom ugodnim naroda slovinskog” iz 1756. godine najavio romantičarsko oduševljenje borbom za slobodu. Riječ je o zbirci junačkih pjesama iz hrvatske povijesti pisanih u stilu narodnih epskih pjesama. Kačićeve su pjesme postigle veliku popularnost i imale važnu ulogu u stvaranju hrvatske nacionalne svijesti. U uvodu u „Razgovor ugodni naroda slovinskoga” Kačić-Miošić piše:

„Po naravi je čovika svakoga svoj narod faliti, uzdizati i uzveličavati, i zato vide se mnoge knjige na svitlost iznesene u kojim se štiju kralji, duke, markeži, knezovi, gospoda, vitezovi, junaci i njiova junaštva.”

(Kačić, str. 4.)

a) Što je Kačića navelo da napiše „Razgovor ugodni...”?

Tim je djelom Andrija Kačić-Miošić htio na krilima romantizma, pripomoći stvaranju hrvatske nacionalne svijesti.

b) Kakve je sadržaje i nacionalne značajke želio istaknuti?

Htio je istaknuti i uzdići slavnu prošlost svog narod općenito, uveličati i hvaliti povijest hrvatskih kraljeva

i kneževa, predstaviti hrvatskom čovjeku herojska djela njegovih junaka i vitezova.

8. Koje se ime krije iza ispremetanih slova?

X = LUDE IGRE, OCEANE

Rješenje jednadžbe krije ime autora slike. Ali u ovoj je jednadžbi X dio rješenja!

EUGENE DELACROIX

UMJETNIČKI SMJEROVI I POPULARNA KULTURA U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. STOLJEĆA

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Zašto se tijekom povijesti javljaju različiti umjetnički smjerovi? Je li to povezano s istodobnim povijesnim zbivanjima u politici, gospodarstvu i (ili) vjeri? Objasni odgovor.

Različita i nova povijesna zbivanja i događaji mijenjaju dijelom svijest ljudi, a tako umjetnike potiču da kroz

svoja umjetnička djela dočaraju ljudima njihovo viđenje onovremene povijesti, društvenih kretanja i svakodnevnog

života. Dakle možemo reći da je to povezano s istodobnim zbivanjima u politici, gospodarstvu i/ili vjeri.

2. Odaberi temu svojstvenu umjetničkom smjeru realizma i objasni odabir:

- a)** život tvorničkih radnika
- b)** život vladarskih obitelji
- c)** istraživanje Antarktike.

Zato jer su umjetnici romantizma željeli prikazati svakidašnji život, karaktere kakvi doista postoje

i uobičajene životne situacije.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

3. Nizozemski slikar Vincent van Gogh isprva je slikao realistički, a poslije je postao jedan od začetnika modernizma. Promotri slike i odgovori na pitanja.

a) Koja od prikazanih slika van Gogha pripada smjeru realizma, a koja smjeru modernizma? Objasni odgovor.

prva slika van Gogha pripada smjeru realizma, a druga slika smjeru modernizma

b) Koja je od prikazanih slika korisnija povjesničaru kao povijesni izvor? Objasni odgovor.

Prva slika je korisnija povjesničaru. Zato jer na njoj može vidjeti kako su se ljudi tada odijevali,

što su jeli, kakvi su se posuđem služili i kako su izgledale prostorije u kojima su živjeli.

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

4. Poredaj pojmove prema vremenskom redoslijedu. Na crtu napiši odgovarajući redni broj.

izum filma	<u>3</u>
Brcko u Zagrebu	<u>6</u>
Putovanje na Mjesec	<u>5</u>
Picassov portret	<u>4</u>
izum fotografije	<u>1</u>
Prosijačica žita	<u>2</u>

5. Odredi vremenski raspon viktorijanskog doba i *belle époque* (franc. za „lijepo razdoblje”). U kojim se godinama dva doba podudaraju?

Viktorijansko doba traje duže od belle époque. Podudaraju se u razdoblju od 1890. do 1901. godine.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

6. Ispravi netočnosti u rečenicama (tri netočnosti u svakom primjeru).

a) Viktorijansko doba tako se naziva prema švedskom knezu Viktoru.

Viktorijansko doba tako se naziva prema engleskoj kraljici Viktoriji.

b) *Belle époque* znači bijelo doba, a najviše je došlo do izražaja u Kini. Bejing je tada postao svjetsko umjetničko središte.

Belle époque znači lijepo doba, a najviše je došlo do izražaja u Francuskoj. Pariz je tada postao svjetsko umjetničko središte.

7. Zašto tvrdnja nije točna?

- a) Školski kinematografski savez svake godine u travnju školskoj djeci besplatno prikazuje prvi hrvatski igrani film *Brcko u Zagrebu*.

Zato jer je filmska vrpca filma „Brcko u Zagrebu” izgubljena.

- b) Publika je na projekcijama filmova braće Lumière uživala u eksploziji šarenila na filmskom platnu.

Šarenila na projekcijama filmova braće Lumiere nije bilo jer su se tada prikazivali isključivo crno-bijeli filmovi.

POVIJESNI KONCEPT RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

8. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Industrijskim razvojem, urbanizacijom te porastom pismenosti i općeg obrazovanja, tradicionalna, narodna kultura polako je nestajala. Narodno vjerovanje o Mjesecu zabilježeno krajem XIX. stoljeća u Gorskom kotaru:

„Mjesec ima privlačivu snagu. Ako njegovi traci dopiru do čovjeka dok spava, dignut će se on u snu i Mjesec će ga nositi po krovu kuće i drugih zgrada. Opazi li tko ovakova čovjeka, ne smije ga prozvati njegovim imenom, jer bi se odmah probudio i pao dolje. Drukčije mu se ne će ništa dogoditi, nego će ga Mjesec odvesti natrag u krevet.”
(Horvat, str. 256.)

- a) Što je u navedenom vjerovanju istinito, a što plod mašte?

Mjesečarenje i ljudi koji hodaju u snu zaista postoje, ali plod je mašte da čovjeka na hodanje u snu

natjeraju mjesečevi traci koji dopiru do njega.

Stanovništvo industrijskih gradova stvaralo je novu, urbanu kulturu. *The Daily Telegraph* je 10. listopada 1859. godine izvijestio o vrlo neobičnoj urbanoj legendi koja se širila Londonom:

„Nezreli pojedinci i dalje smišljaju priče o navodnim zvijerima u Londonu. (...) Kažu da u kanalizaciji (...) živi čudovišna sorta crnih svinja, da ih je sve više, da su posve podivljale hraneći se kanalizacijskom prljavštinom i da će se svojim zastrašujućim njuškama jednoga dana probiti na površinu zemlje.”

(<https://www.atlasobscura.com/articles/london-sewer-pigs>)

- a) Što pisac članka misli o legendi o kojoj izvještava?

Misli da je ona izmišljena priča nezrelih pojedinaca.

- b) Što misliš, jesu li Londonci doista vjerovali u ovu legendu? Objasni odgovor.

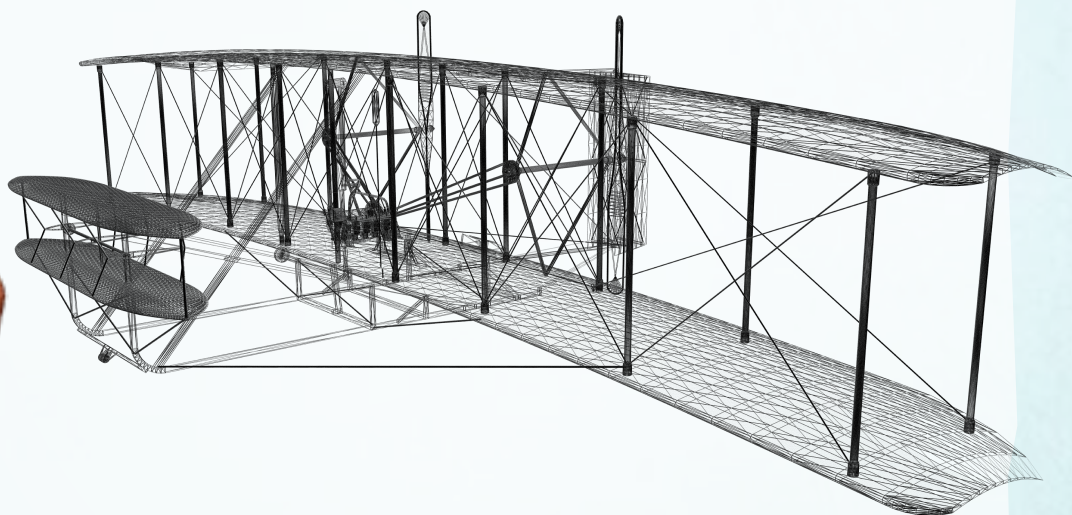
Većina ih nije vjerovala, ali oni lakomisleniji i slabije obrazovani zasigurno su povjerovali i u takve priče.

9. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

MODAR ENZIM bila bi stilska figura u skladu s težnjama tog umjetničkog smjera.

MODERNIZAM

POLITIČKI ODNOSI U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. STOLJEĆA

Uspješna konstrukcija i prvi let avionom braće Wright o kojima si učio/učila u prethodnoj cjelini dovest će do razvitka zrakoplovstva koje će upravo početkom XX. stoljeća doživjeti svoju sve veću primjenu, kako u civilne svrhe, tako i u vojne svrhe tijekom Prvoga svjetskog rata. Uključi aplikaciju e-sfera i pogledaj zrakoplov braće Wright sa svih strana.

NOVI APSOLUTIZAM. HRVATSKI SABOR 1861.

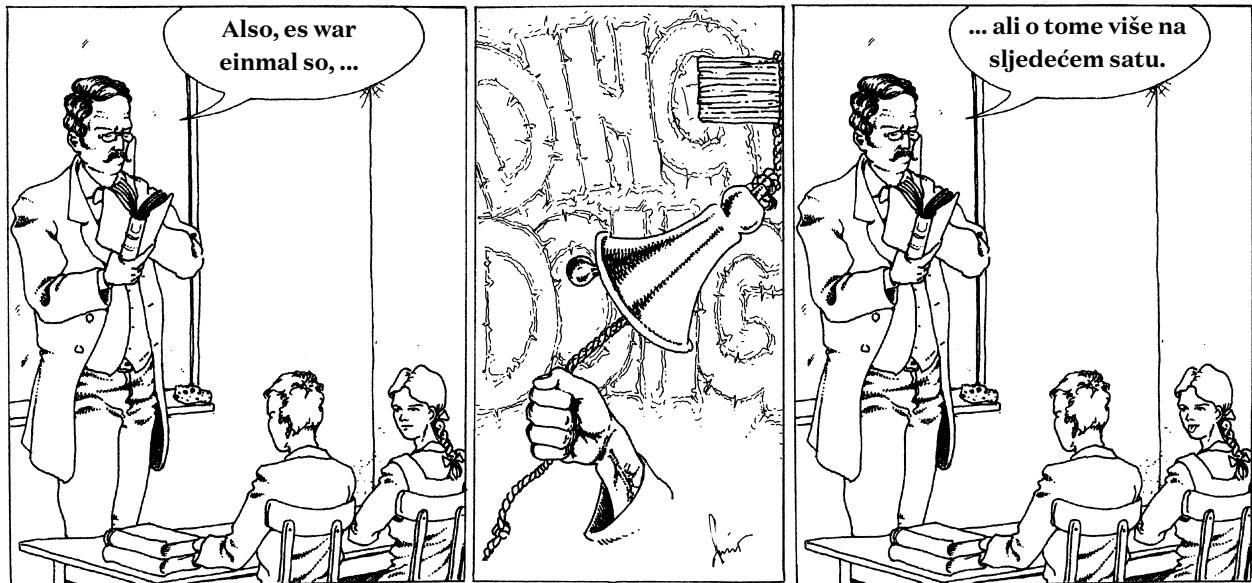

POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA

1. Opiši i ocijeni ulogu činovništva u razdoblju novog apsolutizma.

Važnu ulogu u provođenju odluka vladara imali su činovnici. Neki su se dobrovoljno javljali na tu funkciju, a drugi su bili premješteni iz drugih dijelova države. Bili su podvrgnuti snažnoj disciplini, a u djelo su provodili mnoge nepopularne odluke.

2. Promotri karikaturu i pročitaj tekst pa odgovori na pitanja.

Velik broj učitelja i činovnika nije se slagao s uvođenjem njemačkoga jezika u vrijeme novog apsolutizma. Među njima je bio i Janez Trdina (prouči izvor u udžbeniku). To pokazuje i jedan detalj iz njegova rada u školi. Nastavu je bio dužan držati na njemačkom jeziku, no čim bi zvono označilo kraj sata on bi se „prebacio” na hrvatski, pa bilo to i usred rečenice!

a) Što je Trdina time želio postići?

Htio je potaknuti svoje učenike da se i dalje služe hrvatskim jezikom, a ne da na njega zaborave.

b) Što misliš, kako su učenici doživljavali taj njegov postupak?

Mislim da su odobravali taj postupak, lakše i draže im je bilo govoriti materinji hrvatski jezik od

nametnutog njemačkog.

**POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE**

3. Uoči uzročno-posljedične veze.

Uzrok	Događaj	Posljedica
Prazna državna blagajna i austrijski poraz u dva rata	Kralj obećao poboljšati upravu i zakonodavstvo	Listopadska diploma

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

4. Razlike u gledištima zastupnika na zasjedanju Hrvatskog sabora 1861. pridonijele su pojavi stranaka. Navedi nazive stranaka i stajališta za koja su se zauzimale.

Stranka	Stajalište
Narodna stranka	obnovu odnosa s Ugarskom uvjetuje priznanjem Hrvatske neovisnosti, samostalnosti i teritorijalne cjelovitosti
Unionistička stranka	zalaže se za savez s Ugarskom bez uvjeta
Stranka prava	zauzima se za Hrvatsku kao posve samostalnu državu

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA**
5. Koja se institucija nalazi u ovoj zgradi? Što znaš o njoj?

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Nekada se zvala Jugoslavenska akademija

znanosti i umjetnosti. Počinje djelovati 1866.

godine kao najviša znanstvena i umjetnička

ustanova u zemlji pod pokroviteljstvom biskupa

Josipa Jurja Strossmayera i pod

predsjedništvom povjesničara Franje Račkog.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**
6. Pročitaj povijesne izvore i odgovori na pitanja.

Josip Juraj Strossmayer 1850. g. postao je đakovački biskup. U povodu pedesetogodišnjice njegova biskupovanja izašla je knjiga kanonika đakovačkog kaptola u kojoj je potanko opisan njegov životni put. Pročitaj dio koji se odnosi na Strossmayerovo kulturno djelovanje:

„Kao riedkoga Mecenu umjetnosti poznavali su ga i mlađji česki, slovenski, srpski, pače i talijanski umjetnici, pak su slali i nudili biskupu svoje radnje na oglede ili na prodaju. (...) Toliko je vriedio i vriedi biskupov sud i ljubav prema umjetnosti po svojoj skoro zapadnoj Evropi. (...) Malo je naći biskupa, koji bi sa onolikim interesom ali i sa onolikim poznavanjem arhitekture, sculpture i picture nadzirali i rukovodili gradnju crkve svoje, sa kolikim je to rukovodio Strossmayer gradnju i ukras predivne katedrale đakovačke. (...) treće je veliko djelo, koje je biskup u pogledu umjetnosti domovini i narodu svome prinio, *galerija slika u Zagrebu*. (...) Bili smo svjedoci, kada su se slike mjeseca lipnja i srpnja 1883. sa zidova prostranih biskupskih dvorana skidale i u Zagreb odpremале. Biskup, koji je prije toli rado pa sa ushićenim obličjem goste svoje po dvoranama vodio (...) nije htio sada ni blizu pristupiti k slikama; pače na tople molbe prof Iz. Kršnjavija, koji je slike odpremao, nije htio ni govoriti o pojedinim slikama. (...) Pa ipak, uza svu tu nutarnju uzbuđenost, sačuvao je vedrinu i prirodjenu si veselost duha. Ta slike te svojina su već naroda, veseliti će, dičit će i dizati će dragu mu akademiju, mili Zagreb a po njima i narod.”

(Pavić, Cepelić, str. 672., 674., 685.)

Isidor Kršnjavi, kojeg autori prethodnog teksta spominju u kontekstu preseljenja biskupovih slika u galeriju otvorenu 9. studenog 1884., u svojim dnevničkim zapisima biskupa prikazuje u drukčijem svjetlu:

„Crkveni dostojanstvenik posjetio je Bukovca i Medovića u njihovu ateljeu. Bukovca nije bilo, pa je tako svećenik i slikar Medović morao na sebi oćutjeti sav gnjev Nj. Ekselencije što ga je on na Medovića izlio. Tog gnjeva donio je on sa sobom u izobilju, jer na slici, koja je prikazivala preporod hrvatske književnosti, đakovački biskup nije bio prikazan. Nj. Ekselencija smatrala je Bukovčevu sliku vrlo lošom. Pokazujući na Gundulića, pitao je: „A kakva je to ženska?” Kad mu je na to prividno naivno pitanje odgovoreno „da je to Gundulić”, odvratio je krasoumni crkveni dostojanstvenik: „Tako, tako, mislio sam da je to neka ženska, ta on ima dugu kosu!”

Gundulić je, naime, prikazan prema jednom suvremenom portretu, na kojemu, u skladu s modom onoga doba, nosi dugu vlasulju. (...) Nakon što je izrekao ovu vrlo bistru kritičku opasku, u kojoj se potpunoma iscrpio njegov krasoumni sud, presudio je Medovićevim nacrtima, opozvavši narudžbu dviju slika za đakovačku Katedralu (...) Poslije te uzvišene scene udaljio se mecena, koji ima razumijevanja za umjetnost, voli umjetnost i ima smisla za umjetnost, i ostavio vrlo preneraženog siromaha slikara, koji će sve te epitete, što su ih biskupu rado pripisivali njegovi poštovaoci, teško moći spojiti s onim što je doživio. Oni, dakako, koji znaju za gorke dane, što su ih umjetnici koji su radili na đakovačkoj Katedrali svi zajedno iskusili, neće se nimalo začuditi brutalnim postupcima velikog mecene prema mladim hrvatskim slikarima.”

(Kršnjavi, str. 56. – 57.)

a) Koje osobine biskupa Strossmayera posebno ističu Pavić i Cepelić?

Ističu da je bio mecena mnogih mladih europskih umjetnika, da je cijenio i volio umjetnost te da je

znao prepoznati kvalitetna umjetnička djela. Govore da je bio vedar i prirodno veselog duha.

b) Zašto, prema prvome izvoru, biskup Strossmayer nije htio ‘ni blizu pristupiti k slikama’ kada su otpremane u Zagreb?

Zbog toga jer mu je bilo žao što tako lijepa umjetnička djela odlaze u Zagreb.

c) Kako Kršnjavi prikazuje biskupa Strossmayera?

Prikazuje ga kao naglu i svadljivu osobu, koji se ne ustručava pokazati svoj gnjev prema nekome,

koji je tašt, ponekad sklon brutalnim postupcima prema mladim hrvatskim slikarima.

d) Koji su dijelovi njegova opisa napisani ironično (ako ti ovaj pojam nije poznat, potraži njegovo značenje)?

Onaj dio kada ironično govori o tome da je biskup Strossmayer „izrekao ovu vrlo bistru kritičku opasku,

u kojoj se potpuno iscrpio njegov krasoumni sud”.

e) Mogu li oba opisa biti točna? Objasni.

Mogu. Ljudi su složene osobe, mogu biti i naprasiti i velikodušni istovremeno.

7. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Bachovi husari mislili su da će jeftino proći, ali gle što ih čeka IZA GRMA – CIJENA.

G E R M A N I Z A C I J A

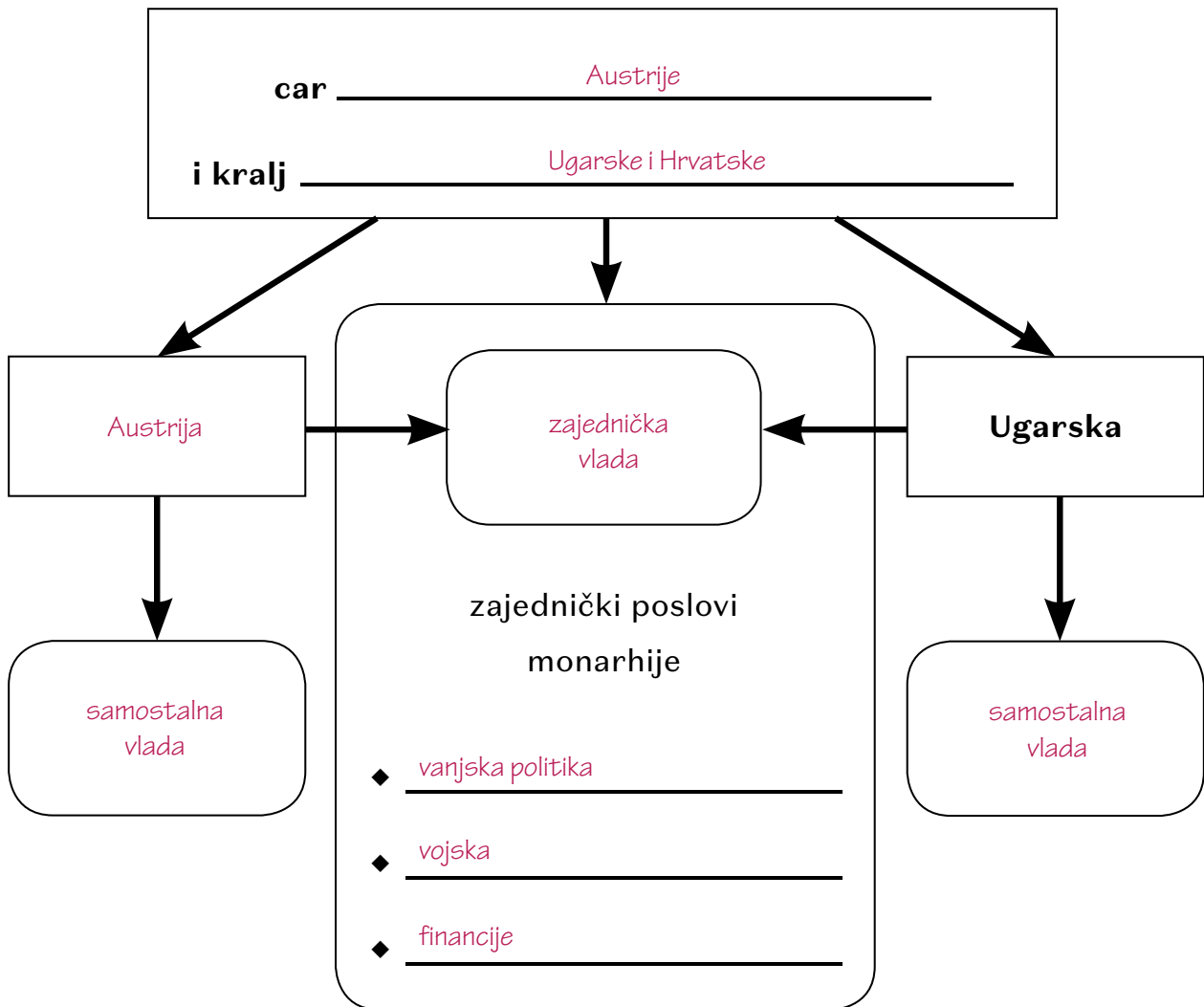

HRVATSKO-UGARSKA NAGODBA

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

1. Dopuni dijelove shematskog prikaza Austro-ugarske nagodbe koji nedostaju.

Na temelju shematskog prikaza Austro-ugarske nagodbe objasni pojam dvojni (dualistički) sustav.

Dvojni (dualistički) sustav znači da je monarhija bila podijeljena na 2 dijela. Svaki je dio imao svoju

zasebnu vladu, a postojala je i zajednička vlada...

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR**

2. Na slijepoj karti plavom bojom oboji austrijski, a crvenom ugarski dio Monarhije.

Zašto je većina hrvatskih političara bila nezadovoljna takvom teritorijalnom podjelom?

Zato jer je nagodbom bila učvršćena podijeljenost hrvatskih zemalja, Dalmacija i Istra ostale su

austrijskom dijelu Monarhije, a Hrvatska i Slavonija u ugarskome.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

3. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Zamisli da si ministrica/ministar obrane u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Tvoj bi ured bio smješten u:

- ☒ a) Beču
- ☐ b) Budimpešti
- ☐ c) Zagrebu.

4. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Zamisli da si ravnateljica/ravnatelj željeznice u ugarskom dijelu Monarhije. Tvoj bi ured bio smješten u:

- ☐ a) Beču
- ☒ b) Budimpešti
- ☐ c) Zagrebu.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

5. Ocijeni važnost Hrvatsko-ugarske nagodbe.

Hrvatsko-ugarskom nagodbom potvrđene je poseban položaj (autonomija) Hrvatske unutar ugarskog

dijela Monarhije. U Hrvatskoj je bilo mnogo kritičara nagodbe jer je ona bila nepovoljna za Hrvatsku

vezano za gospodarstvo i financija, a tzv. „Riječkom krpicom” Hrvatskoj je na prevaru oduzeta Rijeka.

POVIJESNI KONCEPT RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

6. Što prikazuje ilustracija?

Ilustracija prikazuje takozvanu „Riječku krpicu”.

Riječ je o dokumentu koji je nalijepljen na izvoran tekst

Hrvatsko-ugarske nagodbe, na temelju kojeg je Rijeka,

bez suglasnosti hrvatske strane, potpala pod izravnu

ugarsku upravu.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

7. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Kako bi se istaknula dvojnost monarhije nakon nagodbe, car Franjo Josip okrunjen je zasebnom krunom za kralja Ugarske (1867. godine).

„Uoči krunidbene svečanosti utvrđeno je da je unutarnji promjer krune 63,5 cm, dok je pak promjer kraljeve glave bio 56 cm, pa je stoga dvorski klobučar imao dosta posla nekoliko sljedećih dana kako bi obložio 2035 grama tešku krunu koja je na krunidbi izvrsno stajala na kraljevoj glavi. [...] Okrunjeni kralj je [...] sjeo na prijestolje, a grof Andrassy je triput uzviknuo: „Živio! (Éljen)! Tijekom ceremonije izvođena je za tu prigodu skladana mađarska krunidbena misa Ferenc Liszta, što je bio ustupak Mađarima.” (Heka, str. 79. – 80.)

Mađarsku je stranu tijekom krunidbe zastupao ugarski predsjednik vlade Gyula Andrássy. On je tijekom revolucije 1848./1849. godine bio zakleti neprijatelj Franje Josipa. Princ Rudolf, sin Franje Josipa i devetogodišnjak u vrijeme krunidbe, poslije je o tom događaju zapisao:

„Bilo je vrlo neobično gledati kako čovjek kojeg je car Franjo Josip osudio na smrt 1849. godine osamnaest godina poslije stavlja krunu na njegovu glavu.”

(<https://www.habsburger.net/en/chapter/austro-hungarian-dual-monarchy-coronation-hungarian-royal-couple>)

a) Što je, prema prvomu izvoru, bio ustupak Mađarima prigodom krunidbe Franje Josipa?

Izvođenje mađarske mise.

b) Što se princu Rudolfu činilo neobičnim prigodom krunidbe njegova oca?

Krunio ga je bivši neprijatelj.

c) Je li bilješka princa Rudolfa nastala u vrijeme krunjenja ili poslije? Objasni.

Poslije. U vrijeme krunjenja princ Rudolf imao je devet godina i bio je premali da bi pisao kompleksne

društveno-političke bilješke.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

KRČKA PICERLIJA, a zapravo malo sjevernije od Krka, u našoj najvećoj luci. I nije to *pizza* nego nešto tanje, nejestivo.

R I J E Č K A K R P I C A

BANOVANJE IVANA MAŽURANIĆA

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Dopuni rečenice.

Ivan Mažuranić je prvi nositelj banske časti koji nije bio _____ *plemičkog* _____ podrijetla.

Zbog toga je prozvan banom _____ *pučanimom* _____.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

2. U tablicu upiši reforme bana Ivana Mažuranića.

Reforme u školstvu	Ostale reforme
<i>država preuzima nadzor nad odgojem i obrazovanjem, škole više nisu pod upravom i nadzorom Crkve, na položaj ravnatelja biraju se učitelji, stručni pedagozi, a ne više isključivo župnici, obvezno četverogodišnje školovanje. Godine 1874. osnovano je Sveučilište u Zagrebu</i>	<i>odvaja se sudstvo od uprave, ban nije više predsjednik vrhovnog suda, ban i njegov zamjenik postaju odgovorni Saboru, regulira se sloboda tiska i javnog okupljanja, ukinuta je kazna batinanjem i prošireno je izbornopravo</i>

3. Koju od navedenih reforma smatraš najvažnijom i zašto?

Najvažnijom reformom smatram uvođenje obveznog četverogodišnjeg školovanja, jer su prema tome zakonu sva djeca trebala naučiti čitati i pisati, time se njihova naobrazba značajno povećala i mogli su se na taj način izdići iz sveopćeg neznanja i zaostalosti. Obrazovanim i svestranim čovjekom puno je teže upravljati i manipulirati, a sva djece kasnije odrasli ljudi, samim su time imali veće šanse izboriti se kasnije za veća prava i slobode za sebe.

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

4. Uoč i uzročno-posljedične veze.

Uzrok	Događaj	Posljedica (ili posljedice)
<i>cijeli sustav obrazovanja kontrolira Crkva</i>	država preuzima nadzor nad odgojem i obrazovanjem	<i>ravnatelji nisu više isključivo župnici, ustanovljeni su školski odbori, dolazi do sukoba između liberalnih učitelja i svećenstva, veći odaziv djece u školu</i>

POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA

5. Dio učenika i danas rogovori protiv škole i školskih obveza. Pokušaj, međutim, zamisliti što bi se dogodilo da ni Mažuranić ni bilo tko nakon njega nije uveo obvezatno školovanje. Opiši kako bi izgledala Hrvatska danas da je postotak nepismenosti i dalje oko 90 %, kakav je bio u drugoj polovici XIX. stoljeća. Na koje bi se to načine odrazilo na naš svakidašnji život?

Hrvatska bi izgledala zaostalo u odnosu na brojne druge europske i svjetske zemlje. Život bi bio puno teži za sve

njezine stanovnike, nego što je danas. Cijelo društvo bilo bi nam puno slabije razvijeno, imali bi lošije zdravstvo,

naravno puno lošiji obrazovni sustav, brojna tehnička dostignuća modernog svijeta ne bi nam bila dostupna itd.

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

6. Dopuni rečenice i odgovori na pitanje.

a) Sveučilište u Zagrebu osnovano je 1874. godine. Sastojalo se od triju fakulteta:

teološkog, pravnog
i filozofskog.

b) Doznaj koliko fakulteta danas čini Sveučilište u Zagrebu, a ovdje ih navedi barem pet.

Sveučilište u Zagrebu čini 31 fakultet.

Pravni, medicinski, filozofski, građevinski, ekonomski.

7. Koji se ime krije iza ispremetanih slova?

On je vaše pra, pra, prabake i pra, pra, pradjedove potjerao u školu. Inače je bio dobar, zdrav i NARAVAN MUŽIĆ.

I VAN MAŽURANIĆ

HRVATSKA NA PRIJELAZU IZ XIX. U XX. STOLJEĆE

POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA

1. Izbaci uljeza i objasni razloge izbacivanja: što od navedenog nije bilo obilježje banovanja Karolyja Khuen-Héderváryja?

cenzura, nadzor nad Saborom, sloboda pisanja i govora, dobri rezultati na području kulture

Sloboda pisanja i govora. Zato je je Hedervary zabranjivao javne istupe koji su kritizirali njegovu vlast

i uveo je cenzuru tiska.

POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE

2. Pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Isidor Kršnjavi je u svojim dnevničkim zapisima nekoliko puta opisivao bana Khuen-Hédervárya. Prvi od dvaju opisa koji slijede napisan je u vrijeme njegova rada u vladi (dakle, dok mu je Khuen-Héderváry bio izravno nadređen) i to 1895. g., kada se govorilo da će postati predsjednik zajedničke vlade u Ugarskoj i otići s banskog položaja:

„On je dosjetljiv, dobar taktičar, šutljiv, zatvoren, nagao, visoko aristokratičan; gleda uvijek s visine na nearistokrate, iskorištava ih, pa ih poslije ostavlja. On je sitničav, osvetoljubiv i u osveti dosljedan. Nezahvalan nije, ali je vrlo oprezan u izražavanju svoje zahvalnosti, kako ne bi ni grama suviše dao; osobne simpatije i antipatije igraju pritom vidnu ulogu. (...) Često je bio tako oštar i neprijazan da mi je priređivao gorke

trenutke, ali i trenutke visokog zadovoljstva zbog ispunjenih želja za opće dobro. (...) Unatoč svim njegovim dobrim osobinama moralo se kod njega biti, kao u krotištu lavova, stalno na oprezu. Spoznaja da ćemo ga se osloboditi svakako je olakšanje.”

Drugi opis nastao je nakon što je Kršnjavi napustio vladu, a vezan je za odlazak Khuen-Héderváryja iz Hrvatske:

„Vrijedna je pažnje okolnost da se protiv bana, nakon 20-godišnjeg uspješnog vladanja, mogla u tako kratkom vremenu podići tako velika količina mržnje. Prirodno je da u svijetlom liku ovog istaknutog državnika, koji je danas najznačajniji političar u zemljama Krune sv. Stjepana, ne manjkaju ni sjenovite strane, te objašnjavaju tu plimu nepopularnosti. [...] Dok upravni stroj radi sam od sebe, nema teškoća, ali ako dođe burno vrijeme, a ban se nalazi u nekim toplicama, daleko nekoliko dana hoda, onda svi potčinjeni izgube glave. Ban ih štiti i prima sve posljedice njihovih pogrešaka na sebe. Time se razvija takva napetost nepopularnosti da se svakom prilikom sruči na njegovu glavu. [...] Grof Khuen-Héderváry vodi svoju politiku ustrajnom energijom, ali s najvećim strpljenjem. Oprezan i dalekovidan, on računa sa okolnostima i s ljudima kakvi jesu, a poznaje ih bolje nego itko. Dušu mnoštva poznaje isto tako dobro kao i dušu pojedinca. [...] On je rođeni politički umjetnik. [...] I njegova ruka je od željeza, ali je znade zaodjenuti u rukavicu od baršuna.”

(Kršnjavi, str. 75., 150., 151., 205.)

a) Navedi razlike između tih dvaju opisa bana Khuen-Héderváryja.

U prvom opisu Kršnjavi mnogo više kritizira Hedervaryja nego u drugom opisu.

b) Je li neobično što je autor obaju opisa ista osoba? Objasni odgovor.

Pomalo je neobično kada se vide razlike u načinu razmišljanja u prvom i drugom opisu, a znamo da je

oba opisa napisala ista osoba. Pitamo se zašto tolika razlika u mišljenju.

c) Pokušaj objasniti zašto se opisi toliko razlikuju.

Vjerojatno iz toga razloga što se na kraju vladavine bana Khuena-Hedervaryja vidjelo da je unatoč brojnim nepopularnim političkim potezima i autoritativnom načinu vladanja, tijekom njegova banovanja iza njega ostalo i mnoštvo pozitivnih stvari, prije svega na polju kulture. Kršnjavi je u to vrijeme kao predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu bio i inicijator izgradnje nekoliko škola, muzeja, bolnica i kazalište. Ako bi u potpunosti govorio o Hedervaryju kao o samo i jedino negativnoj osobi time bi dijelom govorio negativno i o sebi.

d) Ispiši pozitivne i negativne osobine bana Khuen-Héderváryja na temelju opisa Isidora Kršnjavog.

Negativne osobine: nagao, gleda uvijek s visine na nearistokrate, iskorištava ih, pa ih poslije ostavlja, sitničav, osvetoljubiv i u osveti dosljedan.

Pozitivne osobine: prima sve posljedice svojih podređenih i štiti ih, politiku vodi ustrajnom energijom i s najvećim strpljenjem, oprezan, dalekovidan, Kršnjavi ga smatra rođenim političkim umjetnikom.

POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

3. Što znaš o osobi sa slike?

Izidor Kršnjavi, povjesničar, slikar i političar. Bio je predstojnik

Odjela za bogoštovlje i nastavu u Hrvatskoj vladi u vrijeme bana

Hedervaryja. Zaslušan je za izgradnju brojnih javnih zgrada

u gradu Zagrebu (škole, muzeji, bolnice, kazalište)

i za osuvremenjivanje školstva.

4. Što prikazuje ilustracija? Što ti to govori o razdoblju banovanja Khuen-Héderváryja?

Naslovnicu satiričkog lista *Vragoljan* koji je kritizirao onovremenu

vlast. Govori o tome da je bio izvrnut kritici na često satiričan

i humorističan način, ali je i takva kritika vlasti bila zabranjena

tj. cenzurirana.

5. Što znaš o osobi s fotografije?

Stjepan Radić, znameniti hrvatski političar. Za bratom Antunom

osniva Hrvatsku pučku seljačku stranku. Početci njegove političke

djelatnosti vezani su za borbu protiv korištenja mađarskog jezika

na željeznicama. Prilikom dolaska cara Franje Josipa u Zagreb,

s još nekoliko zagrebačkih sveučilištaraca spalio je mađarsku

zastavu na Jelačićevu trgu.

POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE
6. Zaokruži slova ispred točnih odgovora (točna su dva ponuđena odgovora).

Ciljevi Hrvatske pučke seljačke stranke bili su:

- a) osigurati da svako seosko gospodarstvo ima bežični internet
- ☒ b) opismenjavanje seljaštva
- c) osigurati seljaštvu besplatan tramvajski prijevoz
- d) omogućiti svim seljacima plaćen godišnji odmor
- ☒ e) opće pravo glasa
- f) omogućiti seljacima poljodjelsko usavršavanje na seminarima u inozemstvu.

POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA
7. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Mažuranićev školski zakon iz 1874. godine ispravio je jednu veliku nepravdu. Dotad su učiteljice imale manje plaće od učitelja. Ta je diskriminacija proizlazila iz predrasude da žene ne mogu jednako kvalitetno obavljati poslove kao muškarci, ali i iz stajališta da muškarci kao „hranitelji obitelji” moraju imati veću plaću. Novi zakon, donesen 1888., unio je novu diskriminaciju. Propisano je: „Uda li se koja učiteljica, smatrat će se da se je dobrovoljno službe odrekla [...]”. Drugim riječima, učiteljice su morale izabrati između udaje i učiteljskog poziva! Kršnjavi je bio protiv te odredbe, a ban Khuen-Héderváry odlučno ju je branio. Ovo su neki od argumenata onih koji su podupirali tu zakonsku odredbu:

„Protivnici udaje učiteljica hoće na svu silu da dokažu:

1. da udata učiteljica ne može absolutno da vrši svojih učiteljskih dužnosti, jer ne može da u porodu dolazi u školu
2. da se ne pristoji, da trudna učiteljica dolazi pred svoje učenice, da bi ih tako sablažnjavala [...]
3. da žena ne može da bude u isto doba i dobra učiteljica i dobra mati [...]
6. da učiteljicu, koja se udaje, ima obskrbiti muž, da može vršiti materinske dužnosti, a ne da ona obskrbljuje muža [...]”.

(Trstenjak, str. 49. – 50.)

a) Koju je nepravdu ispravio Mažuranićev zakon?

Mažuranićev je zakon ispravio nepravdu da učiteljice dobivaju manju plaću od učitelja samo zato

što su žene.

b) Koja je nova nepravda unesena u zakon iz 1888.? Što misliš o argumentima podupiratelja odredbe o zabrani udaje učiteljicama?

Zabranjeno je udanim ženama da postanu učiteljice. Mislim da oni nemaju nikakva smisla te da nisu

pravedni i točni.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Ja sam suprotnost slobodi tiska, ja režem i stežem, ja sam RUKA STEZNICA.

CENZURA TISKA

KOLONIJALIZAM

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Izdvoji dva pogrešna uzroka.

Stanovnici kolonija bunili su se protiv kolonijalne vlasti:

- a) zbog gospodarskog iskorištavanja
- b) zato što su željeli vlast druge kolonijalne sile**
- c) zbog rasističkog odnosa prema stanovništvu kolonija
- d) zbog izgradnje željeznice – jer željeznički promet šteti okolišu.**

Objasni odabir.

Stanovnici kolonija željeli su se osloboditi svake kolonijalne vlasti i to u potpunosti,

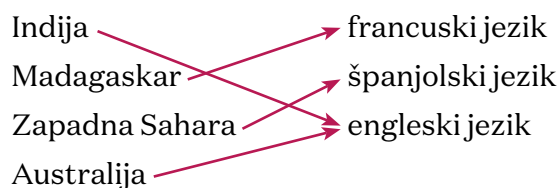
a izgradnju željeznice su priželjkivali jer bi ona zapravo značila napredak za njihovu državu.

POVIJESNI KONCEPT KONTINUITET I PROMJENA

2. Prouči kartu kolonijalnih posjeda u udžbeniku i riješi zadatke.

a) Nekadašnjoj koloniji, a danas neovisnoj državi priključi službeni jezik podrijetlom iz Europe.

- b)** Današnjom je Zapadnom Saharom u XIX. i XX. stoljeću vladala Španjolska. Ta je država prije imala znatno veće kolonijalne posjede. Prisjeti se gdje su se oni nalazili. (Navedi barem pet država u kojima je španjolski jezik službeni.)

Španjolska je imala velike kolonijalne posjede u Srednjoj i Južnoj Americi.

Peru, Dominikanska Republika, Panama, Čile, Nikaragva.

3. Promotri fotografiju i njezin opis pa riješi zadatke.

George Curzon, potkralj Indije od 1899. do 1905. godine.

Na fotografiji ga vidimo u društvu supruge i ubijenog tigra. Curzon je bio veliki ljubitelj lova.

- a)** Opiši fotografiju.

Bogati bračni par, vjerojatno iz Europe, stoji nad mrtvim tigrom i pozira za fotografiranje.

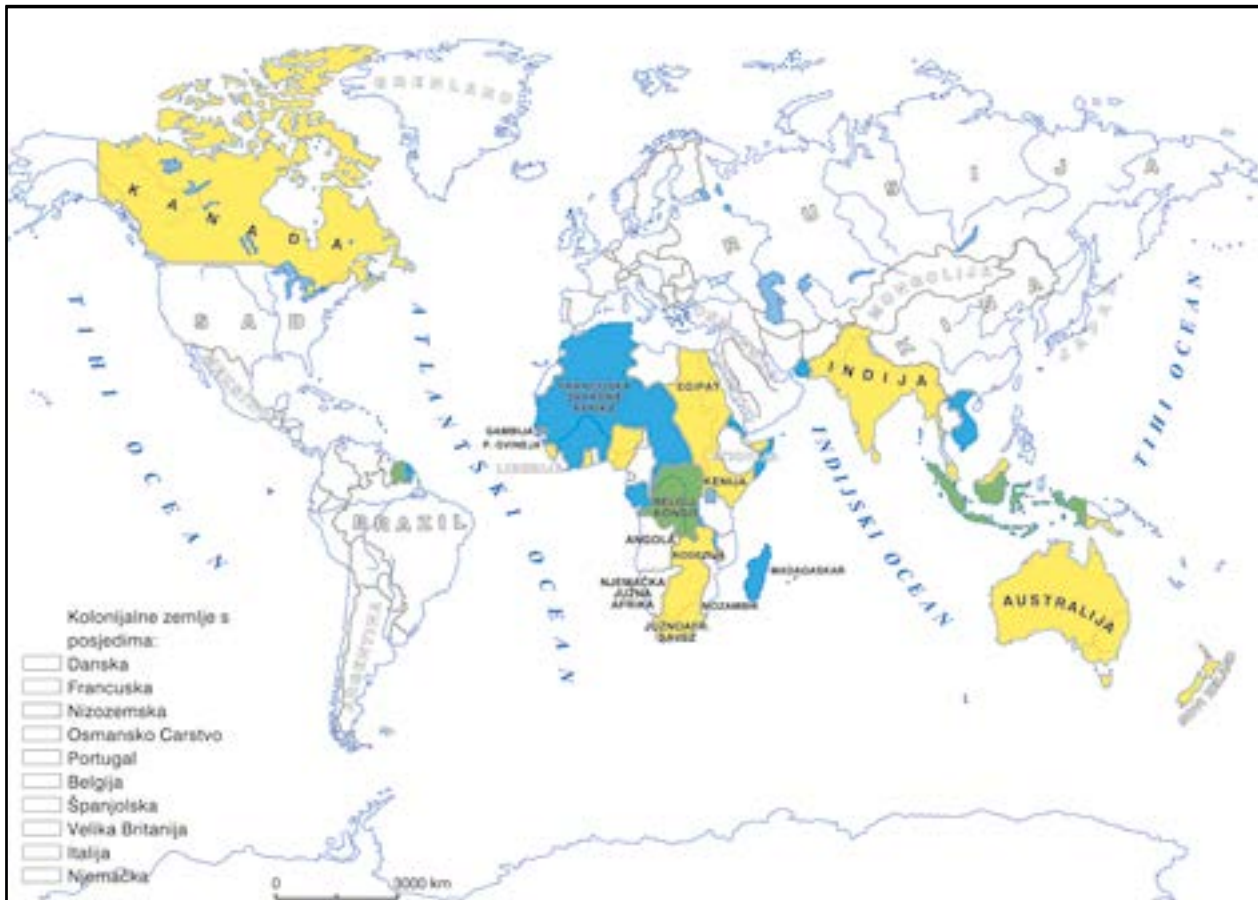
- b)** Zašto na mnoge današnje promatrače ona ostavlja neugodan dojam?

Zato jer je današnji odnos prema životinjama ipak humaniji nego što je bio tada, a sam lov podložan je kritici društva.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

4. Riješi zadatke na karti.

- Žutom bojom označi kolonijalno carstvo najveće kolonijalne sile.
- Plavom bojom označi kolonijalno carstvo države čiji je glavni grad potkraj XIX. stoljeća bio središte novih umjetničkih smjerova.
- Zelenom bojom označi kolonijalne posjede država koje u Europi nisu bile velike sile: Belgije i Nizozemske
- Rusija je svoje posjede širila na istok, ali Rusko Carstvo najčešće ne nazivamo kolonijalnim. Zašto? Uoči geografsku razliku između teritorija koje nadzire Rusija i teritorija koje nadziru Ujedinjeno Kraljevstvo i Francuska.

Zato jer su se ti posjedi koje je osvojila nalazili u blizini Rusije, a ne na nekom drugom i dalekom kontinentu. Možda je manjim dijelom razlika i u tome što su to često bila nenaseljena prostranstva ili dijelovi Azije na kojima snažnije države zapravo nisu bile ni formirane. Teritorij koji nadzire Ujedinjeno Kraljevstvo i Francuska, nalazi se na drugim kontinentima i nije kopnenim putem povezan sa njima, kao što je to slučaj kod Ruskog Carstva.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**
5. Objasni predstavniku kolonijalizma zbog čega je kolonijalizam negativna pojava. Pokušaj predvidjeti njegove protuargumente!

Ljudi iz drugih država ne smiju se iskorištavati i pljačkati, iako su slabije razvijeni od zemlje iz koje ti kao kolonijalist dolaziš. Svi ljudi trebaju imati jednaka prava na normalan život i sve ljude treba poštivati. Tvoja bi zadaća bila da im pomažeš, a ne da se bogatiš na njihovim leđima. Kolonijalist: Pa što, da nije bilo nas kolonista živjeli bi još gore i teže. Mi smo im donijeli civilizaciju i napredak!

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**
6. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

U Indiji su se pripadnici pokreta Swadeshi (u prijevodu „svoji u svojoj zemlji”) borili protiv kolonijalnog iskorištavanja: odbijali su kupovati britansku trgovačku robu. O Swadeshiju je pisao Rabindranath Tagore u romanu *Dom i svijet*:

„Moj muž (...) je pokušavao postići da se stvari koje ljudima trebaju proizvode u našoj zemlji. U našem je okrugu mnogo stabala datulja. On je pokušao uvesti u uporabu uređaj za istiskivanje soka i njegovo prekuhavanje u slador i sirup. Čula sam da je to bio veliki uspjeh, jedino što bi se pritom istisnulo više novca negoli soka. (...)”

Čim je vihor pokreta Swadeshi i meni ušao pod kožu, rekla sam mužu:

„Moram spaliti svu svoju stranu odjeću.”

„Zašto je moraš spaliti?”, pitao je. „Samo je nemoj nositi tako dugo dokle ti se tako sviđa.”

„Tako dugo dok mi se sviđa! Ne u ovome životu ...”

(Tagore, str. 17. – 19.)

- a)** Na koji su se način žena i muž iz romana *Dom i svijet* borili protiv engleske kolonijalne vlasti?

Pokušali su sami početi proizvoditi slador i sirup od datulja kako ga ljudi ne bi morali kupovati od

kolonijalnih upravitelja.

- b)** Doznaj značenje pojma bojkot i primijeni ga na gore opisanu situaciju. Što su Indijci bojkotirali?

Bojkot se može odnositi na kolektivno odbijanje nekih proizvoda ili usluga. Indijci su bojkotirali stan

odjeću tj. odjeću koju su proizvodili stranci.

7. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Kina je prividno očuvala svoju neovisnost, ali zapravo su je kontrolirale kolonijalne sile. Ujedinjeno Kraljevstvo je tijekom dvaju Opijumskih ratova prisililo Kinu da dopusti uvoz britanskog opijuma. Uoči Prvog opijumskog rata, kineski diplomat Lin Tse-Hsu pisao je engleskoj kraljici Viktoriji:

„Kina u strane zemlje izvozi proizvode koji su korisni za čovječanstvo. (...) Na primjer, čaj (...), bez kojega strane zemlje ne bi bile u stanju preživjeti ni jedan jedini dan. (...) Je li Vam Kina ikada prodala neki svoj štetan proizvod? (...) Koji je razlog da nam stranci zauzvrat šalju otrovnu drogu koja uništava Kineze? Ti stranci bez sumnje imaju takve namjere u svojim srcima zbog žudnje za novčanom dobiti, a uopće ih nije briga kakve to posljedice ima za nas!”

(<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1839lin2.asp>)

a) Zašto se Lin Tse-Hsu protivio britanskoj trgovini opijumom?

Zato jer zna da opijum uništava stanovnike Kine.

b) Koji je kineski izvozni proizvod istaknuo kao suprotnost opijumu?

Istaknuo je čaj.

c) Je li pretjerao kad je ustvrdio da Britanci bez čaja ne bi preživjeli ni jedan dan? Objasni odgovor.

Pretjerao je jer bez čaja se može živjeti. Iako je čaj tradicionalan engleski napitak nije neophodno

potreban za preživljavanje.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Političari koji slijede tu krajnje osvajačku politiku uzeli bi puno toga, cijelu Afriku, pola Azije, a posebno je MILA IM PERZIJA.

IMPERIJALIZAM

VOJNO-POLITIČKI SAVEZI I ODNOSI MEĐU DRŽAVAMA

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni uzroke Velike istočne krize i opiši njezine posljedice.

Grčka, Srbija, Crna Gora, Bugarska i Rumunjska već su dugo vremena želje izbaciti Osmansko Carstvo iz Europe i proširiti svoje državne teritorije. Kriza započinje ustankom seljaka u Bosni i Hercegovini protiv osmanske vlasti. Na strani ustanika u sukob se uključuju Srbija, Crna Gora i Rusija. Posljedice po Osmansko Carstvo bile su te da su Srbija, Crna Gora i Rumunjska postale neovisne države, pa Osmansko Carstvo ostaje bez tog teritorija. Austro-Ugarskoj je dozvoljeno da vojno zaposjedne Bosnu i Hercegovinu i njome upravlja.

2. Objasni uzroke Rusko-japanskog rata. Što misliš, kako je ishod rata utjecao na položaj Rusije kao velike sile?

Interesi Rusije i Japana su se sukobljavali na Dalekom istoku. Japan se htio teritorijalno proširiti,

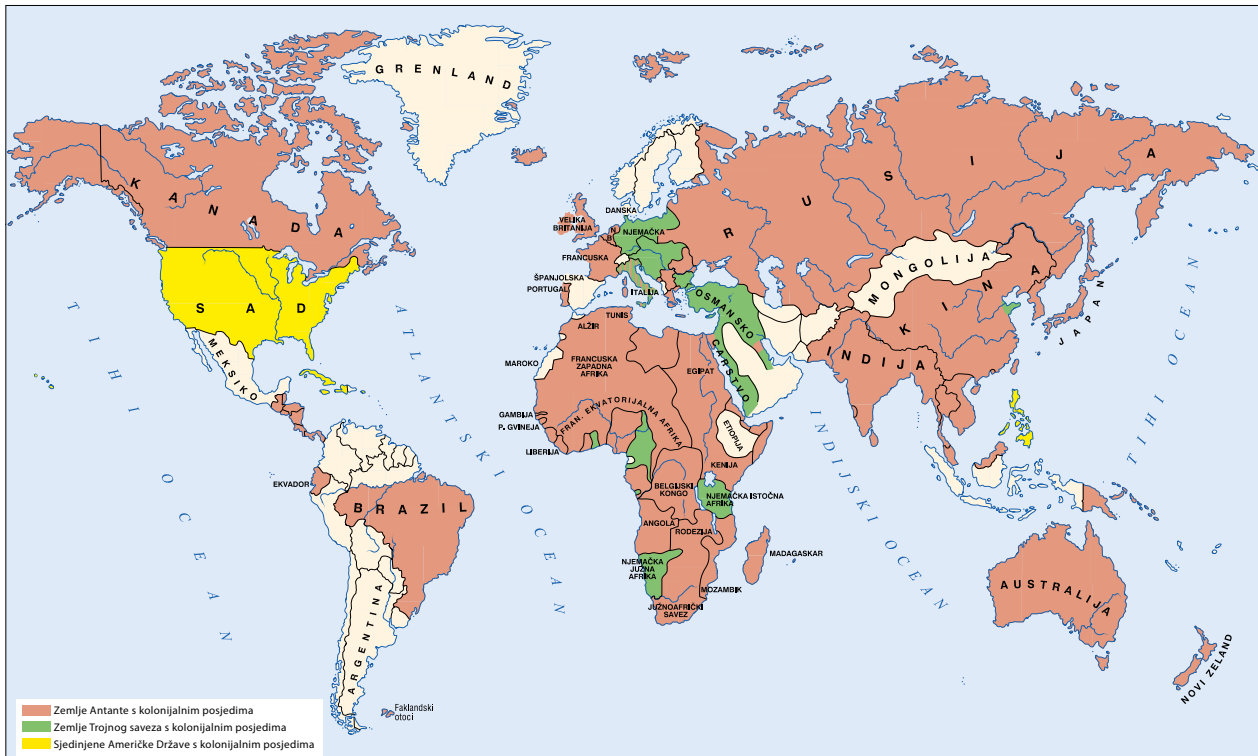
a u tome mu je smetala Rusija. Položaj Rusije kao velike sile djelomično je dovede u pitanje na području

Dalekog istoka, ali njena snaga i brojna vojska i dalje joj je garantirala položaj velike sile.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

3. Promotri kartu i riješi zadatke.

a) Usporedi geografski položaj država Antante i država Trojnog saveza.

Države Trojnog saveza su sa istoka i zapada okružene državama Antante.

b) Objasni posebnosti geografskog položaja Rusije. Zašto je Rusija težila osvajanju morskih tjesnaca Bospora i Dardanela?

Jer bi osvajanjem Bospora i Dardanela dobila izlaz na tzv. topla mora tj. Sredozemno more i značajno proširila svoj utjecaj i moć.

c) Opiši geografski položaj novostečenih američkih posjeda. Što nam to govori o političkim težnjama SAD-a?

Amerika se ne zadovoljava samo činjenicom da je vodeća država na američkom kontinentu,

već svoj utjecaj želi proširiti i na druga područja.

4. Ispravi netočnosti u rečenicama.

Nakon Male zapadne krize, Osmansko Carstvo izgubilo je velik dio svojih europskih posjeda. Srbiji, Rumunjskoj i Kosovu priznata je neovisnost, a Bosnu i Hercegovinu okupirala je talijanska vojska. (četiri netočnosti)

Nakon Velike istočne krize, Osmansko Carstvo izgubilo je velik dio svojih europskih posjeda. Srbiji,

Rumunjskoj i Crnoj Gori priznata je neovisnost, a Bosnu i Hercegovinu okupirala je austro-ugarska vojska.

Sjedinjene Američke Države su potkraj XIX. stoljeća svojem teritoriju pripojile otoke Kubu i Jamajku te otočja Filipine i Kornate. (dvije netočnosti)

Sjedinjene Američke Države su potkraj XIX. stoljeća svojem teritoriju pripojile Kubu i Portoriko te otočja Filipine i Guam.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

5. Zašto tvrdnja nije točna?

a) Ruska se vojska tijekom cijelog XX. stoljeća smatrala nepobjedivom.

Tvrdnja nije točna zbog nekoliko poraza koje je ruska vojska doživjela u prvim desetljećima XX. stoljeća.

b) Amerikanci su se potkraj XIX. i početkom XX. stoljeća ponosili činjenicom da američka vojska nije nikada ratovala izvan SAD-a.

Tvrdnja nije točna zbog toga što su se Amerikanci u tome razdoblju uključili u nekoliko sukoba i prošili svoj teritorij i utjecaj.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

6. Usporedi političke težnje Antante i Trojnog saveza. Koji je savez želio očuvati postojeće odnose snaga, a koji je savez te odnose želio promijeniti? Zašto?

Trojni savez želi to promijeniti. Želi prije svega novu preraspodjelu kolonija, koje su bile izvor besplatnih

sirovina potrebnih za razvoj industrije i bogatstva općenito.

7. Promotri fotografiju i karikaturu i odgovori na pitanja.

Američki predsjednik Theodore Roosevelt drži govor 1900. godine

Theodore Roosevelt je svoju vanjsku politiku sažeo izrekom: „Govori tiho, nosi sa sobom veliki štap i daleko ćeš dospjeti.”

a) Što je Roosevelt time želio poručiti?

Da će snaga i vojna moć SAD-a dovesti do toga da će se neprijatelji, ali i njezini prijatelji, Amerike bojati, ali i da će ju poštivati, te da će zahvaljujući takvoj politici Amerika ostvariti brojne ciljeve.

b) Što simbolizira štap prikazan na karikaturi?

Oružje ili vojnu snagu.

c) Usporedi dva prikaza Roosevelta.

Prvi prikaz prikazuje Roosevelta kao govornika sa uzdignutim rukama, vjerojatno na nekom političkom skupu, a drugi ga prikazuje kao gospodara s velikom batinom koji je cijelo Karipsko more pretvorio u svoje jezero ili malu uvalu kojom on vlada i upravlja.

8. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Državi koja stekne takav status ne ginu SLAVA I KILE, zbog povećanja teritorija.

V E L I K A S I L A

PRVI SVJETSKI RAT: UZROCI I POVOD

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Posloži ispremetana slova i odredi uzroke Prvoga svjetskog rata:

- a) On je Klio! k o l o n i j e (jedna riječ, imenica, množina)
- b) Klio, silna buko... l o k a l n i _ s u k o b i (dvije riječi, pridjev i imenica, množina)
- c) A ruža unutra, konju! U t r k a u n a o r u ž a n j u. (tri riječi, dvije imenice i prijedlog, jednina)
- d) Mali rat zimi. M i l i t a r i z a m (jedna riječ, imenica, jednina)

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

2. Promotri ilustraciju i njezin opis pa odgovori na pitanja.

Potkraj XIX. stoljeća u Ujedinjenom Kraljevstvu javlja se protunjemačko raspoloženje. O tome svjedoči roman *Invazija 1910. godine*, s cjelovitim izvješćem o opsadi Londona (na ilustraciji), u kojem je opisan izmišljeni napad njemačke vojske na Ujedinjeno Kraljevstvo.

- a) Što misliš, zašto je naslov napisan goticom, starim njemačkim oblikom latinice?

Kako bi sam naslov knjige izgledao još zagonetnije i tajanstvenije

i kako bi se pokazalo da su Nijemci neobičan i opasan narod koji se

uz to služi nepoznatim pismom.

- b) Što misliš, kako je objavljivanje takvih romana djelovalo na javnost u Ujedinjenom Kraljevstvu?

Izazivalo je strah, srdžbu i nepotrebno neprijateljstvo prema

Njemačkoj.

3. Izbaci pojmove i imena koji ne pripadaju skupini i objasni odabir.

- a) Franjo Ferdinand, Sofija, automobil, kamion

Kamion – nije služio kao prijevozno sredstvo Sofije i Ferdinanda prilikom sarajevskog atentata

b) Austro-Ugarska, Srbija, Crna Gora, ultimatum

Crna Gora – nije joj dan ultimatum od strane Austro-Ugarske

4. Napiši pismo Gavrilu Principu i objasni mu da atentati nisu dobar način za ostvarivanje političkih ciljeva.

Dragi Gavrilo, svaki se sukob i neslaganje može i mora riješiti na miran način i razgovorom.

Povremeno neslaganje među ljudima pa tako i među pojedinim političkim opcijama ili državama su

normalna pojava, ali dijalogom i razmjenom argumenata treba doći do zajedničkih rješenja koja će

biti dobra za sve strane. Atentat kao sredstvo za ostvarenje političkih ciljeva nije dobar i nije prihvatljiv,

da si razmišljao na drugačiji način i da nisi ubio Franju Ferdinanda ne bi izbio Prvi svjetski rat koji je

odnio milijune života!

**POVIJESNI KONCEPT
VRIJEME I PROSTOR****5. Poredaj događaje prema vremenskom redoslijedu. Na crtu napiši odgovarajući redni broj.**

Austro-Ugarska objavila rat Srbiji

4

ultimatum Austro-Ugarske Srbiji

3

atentat u Sarajevu

2

vojne vježbe austrougarske vojske u Bosni i Hercegovini

1

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE****6. Analiziraj i vrednuj austrougarski ultimatum Srbiji i srpsko odbijanje ultimatum.**

Austro-Ugarska je smatrala da je Srbija kriva za smrt prestolonasljednika Franje Ferdinanda i morala

je na bilo koji način izvesti krivce pred lice pravde. Iako je javnost u Srbiji bila za ratno rješenje spora,

srbijska je vlast prihvatila gotovo sve točke ultimatum osim one o slanju istražitelja iz

Austro-Ugarske u Srbiju, jer je smatrala da bi time bila ugrožena državna neovisnost Srbije.

Nepopustljivost jedne i druge strane dovela je do rata.

PRVI SVJETSKI RAT: PRVE RATNE GODINE

POVIJESNI KONCEPT UZROCI I POSLJEDICE

1. Objasni zašto je sukob između Austro-Ugarske i Srbije ubrzo prerastao u europski, odnosno svjetski rat?

U rat se kako bi zaštitila Srbiju uključila Rusija, Njemačko Carstvo staloje u zaštitu Austro-Ugarske i objavilo rat Rusiji. Nakon toga su Velika Britanija i Francuska kao članice Antante objavile rat Njemačkoj i Austro-Ugarskoj.

2. Objasni zašto je u bitkama Prvoga svjetskog rata bilo tako mnogo ljudskih žrtava.

Sve su sukobljene strane raspolagale velikim vojskama, a njihovi zapovjednici nisu previše marili za živote svojih vojnika, pogotovo u prvim godinama rata. Korištenje novih oružja također je dovelo do ogromnih ljudskih žrtava.

POVIJESNI KONCEPT POVIJESNA PERSPEKTIVA

3. Izbaci pojam koji ne pripada skupini i objasni odabir.

a) tenk, podmornica, helikopter, strojnica

Helikopter – nije korišten u Prvome svjetskom ratu

b) Rusija, Engleska, Francuska, Španjolska

Španjolska – nije sudjelovala u Prvome svjetskom ratu

c) Južno, Zapadno, Istočno, Talijansko

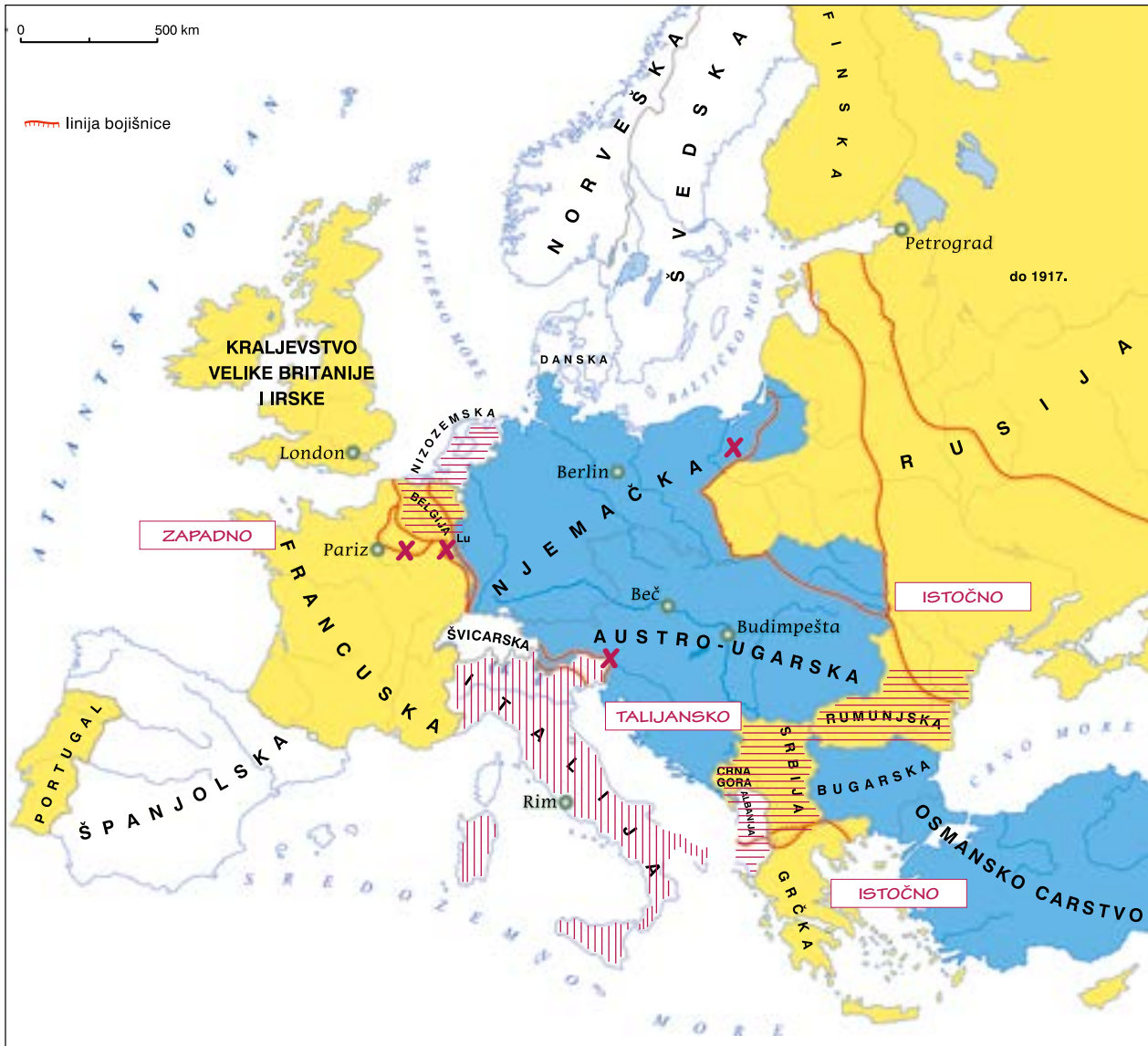
Južno bojište nije postojalo.

POVIJESNI KONCEPT VRIJEME I PROSTOR

4. Riješi zadatke na karti.

- Žutom bojom oboji područje koje su na početku rata zauzimale države Antante, a plavom bojom područje koje su zauzimale države Trojnog saveza.
- Vodoravnim crtama označi područja koja su države Trojnog saveza osvojile tijekom rata, a okomitim crtama državu koja je 1915. godine ušla u rat na strani Antante.
- U prazne pravokutnike upiši imena bojišta.
- Znakom koji ćeš sama/sam osmisliti označi mjesto na kojem se odigrala Bitka na Marni, Bitka kod Verduna, Bitka kod Tannenberg i Bitka kod Kobarida.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**

5. Usporedi rovovski rat s podmorničkim ratom. Koja je vrsta ratovanja, prema tvojemu mišljenju, bila teža za vojnike?

Rovovski rat bio je puno teži i mukotrpniji za vojnike, sa većim brojem žrtava od podmorničkog.

6. Usporedi zračni rat s podmorničkim ratom. Koja je vrsta ratovanja, prema tvojem mišljenju, bila teža za vojnike?

U zračnom ratu borio se u svakom avionu jedan ili dva vojnika - pilota, opasnost za njih je trajala tijekom leta koji su maksimalno trajali nekoliko sati. U podmorničkom ratu sudjeluje veća grupa vojnika, plovidba podmornicom može biti sama po sebi opasna. Podmornički je opasniji.

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA**

7. Usporedi vojna prijevozna sredstva korištena u Prvome svjetskom ratu s istim prijevoznim sredstvima danas. Koje se od njih više ne koristi u vojne svrhe?

a) tenkovi

Tenkovi se koriste i danas, današnji su puno moderniji.

b) podmornice

Podmornice se koriste i danas, današnje su puno modernije.

c) zrakoplovi

Zrakoplovi se koriste i danas, današnji vojni zrakoplovi su neusporedivo bolji od ondašnjih.

d) cepelini

Cepelini se više ne koriste u vojne svrhe.

POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA

8. Pročitaj izvor i odgovori na pitanja.

Potkraj 1914. godine suprotstavljene vojske na Zapadnom bojištu već su se ukopale u rovove. Sad je već bilo posve jasno da rat neće brzo završiti. Ali, na sam Božić zbilo se neobičan, gotovo bajkovit događaj, poznat pod nazivom „Božićno primirje”. Njemački poručnik Johannes Niemann [Johanes Niman]:

„Sljedećeg jutra magla se sporo podizala, kad je došao moj posilni da mi kaže kako su njemački i škotski vojnici (dio britanskih postrojbi) izišli iz rovova i da se bratime. Dograbio sam svoj dalekozor, pogledao oprezno preko prsobrana i ugledao nevjerojatan prizor naših vojnika kako izmjenjuju cigarete, rakiju i čokoladu s neprijateljskim vojnicima. Nešto poslije škotski su vojnici donijeli nogometnu loptu koja kao da se pojavila niotkuda i zaigrali pravu nogometnu utakmicu. Škoti su svoja vrata označili svojim neobičnim kapama, a mi svoja našim kapama. Nije bilo lako igrati na smrznutom tlu, ali smo nastavili, strogo se držeći pravila. (...) Nakon sat igre, kad je čuo što se događa, naš zapovjednik poslao je naredbu da se s tim prestane. Malo poslije vratili smo se u svoje rovove i bratimljenje je tako završilo. Utakmica je završila: Fritzovi [Fricovi] protiv Tommyja 3 : 2.” (Njemački i britanski vojnici međusobno su se nazivali Fritz, odnosno Tommy.)

(<https://www.smithsonianmag.com/history/the-story-of-the-wwi-christmas-truce-11972213/>)

a) Ukratko opiši događaj.

Na sam Božić 1914. godine njemački i škotski vojnici su izašli iz rovova, počeli razmjenjivati darove i bratimiti se. Na terenu između rovova odigrali su i nogometnu utakmicu, kada je čuo što se događa, zapovjednik njemačkih postrojbi naredio je da se sa time prestane.

b) Što je vojnicima značila zajednička proslava Božića, nakon nekoliko mjeseci života u ratnim uvjetima?

Značila im je sreću, da barem malo zaborave na strahote koje proživljavaju, podsjetili su jedni druge

da su oni samo ljudi koji su se nažalost našli na suprotstavljenim strana u besmislenom ratu.

c) Što misliš, zašto je njemački zapovjednik prekinuo utakmicu?

Vjerojatno se bojao reakcije svojih zapovjednika ako bi se takvo „primirje“ nastavilo, a bilo bi teško očekivati da će vojnici koji bi se kasnije još više sprijateljili kasnije htjeli pucati po svojim „novim prijateljima“.

9. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Pri napadu tim strašnim oružjem neozlijeđeni ostaju samo VOJNI ROBOTI.

B_O_J_N_I O_T_R_O_V_I

PRVI SVJETSKI RAT: KRAJ RATA

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Ispuni tablicu uzroka i posljedica.

Uzroci i povod		Događaj	Posljedica
uzrok 1	napadi njemačkih podmornica na trgovačke brodove u kojima stradavaju američki građani	SAD ulazi u rat 1917. godine	Amerikanci donose prevagu na Zapadnom bojištu, 1918. sile Antante pobjeđuju u Prvome svjetskom ratu.
uzrok 2	američke banke kreditiraju britanske i francuske ratne pohode		
povod	brzjav njemačkog ministra vanjskih poslova meksičkom predsjedniku u kojem mu predlaže da u slučaju američkog ulaska u rat Meksiko napadne SAD.		

2. Ispuni tablicu uzroka i posljedica.

Uzroci		Događaj	Posljedica
uzrok 1	teška gospodarska situacija	Rusija izlazi iz rata 1918. godine	Sklapanje mira s Njemačkom i Austro-Ugarskom, veliki teritorijalni gubici, prestanak sukoba na Istočnom bojištu
uzrok 2	narod ogorčen općim siromaštvom i porazima na bojištu		
uzrok 3	vlast preuzimaju boljševici – komunisti		

**POVIJESNI KONCEPT
KONTINUITET I PROMJENA****3. Prvi svjetski potaknuo je mnogobrojne i duboke društvene i političke promjene.**

- a) Sjedinjene Američke Države napustile su politiku nemiješanja u europske političke odnose. Doznaj sudjeluju li Sjedinjene Američke Države u europskim političkim odnosima u današnje vrijeme i na koji način?

Sjedinjene Američke Države sudjeluju u europskim političkim odnosima kroz razne organizacije,

a trenutno ponajviše kroz NATO vojni savez.

- b) Komunisti su prvi put preuzeli vlast u nekoj državi. Ta se država zvala Rusija. Doznaj jesu li i danas komunisti na vlasti u Rusiji. Doznaj u kojim državama svijeta komunisti danas imaju vlast.

Komunisti danas nemaju vlast u Rusiji. U Kini, Vijetnamu i Sjevernoj Koreji.

- c) Prvi svjetski rat bio je prvi totalni rat u povijesti. Doznaj kako nazivamo totalni rat koji je izbio oko dvadeset godina nakon Prvoga svjetskog rata.

Drugi svjetski rat.

4. Kako je stanje u pozadini zaraćenih država utjecalo na poboljšanje položaja žena?

Pokazalo se da žene mogu obavljati iste poslove kao i muškarci (koji su bili na bojištima), pogotovu u tvornicama oružja i vojne opreme, te je to postao čvrst temelj da se žene kasnije izbore za svoja prava i postanu ravnopravne s muškarcima.

5. Pročitaj tekst i odgovori na pitanja.

Kada je SAD ušao u rat na strani Antante, američka javnost nije smrtnim neprijateljem doživljavala samo Njemačku nego, nažalost, i pripadnike njemačke manjine u Sjedinjenim Američkim Državama. Sve njemačko automatski je bilo sumnjivo. Američko nacionalno jelo, hamburger, neki su restorani preimenovali u *Liberty Sandwich* (Sendvič slobode). Zbog sličnih je razloga Rusija promijenila ime glavnoga grada: Sankt Petersburg postao je Petrograd.

(Palmatier, str. 227.)

- a) Zašto je američkim domoljubima zasmetao naziv hamburger? Što misliš, kako je hamburger dobio ime?

Zato što je zvučao njemački. Hamburger je dobio ime po njemačkom gradu Hamburgu, gdje su pripremali

jelo slično današnjem hamburgeru.

b) Je li se novo ime zadržalo ili je vraćeno staro?

Vraćeno je staro ime.

c) Kako se Sankt Petersburg/Petrograd naziva danas?

Naziva se Sankt Petersburg.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**

6. Izbaci pojam koji ne pripada skupini i objasni odabir.

a) prigovor savjesti, dezerteri, dobrovoljci, protivnici rata

dobrovoljci idu u rat dobrovoljno, a svi ostali pojmovi su vezani za protivljenje ratu

b) ratna propaganda, nestašica hrane, gospodarski napredak, atmosfera sumnjičenja i straha

gospodarski napredak je pojam koji se ne može vezati uz Prvi svjetski rat, jer je gospodarstvo tijekom

rata propadalo

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**

7. Francuski pjesnik Guillaume Apollinaire piše o svojem doživljaju bojišta.

„Duguljasti baloni na nebu nalik su na crve. (...)

Prolazi pješak zaslijepljen otrovnim plinom. (...)

Kunjam i čeznem za pismom koje ne dolazi.

U lisnici su mojoj njene fotografije. (...)

Prolaze zarobljenici nemirnog pogleda. (...)

Hindusi gledaju u čudu zapadnjački rat.

Turobno se sjećaju domovine i pitaju: hoće li je ikad vidjeti,

Jer ovdje čovjek lako postane nevidljiv” (Apollinaire, str. 337.)

a) Kako se Apollinaire osjećao na bojištu?

Zbunjeno, tužno i prestrašeno.

b) Za čijim je pismom čeznuo?

Za pismom svoje djevojke.

c) Pronađi u kojem se stihu spominju cepelini, a u kojem kolonijalne postrojbe britanske vojske.

U prvom i šestom stihu.

8. Promotri fotografiju i odgovori na pitanja.

Radnice u tvornici streljiva u Londonu
1917. godine.

a) Opiši prizor.

Radnice marljivo rade na proizvodnji

metaka i ostalog oružja.

b) Zašto je posao ovih žena za državu bio jednako važan kao i vojnički posao?

Zato jer se bez dovoljne količine oružja ne može voditi ni jedan rat.

9. Koji se pojam krije iza ispremetanih slova?

Ovoj su pojavi bili izloženi ljudi u pozadini zaraćenih država, ali i vojnici na bojištima, kojima je to valjda bila POPRATNA NAGRADA.

RATNA PROPAGANDA

HRVATSKA U PRVOME SVJETSKOM RATU

POVIJESNI KONCEPT
UZROCI I POSLJEDICE

1. Kako je rat utjecao na svakidašnjicu sljedećih skupina stanovništva Hrvatske.

a) mobilizirani vojnici

Napuštaju svoje obitelji i domove i odlaze u rat.

b) dezerteri

Ne žele ratovati za Austro-Ugarsku, bježe iz vojske, skrivaju se po šumama u Hrvatskoj ili se predaju ruskim snagama na istočnome bojištu.

c) stanovnici Istre

50 000 stanovnika Istre iseljeno je na sjever Austro-Ugarske, žive u očekivanju ratnih operacija u njihovom kraju.

d) žene

Žene zamjenjuju muškarce na radnim mjestima koja su do tada bila rezervirana isključivo za muškarce, postaju glave obitelji, marljivo i teško rade kako bi prehranile svoju djecu.

e) djeca

Ne mogu više ići u škole, skupljaju lišće kupine od kojeg se radio čaj za vojnike, marljivo i teško rade.

**POVIJESNI KONCEPT
POVIJESNA PERSPEKTIVA**
2. Posloži ispremetana slova i odgonetni pojmove i imena vezana za Hrvatsku u Prvome svjetskom ratu.

a) neka zli rade: z e l e n i k a d a r

b) mrk slovar, a leži: M I R O S L A V K R L E Ž A

3. Zašto tvrdnja nije točna?

a) Jugoslavenski odbor pregovarao je s austro-ugarskom vladom o položaju Hrvatske u Austro-Ugarskoj nakon Prvog svjetskog rata.

Jugoslavenski odbor zalagao se za raspad Austro-Ugarske i nastanak nove države koja bi ujedinila sve južne Slavene.

b) Jednom, u siječnju 1918. godine, nisam mogao spavati te sam u 3 ujutro krenuo u šetnju Zagrebom.

To nije bilo moguće. U zadnjim godinama rata u cijeloj je državi uveden policijski sat i kretanje noću bilo je strogo zabranjeno.

**POVIJESNI KONCEPT
RAD S POVIJESNIM IZVORIMA**
4. Promotri fotografiju i odgovori na pitanja.

a) Opiši prizor.

Karlo I. došao je u posjet Istri. Razgovara sa

domaćim stanovništvom, siromašnim bakama

koje mu objašnjavaju kako teško žive i mole ga

za pomoć.

Posljednji austrougarski vladar, Karlo I., u posjetu Labinu u Istri.

b) Što misliš, zašto je vladar odlučio posjetiti upravo Istru?

Predviđao je da će se upravo u Istri voditi veliki sukobi talijanske i austro-ugarske vojske pa je svojom posjetom vladar htio podići moral lokalnog stanovništva.

5. Pročitaj izvor i odgovori na pitanje.

Izvjешće Hrvatsko-slavonsko oružničkog zapovjedništva svjedoči o djelovanju zelenog kadra u Hrvatskoj 1917. godine:

„U pogledu u zadnje vrijeme vrlo učestalih bjegstva vojničkih osoba primjećujem konačno, da je opaženo, da pučanstvo pobjegle vojnike općenito podpomaže koli hranom i davanjem konačišta, toli pravodobnim aviziranjem (*upozoravanjem*) o potrazi nalazećoj i pojavivšoj se oružničkoj obhodnji.”

(Bogdanović, str. 100.)

Kako se lokalno stanovništvo odnosilo prema pripadnicima zelenog kadra?

Podupiralo ih je, hranilo, čuvalo i obavještavalo o dolascima vojske.

**POVIJESNI KONCEPT
USPOREDBA I SUČELJAVANJE**
6. Usporedi djelovanje zelenog kadra s djelovanjem Jugoslavenkog odbora što se tiče odnosa prema ratu i odnosa prema Austro-Ugarskoj.

Zeleni kadar nije želio ratovati za takvu Austro-Ugarsku i priželjkivao je raspad te države. Jugoslavenski

odbor također se zalagao za raspad Austro-Ugarske, ali su članovi odbora bili svjesni da bez rata tj. austro-ugarskog poraza u tom ratu, raspad A.-U. neće biti moguć. Jugoslavenski odbor djelovao je na visokoj političkoj razini dok je zeleni kadar „djelovao” u šumama i među lokalnim stanovništvom.

7. Usporedi pomaganje žrtvama rata dobrotvornim akcijama i pomaganje lokalnog stanovništva pripadnicima zelenog kadra. Uoč sličnosti i razlike.

Pomaganje žrtvama rata dobrotvornim akcijama značilo je pomaganje onima koji su bili ranjeni ratujući za Austro-Ugarsku ili su bili djeca poginulih vojnika. Zeleni kadar nije želio ratovati i ginuti za Austro-Ugarsku, lokalno stanovništvo je i njima pomagalo i skrivalo ih. Pomaganje žrtvama dobrovoljnim akcijama bilo je naravno organizirano od strane države, dok je pomaganje zelenom kadru bila spontana odluka svakog pojedinca ponaosob.

POPIS LITERATURE

Apollinaire, Guillaume, Iz „Šrapnela Mjesečeve boje”, u Ježić, Slavko (urednik): *Antologija svjetske lirike*, Naprijed, Zagreb, 1965.

Bodolai, Zoltan, *The Timeless Nation: The History, Literature, Music, Art and Folklore of the Hungarian Nation*, Sidney, 1978.

Bogdanović, Tomislav, „Kategorije zelenog kadra 1918. godine i osvrt na njihovo djelovanje u Podravini i Prigorju”, *Podravina, Volumen 12*, broj 23, Koprivnica, 2013. str. 100.)

Cartwright, Biddiss, *Bolest i povijest*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006.

Cravetto, Enrico; Goldstein, Ivo (urednici): *Povijest 12 i 14*, Europapress Holding, Zagreb, 2008.

Čizmić, Ivan, *Hrvati u životu Sjedinjenih Američkih Država*, Globus, Zagreb, 1982.

Danica ilirska

Friedell, Egon, *Kultura novoga vremena*, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 1997.

Heka, László, *Ustavnopravno pitanje krunidbe u hrvatsko-ugarskom pravu*, Pravni vjesnik god. 33

Horvat, Rudolf, „Gatanje o prirodnim pojavama, o životinjama, o bilinama, o vremenu i o raznim prigodama života”, u *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, svezak I., Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1896.

Jarnević, Dragojla, *Dnevnik*, Matica hrvatska, Karlovac, 2000.

Kačić Miošić, Andrija, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, <https://lektire.skole.hr/>

Kršnjavi, Isidor, *Zapisci: iza kulisa hrvatske politike*, Mladost, Zagreb, 1986.

Lacour-Gayet, Georges, *Napoleon*, HIBZ, Zagreb, 1943.

Letters of George Sand, Vol II, Cosimo, New York, 2009.

Mackay, Charles, *Extraordinary Popular Delusions and the Madness of Crowd*, Wordsworth Editions Ltd, Hertfordshire, 1995.

Mijatović, Anđelko, „Hrvatsko-mađarski rat g. 1848./1849.”, u I. Valentić, Mirko (urednik): *Hrvatska 1848. i 1849., zbornik radova*, Zagreb, 2001.

Palmatier, Robert Allen: *Food. A Dictionary of Literal and Nonliteral Terms*, Westport-London, Greenwood Press, 2000.

Pavičić, Marija, *Francuska revolucija /Izabrani izvori/*, Školska knjiga, Zagreb, 1963.

Matija Pavić, Milko Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski god. 1850. – 1900.*

Prpić, George, *The Croatian Immigrants in America*, New York, 1971.

Sirovlatka, Hinko, „Kako je u Americi i komu se isplati onamo putovati?”, Zagreb, 1907., *Tehnički list*, god. 1934., br. 7 i 8

Tagore, Rabindranath, *Dom i svijet*, Zagreb, Alfa, 2004.

Trstenjak, Davorin, „O udaji učiteljica”, *Napredak* 4 (1888.), str. 49. – 50.; prema: Župan, Dinko, *Mentalni korzet*, HIP – Podružnica Slavonski Brod, Osijek – Slavonski Brod, 2013.

Wollstonecraft, Mary, *Obrana ženskih prava*, Ženska infoteka, Zagreb, 1999.

<https://archive.org/>

<https://www.atlasobscura.com/articles/london-sewer-pigs>

<https://www.gutenberg.org/>

<https://networks.h-net.org/habsburg>

<http://www.newtonproject.ox.ac.uk/>

www.smithsonianmag.com/history

<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/modsbook.asp>

<https://www.habsburger.net/en/chapter/austro-hungarian-dual-monarchy-coronation-hungarian-royal-couple>

<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/douglass-hypo.asp>

<http://dnc.nsk.hr/Newspapers/LibraryTitle.aspx?id=c7c83bb6-e9df-4ee4-90ba-870dee5f99eb#>

<http://chnm.gmu.edu/revolution/d/293/>

Sadržaj

Prosvjetiteljstvo i prosvijećeni apsolutizam 4

Doba prosvjetiteljstva	5
Prosvijećeni apsolutizam	7
Hrvatske zemlje u doba prosvijećenog apsolutizma	9

Revolucije i nacionalni pokreti 13

Američki rat za neovisnost	14
Širenje Sjedinjenih Američkih Država u XIX. stoljeću	16
Francuska revolucija: uzroci i početak	21
Francuska revolucija: od republike do terora	24
Napoleonovo doba	27
Hrvatske zemlje pod francuskom vlašću	30
Ideologije XIX. stoljeća	33
Nacionalna svijest. Hrvatski narodni preporod. Ilirski pokret	37
Narodni preporod u Dalmaciji i Istri	40
Revolucije 1848. – 1849. u Europi	43
Revolucija 1848. – 1849. u Hrvatskoj	46
Stvaranje nacionalnih država – primjer Italije	49
Stvaranje nacionalnih država – primjer Njemačke	52

Gospodarski i društveni razvoj 55

Prva industrijska revolucija	56
Druga industrijska revolucija	58
Napredak znanosti i promjene u društvu	60
Razvoj gradova i radničko pitanje	62
Industrijalizacija Hrvatske	65
Gospodarske i društvene promjene na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće	69
Romantizam	73
Umjetnički smjerovi i popularna kultura u drugoj polovici XIX. i početkom XX. stoljeća	76

Politički odnosi u drugoj polovici XIX. i početkom XX. stoljeća 79

Novi apsolutizam. Hrvatski sabor 1861.	80
Hrvatsko-ugarska nagodba	85
Banovanje Ivana Mažuranića.....	89
Hrvatska na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće	91
Kolonijalizam.....	95
Vojno-politički savezi i odnosi među državama	100
Prvi svjetski rat: uzroci i povod.....	103
Prvi svjetski rat: prve ratne godine	105
Prvi svjetski rat: kraj rata.....	110
Hrvatska u Prvome svjetskom ratu	113
 Popis literature	 116

Grafičko-likovna urednica

Romana Župančić

Lektorica

Biserka Sinković

Korektura

Božena Pavičić

Grafička priprema

Grafičko-likovna redakcija Školske knjige

Tisak

Grafički zavod Hrvatske, d. o. o., Zagreb

Tiskanje dovršeno u srpnju 2020.